

Τ.Ε.Ι. ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ

Σχολή: ΔΙΟΙΚΗΣΗ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Τμήμα: ΣΤΕΛΕΧΩΝ ΣΥΝ/ΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ & ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ

Πτυχιακή Εργασία

ΘΕΜΑ:

**Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ
ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΝΩΣΗ (οδ.79/409) (92/43)**

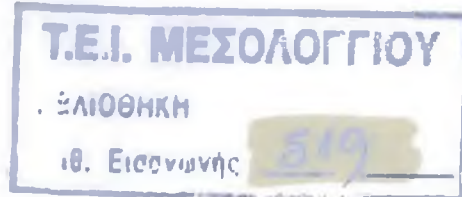

*Καλαμοκανάς
(Himantopus himantopus)*

*Τοπίο στη
Λιμνοθάλασσα
Μεσολογγίου*

Εισηγητής:

Δρ. Τ. Νικολόπουλος

Σπουδάστριες:

Κρητίδου Μαρία

Δελήμπαση Ευαγγελία

Η ίδια παλιά ιστορία επαναλαμβάνεται
Δουλειά χωρίς τα απαραίτητα μέτρα ασφαλείας, Κέρδος χωρίς προ-
στασία του περιβάλλοντος, μια κοντόφθαλμη πολιτική που στο όνομα
της ανάπτυξης είναι έτοιμη να θυσιάσει το μέλλον του πλανήτη μας
για μια άμεση απόκτηση υλικών αγαθών.

ΚΩΣΤΑΣ ΦΥΤΙΑΝΟΣ
(ΑΝΑΠΛ.ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ Α.Π.Θ.)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

σελ.1

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ:

Η προστασία της άγριας ζωής και των οικοτόπων

Η υποβάθμιση της άγριας ζωής και η αναγκαιότητα της προστασίας

1.1.Η σημερινή κατάσταση των οικοτόπων και της άγριας ζωής	" 7
1.2.Η μείωση των ειδών και η υποβάθμιση των οικοτόπων	" 10
1.3.Αιτίες υποβάθμισης, αξίες της άγριας ζωής και μέθοδοι προστασίας	" 13

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ:

Περιφερειακές Ρυθμίσεις προστασίας της πτηνοπανίδας και των οικοτόπων της

Η οδηγία 79/409 για τη διατήρηση των άγριων πτηνών και η υιοθέτησή της

2.1.Περί της διατηρήσεως των άγριων πτηνών (79/409 ΕΟΚ)	" 18
2.2.Οι βασικές ρυθμίσεις της οδηγίας για τη διατήρηση των οικοτόπων και την άμεση προστασία της πτηνοπανίδας	" 36
2.3.Η προστασία των ειδών της πτηνοπανίδας και οι προσπάθειες υλοποίησης των στόχων της οδηγίας 79/409 Ε.Ο.Κ.	" 37

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ:

Η προστασία των φυσικών οικοτόπων στο κοινοτικό δίκαιο " 42

3.1.Η οδηγία 92/43 ΕΟΚ, για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων και της άγριας πανίδας και χλωρίδας	" 46
3.2.Προβλήματα στην τήρηση της Κοινοτικής Οδηγίας 92/43	" 50
3.3.Η διατήρηση των φυσικών οικοτόπων (ενδιαιτημάτων):
το δίκτυο φύση 2000 (Natura 2000)	" 53
3.4.Η προστασία των ειδών	" 70

ΕΠΙΛΟΓΟΣ " 75

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ " 78

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ " 89

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

1. Σύμβαση Βέρνης	σελ.91
2. Σύμβαση RAMSAR	" 97
3. Σύμβαση της Βόννης	" 98
4. Σύμβαση της Βαρκελώνης	" 100
5. Σύμβαση για την προστασία της παγκόσμιας πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς	" 101

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η καταστροφή και η υποβάθμιση στοιχείων του φυσικού περιβάλλοντος είναι ένα πραγματικό γεγονός, που συνδέεται με τις καταναλωτικές παραγωγικές κ.τ.λ.δραστηριότητες κοινωνικών σχηματισμών που έδρασαν χιλιετίες κυρίως στον Ευρωπαϊκό χώρο. Η κατάσταση αυτή, σταδιακά, οξύνθηκε και απέκτησε παγκοσμιότητα μέσω της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.), η οποία δημιουργήθηκε με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ, που τέθηκε σε ισχύ την 1η Νοεμβρίου 1993, αποτελεί εξέλιξη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η οποία ιδρύθηκε το 1957 με τις Συνθήκες της Ρώμης.

Ένας από τους βασικούς στόχους της Ε.Ε. είναι να προάγει την αρμονική και ισόρροπη ανάπτυξη των οικονομικών δραστηριοτήτων στο σύνολο της Κοινότητας. Η ανάπτυξη πρέπει να είναι "σταθερή, διαρκής, μη πληθωριστική και σεβόμενη το περιβάλλον" και να οδηγεί στη δημιουργία μιας κοινής αγοράς και μιας οικονομικής και νομισματικής Ένωσης. Για την επίτευξη των στόχων αυτών η Ε.Ε. εφαρμόζει κοινή πολιτική και λαμβάνει κοινά μέτρα σε διάφορους τομείς. Το περιβάλλον είναι ένας από τους τομείς, στον οποίο εφαρμόζεται κοινή πολιτική η περιβαλλοντική πολιτική της Ε.Ε.

Η περιβαλλοντική πολιτική της Ε.Ε. έχει τους ακόλουθους στόχους:

- διατήρηση, προστασία, βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος
- συνετή και ορθολογική διαχείριση των φυσικών πόρων
- προώθηση μέτρων για την αντιμετώπιση σε διεθνές επίπεδο των περιφερειακών ή παγκόσμιων προβλημάτων περιβάλλοντος

—Η περιβαλλοντική πολιτική της Ε.Ε. λαμβάνει υπόψη της την ποικιλομορφία των καταστάσεων στις διάφορες περιοχές της Κοινότητας και

στηρίζεται σε τρεις βασικές αρχές:

- προφύλαξης και πρόληψης
- της καταπολέμησης των καταστροφών του περιβάλλοντος στην πηγή δημιουργίας τους
- και στην αρχή "*Ο ρυπαίνων πληρώνει*", που σημαίνει πως ο υπεύθυνος για την πρόκληση ρύπανσης, πληρώνει για να καθαρίσει το περιβάλλον.

—Κατά την άσκηση της περιβαλλοντικής πολιτικής πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τα ακόλουθα:

- τα διαθέσιμα επιστημονικά και τεχνικά δεδομένα
- τα πλεονεκτήματα ή μειονεκτήματα που μπορούν να προκύψουν από την ανάληψη δράσης για το περιβάλλον ή από την απουσία δράσης
- η οικονομική ανάπτυξη της Ε.Ε. στο σύνολό της και η ισόρροπη ανάπτυξη των περιοχών της
- οι διαφορετικές συνθήκες του περιβάλλοντος στις περιοχές της Ε.Ε.

—Η Ευρωπαϊκή Ένωση μπορεί παράλληλα να συνάψει διεθνείς συμφωνίες για την προστασία του περιβάλλοντος, με άλλα Κράτη και διεθνείς Οργανισμούς. Ήδη, για παράδειγμα, έχει υπογράψει τη Συμφωνία της Βιέννης, για την προστασία του στρώματος του όζοντος, καθώς και το πρωτόκολλο του Μόντρεαλ.

—Στον τομέα προστασίας του περιβάλλοντος η Ευρωπαϊκή Ένωση δρα σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας. Δραστηριοποιείται δηλαδή μόνον, και στο βαθμό που οι στόχοι της προβλεπόμενης δράσης είναι αδύνατον να επιτευχθούν επαρκώς από τα Κράτη-μέλη και δύναται, κατά συνέπεια, λόγω των διαστάσεων ή των αποτελεσμάτων της προβλεπόμενης δράσης, να επιτευχθούν καλύτερα σε κοινοτικό επίπεδο.

—Στο πλαίσιο αυτό της Ε.Ε., σημαντικό αντικείμενο μελέτης αποτέλεσαν τα είδη χλωρίδα-πανίδα, που εξαφανίστηκαν οριστικά σε παγκόσμιο ή περιφερειακό επίπεδο, ενώ παράλληλα οικότοποι κρίσιμης ση-

μασίας καταστράφηκαν ή υποβαθμίστηκαν, συμβάλλοντας σε περαιτέρω συρρίκνωση των πληθυσμών και των ειδών της άγριας ζωής. Με τα δεδομένα λοιπόν αυτά, είναι απόλυτα κατανοητό γιατί οι πρώτες νομικές ρυθμίσεις προστασίας του περιβάλλοντος, εσωτερικού ή διεθνούς εμβέλειας, είχαν ως αντικείμενο είδη και οικοτόπους της άγριας ζωής.

—Η συγκρότηση και η λειτουργία της σύγχρονης διεθνούς κοινότητας έχει επίκεντρο κυριάρχα και ανεξάρτητα κράτη, η ύπαρξη των οποίων είναι συνυφασμένη με την κατάρτιση του φυσικού και οικολογικά ενιαίου χώρου του πλανήτη. Η εξέλιξη αυτή άρχισε να δημιουργεί λιγότερο ή περισσότερο έντονα και περίπλοκα προβλήματα χρήσης, εκμετάλλευσης και προστασίας, κυρίως διεθνών υδάτινων οικοσυστημάτων (ποταμοί-λίμνες), αλιευμάτων (αποδημητικά και μη) καθώς και χερσαίων αποδημητικών ειδών της άγριας πανίδας. Ειδικότερα, το διεθνές καθεστώς διαχείρισης της αποδημητικής πτηνοπανίδας μπορεί να θεωρηθεί ως η απαρχή του σύγχρονου Διεθνούς Δικαίου του Περιβάλλοντος, αφού από το δεύτερο ήμισυ του 19ου αιώνα περιέχει σημαντική προστατευτική διάσταση και χαρακτηρίζεται από μια ομαλή εξελικτική πορεία μέχρι σήμερα.

Πράγματι, η ύπαρξη δισεκατομμυρίων αποδημητικών πτηνών που εκτελούν, στα πλαίσια του ετήσιου βιολογικού κύκλου, διεθνείς συχνά, διηπειρωτικές μετακινήσεις, αποτέλεσε από τον προηγούμενο αιώνα ένα εμφανές διεθνές (διασυνοριακό) πρόβλημα, μεταξύ των κρατών εξάπλωσης των συγκεκριμένων ειδών. Μια προσεκτικότερη μελέτη της εξέλιξης της διεθνούς προστασίας της πτηνοπανίδας, οδηγεί στο συμπέρασμα πως, τόσο στη Β.Αμερική (από τις αρχές του 20ου αιώνα) όσο και στην Ευρώπη (από τη δεκαετία του '30), οι προσπάθειες για την διατήρηση των πτηνών και των οικοτόπων τους είχαν ως επίκεντρο και πολύ συσπείρωσης το ενδιαφέρον για τα υδρόβια πτηνά και τους οικοτόπους τους, δηλαδή τους υγρότοπους. Πράγματι, από την παραπάνω περίοδο, τα είδη συγκεντρώνουν το ενδιαφέρον θηρευτών, φυσιολατρών και επι-

στημόνων και αντιπροσωπεύουν σοβαρές οικονομικές, αισθητικές, επιστημονικές, οικολογικές κ.λ.π. αξίες. Όμως η συντριπτική πλειοψηφία των υδρόβιων πτηνών είναι αποδημητική και μάλιστα μακρών αποδημιών. Το βιολογικό αυτό γεγονός έχει ως συνέπεια τα πτηνά στις ετήσιες μετακινήσεις τους σε χώρες αναπαραγωγής, διαχείμασης κλπ, να περιπίπτουν σε διαφορετικά νομικά status άμεσης διαχείρισης και εκμετάλλευσης, ενώ, παράλληλα, προκύπτουν προβλήματα προστασίας υγροτόπων που θεωρούνται κρίσιμης σημασίας στις γραμμές αποδημίας (flyways).

Η προσπάθεια λοιπόν εναρμόνισης και συντονισμού του καθεστώτος διαχείρισης και προστασίας των υδρόβιων πτηνών (θήρα, μέθοδοι κάρπωσης κλπ) και των οικοτόπων τους (χρήσεις γης, ρύπανση-μόλυνση κλπ) αποτελεί ουσιαστική μέριμνα διμερών και πολυμερών διεθνών κειμένων τοπικής, περιφερειακής ή παγκόσμιας εμβέλειας. Αντιπροσωπευτική περίπτωση διμερής προσπάθειας είναι η Σύμβαση της Βόννης, για τα αποδημητικά είδη, η οποία μπορεί θεωρητικά να αποτελέσει ένα ουσιαστικό όργανο προστασίας των υδρόβιων (και μη) αποδημητικών πτηνών σε παγκόσμια κλίμακα και προς αυτή κυρίως την κατεύθυνση προσανατολίζεται σήμερα. Περαιτέρω, τα υδρόβια αποδημητικά πτηνά είναι αντικείμενο προστασίας, σε όλα τα συναφή κείμενα για την πτηνοπανίδα και την άγρια ζωή γενικότερα. Επίσης, σε οριακό επίπεδο το ίδιο θέμα αντιμετωπίζεται και από κείμενα προστασίας άλλων στοιχείων του φυσικού περιβάλλοντος.

Ουσιαστικό ρόλο στη διαμόρφωση, εξέλιξη και υλοποίηση της προηγούμενης διεθνούς προστασίας διαδραμάτισε κυρίως 1) η μη κυβερνητική οργάνωση (εθνική και διεθνής) με αποκλειστικό αντικείμενο τα υδρόβια πτηνά και τους υγρότοπους (IWRB, WildFol and WeHands Trust), τα πτηνά γενικότερα (ISBR, RSPB) αλλά και την άγρια ζωή (IVCN και WWF) και 2) η σύμβαση περί της διατηρήσεως της άγριας ζωής και του φυσικού περιβάλλοντος της Ευρώπης.

—Τόπος και ημερομηνία υιοθέτησης: Βέρνη, 19-9-1979

—Έναρξη εφαρμογής: 1-6-1982

—Θεματοφύλακας: Συμβούλιο της Ευρώπης

—Κράτη-Μέλη της Σύμβασης, είναι: Αυστρία, Δανία, Ελλάδα, Φινλανδία, Ιρλανδία, Ιταλία, Λιχτενστάϊν, Λουξεμβούργο, Ολλανδία, Νορβηγία, Πορτογαλλία, Ισπανία, Σουηδία, Ελβετία, Τουρκία, Μ. Βρετανία, Ε.Ο.Κ.¹

¹ Γιώργος Δ. Σαμιώτης, Διεθνής Προστασία του Περιβάλλοντος, τόμος 1, Εκδόσεις Παπαζήσης, Αθήνα 1990

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ:

Η προστασία της άγριας ζωής και των οικοτόπων της

Η υποβάθμιση της άγριας ζωής και η αναγκαιότητα της προστασίας

1.1. Η σημερινή κατάσταση των οικοτόπων και της άγριας ζωής

1.2. Η μείωση των ειδών και η υποβάθμιση των οικοτόπων

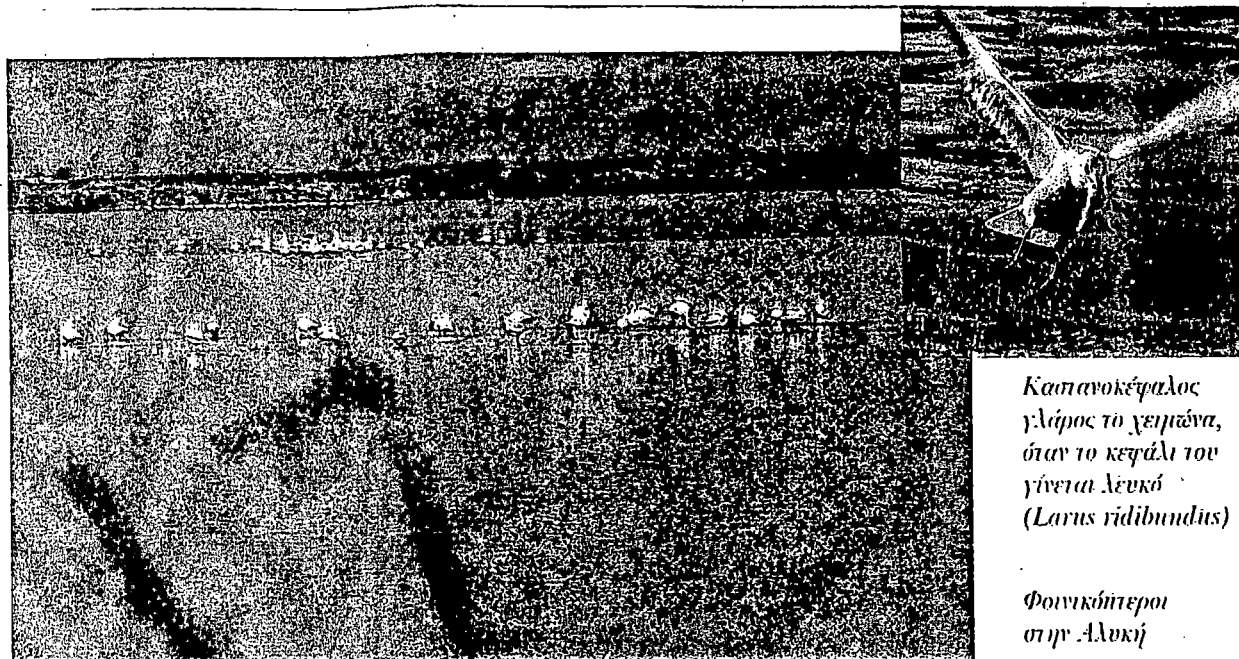
1.3. Αιτίες υποβάθμισης, αξίες της άγριας ζωής και μέθοδοι προστασίας

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ:

Η προστασία της άγριας ζωής και των οικοτόπων της
 Η υποβάθμιση της άγριας ζωής και η αναγκαιότητα της προστασίας

1.1. Η σημερινή κατάσταση των οικοτόπων και της άγριας ζωής

Η οικονομική ανάπτυξη και η αύξηση του πληθυσμού τους 2-3

Καστανοκέφαλος
 γλάρος το χειμώνα,
 όταν το κεφάλι του
 γίνεται Λευκό
 (*Larus ridibundus*)

Φοινικόπτεροι
 στην Αλυκή

τελευταίους αιώνες οδήγησαν σε μεγάλη μείωση της αφθονίας και της πολυμορφίας της άγριας ζωής και των φυσικών οικοσυστημάτων στην Ευρώπη.

Η ποιότητα και ο πλούτος του περιβάλλοντος της Ε.Ε. καθώς και η ευαισθησία του διαφέρουν κατά περιοχές.

Οι περιοχές της Μεσογείου και οι ορεινές περιφέρειες παρουσιάζουν, γενικώς, μεγαλύτερο οικολογικό πλούτο και πολυμορφία από τις βόρειες περιοχές.

Από τα μέσα του αιώνα μας ο ρυθμός της μείωσης και της απώλειας των φυσικών οικοτόπων αυξάνεται σταθερά.

Ένα μεγάλο ποσοστό των γνωστών φυτικών και ζωικών ειδών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, βρίσκεται σε κίνδυνο.

Οι μεγαλύτερες πιέσεις στην άγρια ζωή ασκούνται από τη φθορά και την καταστροφή των οικοτόπων, τη ρύπανση, το κυνήγι, τις συλλογές, καθώς και από την εισαγωγή εχθρικών ειδών.

Η κυριότερη αιτία της φθοράς των οικοτόπων είναι οι αλλαγές στις χρήσεις γης, η εγκατάλειψη των εναρμονισμένων, με τις ανάγκες προστασίας τους, πρακτικών και η ρύπανση.

Οι ζημίες που προκαλούνται στα έλη και τους υδροβιότοπους από τα έργα αποστράγγισης, αυξήθηκαν στα τελευταία χρόνια στην Ε.Ε., ιδίως στις νότιες περιφέρειες, ενώ η υπερεκμετάλλευση και η υπερβολική τουριστική ανάπτυξη αποτελούν συνεχή κι αυξανόμενη απειλή.

Παρά την αξία τους, η απώλεια υγροτόπων είναι εκτεταμένη. Οι υπάρχουσες πληροφορίες δείχνουν ότι περίπου τα δύο τρίτα όλων των Ευρωπαϊκών υγροτόπων, που υπήρχαν στις αρχές του αιώνα, έχουν σήμερα χαθεί. Οι εναπομένοντες υγρότοποι υποβαθμίζονται για τους εξής λόγους κυρίως:

- υπερβολικές ποσότητες αζώτου και φωσφόρου, από τα αστικά λύμματα και τις απορροές από καλλιεργήσιμα εδάφη, προκαλούν εντροφισμό·

- η αυξανόμενη κατανάλωση του υπόγειου νερού με σκοπό την άρδευση ή την ύδρευση απειλεί να ξηράνει πολλούς υγροτόπους·

- η κατασκευή φραγμάτων έναντι των υγροτόπων διακόπτει τη μεταφορά ιζημάτων και προκαλεί διάβρωση της ακτογραμμής¹.

Οι δασώδεις περιοχές και τα δάση αυξήθηκαν, κατά έκταση, στις περισσότερες χώρες της Ε.Ε., οι πυρκαγιές όμως που μαστίζουν, κυρίως τις νότιες περιοχές της, προκαλούν εκτεταμένες καταστροφές.

¹ Ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο "Συνετή χρήση και διατήρηση των υγροτόπων", Βρυξέλλες 29/5/95

Σοβαρό είναι, επίσης, το πρόβλημα της καταστροφής των δασών από την ατμοσφαιρική ρύπανση και την όξινη βροχή, σε ορισμένες κεντρικές και βόρειες περιοχές της Ε.Ε. (κι όχι μόνο).

Την τελευταία τριακονταετία η πλούσια και ιστορική κληρονομιά των αγροτικών τοπίων υποβαθμίζεται συνεχώς, από ποιοτική και ποσοτική άποψη.

Στη Μεσόγειο έχουν εγκαταλειφθεί περισσότερες από τις μισές βαθμίδες καλλιέργειας (βραγιές)².

Η διαδικασία σχετικά με την διατήρηση της φύσης και της βιοποικιλότητας συνοψίζονται ως εξής στο πέμπτο πρόγραμμα δράσης, για το περιβάλλον και την αειφόρο ανάπτυξη:

"παρ'όλα τα μέτρα που έχουν ληφθεί από τους διεθνείς οργανισμούς, την κοινότητα και τα κράτη μέλη χωριστά, οι κύριες απειλές για την διατήρηση της φύσεως και της βιοποικιλότητας εξακολουθούν να υπάρχουν και σε ορισμένες περιοχές να αυξάνονται".

Οι οικότοποι χρησιμοποιούνται για να εξυπηρετήσουν ανθρώπινες ανάγκες και τα είδη που ζούσαν εκεί δεν έχουν πλέον καταφύγιο.

Η ανάπτυξη τόσο στο παρελθόν όσο και σήμερα εξακολουθεί σε μεγάλο βαθμό να αντιβαίνει στη βασική επιθυμία της ανθρωπότητας να ζήσει σε αρμονία με τη φύση και να αντλεί χαρά από αυτήν.

Για τα περισσότερα είδη της άγριας χλωρίδας και πανίδας ο κατακερματισμός και η απομόνωση των οικοτόπων, κυρίως λόγω των έργων υποδομής, αποτελούν την μεγαλύτερη απειλή.

Αν οι οικότοποι περιορισθούν υπερβολικά και αν οι ζώνες που τους συνδέουν μεταξύ τους αποκοπούν ή χαθούν, ενδέχεται να εμποδιστεί η απαραίτητη μετανάστευση με αποτέλεσμα την εξαφάνιση ορισμένων ειδών³.

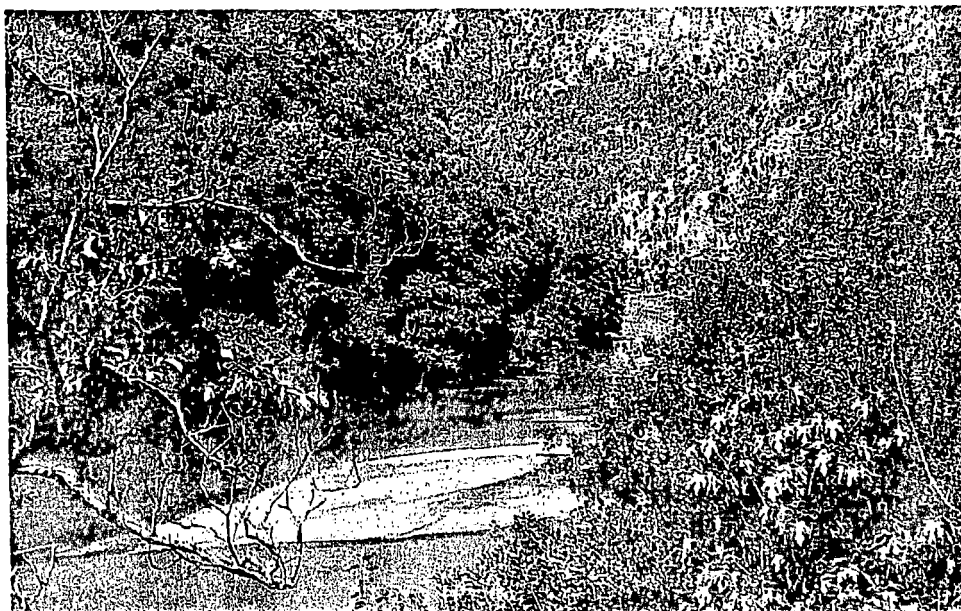
² Για την περίπτωση της Ελλάδας βλέπε: Α. Λουλούδης "Γεωργικός εκσυγχρονισμός και μεταβολή του αγροτικού τοπίου", Τόπος τ. 4, 1992

³ "Πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, σχετικά με την πολιτική και τη δράση για το περιβάλλον και την αειφόρο ανάπτυξη", 17 Μαΐου 1993

1.2. Η μείωση των ειδών και η υποβάθμιση των οικοτόπων

Η μείωση αλλά και η οριστική απώλεια ειδών της αυτοφυούς χλωρίδας και της άγριας πανίδας, αποτελεί μια διαχρονική πραγματικότητα. Τα φαινόμενα αυτά έχουν παρατηρηθεί σε τοπικό περιφερειακό και παγκόσμιο επίπεδο και συνδέονται άμεσα με την εξέλιξη της ζωής στον πλανήτη μας. Άλλωστε, οι μορφές ζωής, οι οποίες υπάρχουν σήμερα και

Τα σιανά του Νότιου

αριθμούν μερικά εκατομμύρια, αποτελούν ένα μικρό ποσοστό του συνολικού αριθμού των ειδών που εμφανίστηκαν κατά περιόδους στη γη και θεωρείται ότι ανέρχονται σε μισό δισεκατομμύριο. Υπολογίζεται ότι η διάρκεια ζωής των ειδών ήταν της τάξεως των 5 εκατομμυρίων ετών, με μέσο όρο 9.000.000 είδη να εξαφανίζονται κάθε ένα εκατομμύριο χρόνια, κατά τη διάρκεια των τελευταίων 200 εκατομμυρίων ετών. Με τα δεδομένα αυτά σημειώνεται εξαφάνιση ενός είδους στη διάρκεια 1 1/9 ετών⁴.

⁴ Γ.Δ. Σαμιώτη-Γρηγόρης Ι. Τσάλτας, Διεθνής Προστασία του Περιβάλλοντος, Εκδ. Παπαζήση, 1990, σ.162

Τα κατ'αρχήν εντυπωσιακά αριθμητικά δεδομένα, τα οποία προαναφέρθηκαν, συχνά χρησιμοποιούνται λανθασμένα και αποπροσανατολιστικά, με σχετικό σκοπό την αιτιολόγηση της σοβαρής υποβάθμισης του φυσικού περιβάλλοντος και της εξαφάνισης ειδών, η οποία σημειώνεται σε πρόσφατες ιστορικές περιόδους.

Η πραγματικότητα όμως φαίνεται να είναι διαφορετική, κυρίως για δύο λόγους: Πρώτον οι εξαφανίσεις ειδών του απώτερου παρελθόντος εντάσσονταν κυρίως στα πλαίσια φυσικών διαδικασιών με κύριο στοιχείο την αναδημιουργία της ζωής και τελικό αποτέλεσμα την ύπαρξη του γήινου φυσικού περιβάλλοντος, όπως αυτό καταγράφηκε και είναι γνωστό από τους ιστορικούς χρόνους. Δεύτερον, αν και ο συνολικός αριθμός των ειδών που εξαφανίστηκαν σε προηγούμενες περιόδους είναι πραγματικά τεράστιος-αυτό είναι φυσικό εφόσον καλύπτεται ένα μακρότατο χρονικό διάστημα-στην πραγματικότητα, ο μέσος όρος ετησίων εξαφανίσεων ήταν εκατοντάδες φορές χαμηλότερος από το σύγχρονο και χιλιάδες φορές απ'αυτόν, ο οποίος φαίνεται να διαμορφώνεται για τις επόμενες δεκαετίες.

Πράγματι, εδώ και μερικές χιλιετηρίδες, οι εξαφανίσεις ειδών παύουν να είναι ένα ελεγχόμενο από τις φυσικές διαδικασίες αποτέλεσμα και μετατρέπονται σ'ένα ανεξέλεγκτο γεγονός. Αποτελούν πλέον, συνέπεια της δραστηριότητας ενός στοιχείου των φυσικών οικοσυστημάτων, του *homo sapiens*. Ο άνθρωπος λοιπόν, φαίνεται να απειλεί με μαζική καταστροφή τους υπόλοιπους φυτικούς και ζωικούς οργανισμούς ή να αναιρεί τις προϋποθέσεις για επιβίωσή τους.

Υπόβαθρο της υποβάθμισης της άγριας ζωής αποτελεί η σταδιακή αυτονόμηση της ανθρώπινων κοινωνιών, από το φυσικό περιβάλλον, ως άμεσου προμηθευτή όλων των υλικών προϋποθέσεων διαβίωσης και η ικανοποίηση των αναγκών τους μέσα από ολοένα περίπλοκες διαδικασίες, τις οποίες συνεπάγονται οι αύξουσες αστικές συγκεντρώσεις και τα αντίστοιχα παραγωγικά και καταναλωτικά πρότυπα. Στα πλαίσια

αυτά, τα είδη της άγριας ζωής:α)αντιπροσωπεύουν εμπορευματικές αξίες και γίνονται αντικείμενο εντατικής οικονομικής εκμετάλλευσης, β)αποτελούν ανταγωνιστικά είδη σε ανθρώπινες δραστηριότητες ή στην επιδίωξη επέκτασης των ανθρωπογενών οικοσυστημάτων και για τους λόγους αυτούς διώκονται,είτε γ)είναι οικονομικά ουδέτερα οπότε και δεν διώκονται αλλά συγχρόνως δεν απολαμβάνουν και ιδιαίτερης προστασίας. Στο τρίπτυχο αυτό συμπυκνείται η στάση για την άγρια ζωή,η οποία διαμορφώθηκε με επίκεντρο κυρίως τον Ευρωπαϊκό χώρο και σε γενικές γραμμές ισχύει ακόμα και σήμερα.

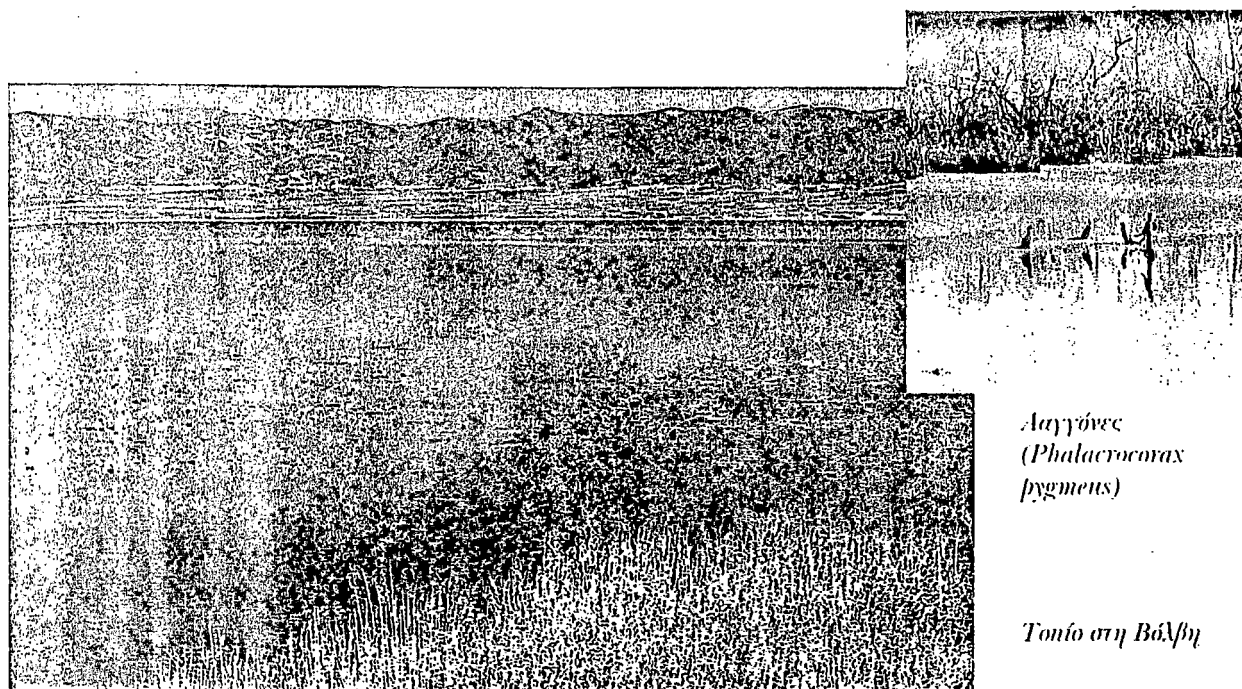
Ο απολογισμός των απωλειών της άγριας ζωής σαν συνέπεια της εκμεταλλευτικής,επιθετικής ή αδιάφορης στάσης των ανθρώπινων κοινοτήτων αποτελεί ένα μελανό σημείο του σύγχρονου πολιτισμού,ενώ οι εξαιρετικά δυσοίωνες προοπτικές θέτουν μια σειρά προβλημάτων όχι μόνο ηθικής φύσης.

Εάν οι σύγχρονοι ρυθμοί υποβάθμισης και καταστροφής συνεχισθούν,προβλέπεται ότι μέχρι το έτος 2000 θα εξαφανισθεί οριστικά το 15-20% του συνόλου των ειδών χλωρίδας και πανίδας στον πλανήτη. Οι σημαντικότερες απώλειες θα σημειωθούν κυρίως στις χώρες του Τρίτου Κόσμου,οι οποίες διαθέτουν τροπικά δάση βροχής με τη μεγαλύτερη συγκέντρωση ζωντανών οργανισμών.

Όμως είναι γεγονός πως από τα ώριμα τροπικά δάση,τα οποία έφθαναν τα 1,5-1,6 δισεκατομμύρια εκτάρια,σήμερα υπάρχουν μόνο 900 εκατομμύρια. Παράλληλα ετήσια καταστρέφονται 7,6-10 εκατομμύρια εκτάρια,ενώ επιπλέον 10 εκατομμύρια υποβαθμίζονται σοβαρά.

1.3. Αιτίες υποβάθμισης, αξίες της Άγριας Ζωής και μέθοδοι προστασίας

Η παραπάνω κρίσιμη κατάσταση έχει δημιουργήσει ένα διευρυμένο μέτωπο, σε κυβερνητικό και μη επίπεδο, με αίτημα και σκοπό την προστασία της άγριας ζωής. Η αποτελεσματική προστασία όμως προϋποθέτει: α) προσδιορισμό των αιτιών υποβάθμισης, β) πειστική και τεκμηριωμένη αιτιολόγηση της αναγκαιότητας διατήρησης της άγριας ζωής και γ) συγκεκριμένες ρυθμίσεις και ενέργειες, οι οποίες να υλοποιούν επιτυχώς την επιδιωκόμενη προστασία.

*Ααγγόνες
(Phalacrocorax
pygmaeus)*

Τοπίο στη Βάλβη

Τρεις είναι οι βασικές αιτίες υποβάθμισης της άγριας ζωής: η καταστροφή των οικοτόπων, η υπερεκμετάλλευση των ειδών και η εισαγωγή ξένων ειδών (exotic species).

Η καταστροφή και η υποβάθμιση των οικοτόπων είναι το σύνηθες άμεσο ή έμμεσο αποτέλεσμα των περισσότερων ανθρώπινων δραστηριοτήτων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η αλλαγή χρήσης φυσικών οικοτόπων η οποία επέρχεται από τη δημιουργία αγροτικών και κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων, βιομηχανικών και εξορυκτικών εγκα-

ταστάσεων, αστικών διευθετήσεων κτλ. Ανάλογα αποτελέσματα επέρχονται από τη ρύπανση-μόλυνση (χημική,θερμική κλπ), σαν συνέπεια αστικών συγκεντρώσεων, γεωργίας, βιομηχανίας, μεταφορών, εξορυκτικών εγκαταστάσεων κλπ., αλλά και από άλλες επεμβάσεις όπως αποξηράνσεις, δημιουργία φραγμάτων σε ποταμούς, υπερβόσκηση, αποψίλωση, αφαίρεση αβιοτικών στοιχείων και απόρριψη άχρηστων υλικών. Η διάβρωση και η αλοποίηση του εδάφους αποτελούν επίσης αιτίες υποβάθμισης και προέρχονται από την ανθρώπινη εκμετάλλευση.

Η δεύτερη αιτία υποβάθμισης των ειδών της άγριας ζωής αφορά την υπερεκμετάλλευση των ειδών και κύρια αυτών που εμφανίζουν οικονομικό ενδιαφέρον.η υπερεκμετάλλευση με σκοπό την επίτευξη βραχυχρόνιων οικονομικών ωφελημάτων αφαιρεί σταθερά από συγκεκριμένους πληθυσμούς ειδών τη δυνατότητα κάλυψης των απωλειών, με τελική συνέπεια τη συρρίκνωση και υποβάθμιση. Αντιπροσωπευτικές περιπτώσεις αποτελούν τα αλιεύματα, τα οποία εμφανίζουν σταθερή καθοδική τάση, καθώς και άλλα είδη, όπως πτηνά, γουνοφόρα θηλαστικά, ελέφαντες, ρινόκεροι κλπ, τα οποία έχουν φθάσει στα όρια της εξαφάνισης εξαιτίας της εκμετάλλευσης των φτερών, της γούνας, του ελεφαντόδοντου κλπ.

Σαν τρίτη αιτία υποβάθμισης θεωρείται η εισαγωγή ξένων ειδών. Πρόκειται για τη σκόπιμη ή τυχαία εισαγωγή ξένου είδους, σε συγκεκριμένο οικότοπο, με σύνηθες αποτέλεσμα τις αρυπτικές επιπτώσεις στα ιθαγενή είδη.

Εκτός από την επισήμανση των αιτιών υποβάθμισης της άγριας ζωής, ένα δεύτερο στοιχείο αποτελεσματικής προστασίας είναι η τεκμηρίωση της αναγκαιότητας διατήρησής της. Τα επιχειρήματα αυτής της μορφής είτε ανάγονται σε ωφελιμιστικό επίπεδο και τεκμηριώνονται με οικονομικούς όρους και μεγέθη είτε αφορούν άυλες αξίες, οι οποίες έχουν περισσότερο σχέση με τις σφαίρες της ηθικής φιλοσοφίας κλπ.

Τόσο οι ανεπτυγμένες όσο και οι αναπτυσσόμενες κοινωνίες

εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τα είδη της άγριας πανίδας και της αυτοφυούς χλωρίδας. Τα είδη αυτά παρέχουν πρώτες ύλες και προϊόντα για βιομηχανική χρήση, διατροφή, παραγωγή ενέργειας, παρασκευή φαρμακευτικών προϊόντων κλπ. Ο βαθμός εξάρτησης μάλιστα, για τις αναπτυσσόμενες χώρες είναι αρκετά μεγάλος. Αρκεί να σημειωθεί ότι στο διάστημα 1974-1978 η ξυλεία και τα αλιεύματα αποτελούσαν τα δύο σημαντικότερα προϊόντα εξαγωγής για τις παραπάνω χώρες. Αλλά και για τις ανεπτυγμένες χώρες η άγρια ζωή αποτελεί ένα πεδίο άμεσο οικονομικό ενδιαφέρον και κυρίως τεράστιες προοπτικές για την ύπαρξη νέων για τη βελτίωση ήδη υπαρχόντων τροφίμων, φαρμάκων κλπ, ανάγκες όπως αυτές διαμορφώνονται με την υπάρχουσα πληθυσμιακή έκρηξη, καθιστούν απαραίτητη για την απόλυτη προστασία της υπάρχουσας βιολογικής ποικιλότητας, η οποία αναμένεται να δώσει μελλοντικά λύσεις, χωρίς εκ των προτέρων να αποκλείεται και η βοήθεια της γενετικής για τη βελτίωση και δημιουργία νέων διατροφικών πηγών.

Δεν είναι τυχαίο λοιπόν, ότι σήμερα για τον ανεπτυγμένο και τον αναπτυσσόμενο κόσμο, η διατήρησή και η προστασία των ζωντανών φυσικών πόρων (χλωρίδα-πανίδα και μικροοργανισμοί) και του αβιοτικού περιβάλλοντος, από το οποίο εξαρτώνται, αποτελεί πια ένα ουσιαστικό στοιχείο και προϋπόθεση για την αναπτυξιακή διαδικασία.

Η συγκρότηση πλαισίου ρυθμίσεων και ενεργειών και κυρίως η υλοποίησή τους αποτελεί το τρίτο και κρισιμότερο στοιχείο για την προστασία της άγριας ζωής. Για τα θέματα αυτά υπάρχουν αξιόλογες προτάσεις, πολλές από τις οποίες αποτελούν ήδη τμήματα κυβερνητικών πολιτικών σε κρατικό ή διεθνές επίπεδο.

Η ανάπτυξη της επιστημονικής έρευνας και εκπαίδευσης θεωρείται ουσιαστικό στοιχείο κάθε σύγχρονης προσπάθειας προστασίας. Η καταγραφή επίσης και η μελέτη των ειδών και των οικοτόπων τους αποτελεί σκοπιμότητα υψίστης προτεραιότητας. Για είδη σημαντικά από ωφελιμιστική ή άλλη σκοπιά, τα οποία απειλούνται σοβαρά με εξαφάνι-

ση , απαιτείται άμεση διατήρησή τους σε γενετικές τράπεζες, ζωολογικούς ή βοτανικούς κήπους κλπ. Για τα υπόλοιπα είδη επίσης απαιτείται άμεση εξασφάλισή τους σε προστατευόμενες περιοχές (εθνικά πάρκα, καταφύγια κλπ),στις οποίες εκτός από είδη,θα προστατεύονται και μοναδικά ή αντιπροσωπευτικά είδη φυσικών οικοτόπων.

Τα προηγούμενα μέτρα χωρίς να αποτελούν πανάκεια, αλλά άμεσους βραχυχρόνιους στόχους, απαιτούν περιβαλλοντικό σχεδιασμό και διαχείριση (τοπικό-περιφερειακό κτλ) ενταγμένο λειτουργικά στη γενικότερη αναπτυξιακή διαδικασία, καθώς επίσης και την απαραίτητη ευαισθητοποίηση και συναίνεση των πολιτών. Τέλος, η παραπάνω συνολική πολιτική απαιτεί κατάλληλα νομικά πλαίσια σε κρατικό και διεθνές επίπεδο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ:

**Περιφερειακές ρυθμίσεις προστασίας της πτηνοπανίδας
και των οικοτόπων της**

Η οδηγία 79/409 για τη διατήρηση των άγριων πτηνών και η υιοθέτησή της

2.1.Περί της διατηρήσεως των άγριων πτηνών (79/409 ΕΟΚ)

2.2.Οι βασικές ρυθμίσεις της οδηγίας για τη διατήρηση των οικοτόπων και την άμεση προστασία της πτηνοπανίδας

2.3.Η προστασία των ειδών της πτηνοπανίδας και οι προσπάθειες υλοποίησης των στόχων της οδηγίας 79/409 Ε.Ο.Κ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ:

Περιφερειακές ρυθμίσεις προστασίας της πτηνοπανίδας
και των οικοτόπων της.

Η οδηγία 79/409 για τη διατήρηση των άγριων πτηνών και η υιοθέτησή της

2.1. Περί της διατηρήσεως των άγριων πτηνών (79/409 ΕΟΚ)

Αλκρόνα
(*Alcedo atthis*)

Τοπίο στην Κερκίνη

ΟΔΗΓΙΑ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

της 2ας Απριλίου 1979

περί της διατηρήσεως των άγριων πτηνών

(79/409/ΕΟΚ)⁶

ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ⁷,

Έχοντας υπόψη:

⁶ 25.4.79 Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Αριθ. Ν103/1

⁷ ΣΗΜΑΝΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΓΙΑ ΤΑ ΠΟΥΛΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ, έκδοση Ελληνικής Ορνιθολογικής Εταιρίας

τη συνθήκη περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας, και ιδίως το άρθρο 235,

την πρόταση της Επιτροπής,

τη γνώμη της Συνελεύσεως,

τη γνώμη της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής,

Εκτιμώντας:

ότι η δήλωση του Συμβουλίου της 22ας Νοεμβρίου 1973 περί προγράμματος δράσεως των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στον τομέα του περιβάλλοντος προβλέπει ειδικές ενέργειες για την προστασία των πτηνών, που συμπληρώνονται από το ψήφισμα της 17ης Μαΐου 1977 του Συμβουλίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και των αντιπροσώπων των κυβερνήσεων των Κρατών μελών, οι οποίοι συγκεντρώθηκαν στα πλαίσια του Συμβουλίου σχετικά με τη συνέχιση και την πραγματοποίηση μιας πολιτικής και ενός προγράμματος δράσεως των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στον τομέα του περιβάλλοντος·

ότι στο ευρωπαϊκό έδαφος των Κρατών μελών, ένας μεγάλος αριθμός ειδών πτηνών που ζουν εκ φύσεως σε άγρια κατάσταση υφίσταται μείωση του πληθυσμού του, η οποία είναι ταχύτατη σε ορισμένες περιπτώσεις και ότι η μείωση αυτή αποτελεί σοβαρό κίνδυνο για τη διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος, ιδίως εξαιτίας των απειλητικών συνεπειών της στη βιολογική ισορροπία·

ότι τα είδη των πτηνών που ζουν εκ φύσεως σε άγρια κατάσταση στο ευρωπαϊκό έδαφος των Κρατών μελών είναι κατά μεγάλο μέρος είδη αποδημητικά· ότι τέτοια είδη αποτελούν μια κοινή κληρονομιά και ότι η αποτελεσματική προστασία των πτηνών είναι πρόβλημα περιβάλλοντος τυπικά διασυνοριακό που συνεπάγεται κοινές ευθύνες·

ότι οι συνθήκες διαβιώσεως των πτηνών στη Γροιλανδία διαφέρουν θεμελιωδώς από τις συνθήκες που αντιμετωπίζουν τα πτηνά σε άλλες περιοχές του ευρωπαϊκού εδάφους των Κρατών μελών λόγω των γενικών συνθηκών, και ιδίως του κλίματος, της μικρής πυκνότητας πληθυσμού καθώς

επίσης και της εξαιρετικής εκτάσεως και γεωγραφικής θέσεως αυτής της νήσου·

ότι ως εκ τούτου είναι σκόπιμο να μην εφαρμοσθεί στη Γροιλανδία η παρούσα οδηγία·

ότι η διατήρηση των πτηνών που ζουν εκ φύσεως σε άγρια κατάσταση στο ευρωπαϊκό έδαφος των Κρατών μελών είναι αναγκαία για την πραγμάτωση, στα πλαίσια της λειτουργίας της κοινής αγοράς των στόχων της Κοινότητας στους τομείς της βελτιώσεως των συνθηκών ζωής, μιας αρμονικής αναπτύξεως των οικονομικών δραστηριοτήτων στο σύνολο της Κοινότητας και μιας εκτάσεως συνεχούς και ισόρροπης, αλλά ότι οι ειδικές εξουσίες που απαιτούνται γι' αυτό το σκοπό δεν έχουν προβλεφθεί από τη συνθήκη·

ότι τα προς λήψη μέτρα πρέπει να εφαρμόζονται στους διαφόρους παράγοντες που μπορούν να επιδράσουν στο επίπεδο πληθυσμού των πτηνών, δηλαδή τις επιπτώσεις των ανθρωπίνων δραστηριοτήτων και κυρίως την καταστροφή και τη ρύπανση των οικοτόπων τους, τη σύλληψη και τη θανάτωση από τον άνθρωπο καθώς και το εμπόριο που δημιουργούν οι δραστηριότητες αυτές και ότι είναι σκόπιμο να προσαρμοσθεί ο βαθμός αυτών των μέτρων στην κατάσταση των διαφόρων ειδών στα πλαίσια μιας πολιτικής διατηρήσεως·

ότι η διατήρηση αυτή έχει ως αντικείμενο τη μακροπρόθεσμη προστασία και τη διαχείριση φυσικών πόρων ως αναπόσπαστο μέρος της κληρονομιάς των ευρωπαϊκών λαών· ότι επιτρέπει τη ρύθμιση αυτών των πόρων και ρυθμίζει την εκμετάλλευσή τους με βάση τα αναγκαία μέτρα για τη διατήρηση και την προσαρμογή των φυσικών ισορροπιών των ειδών στα όρια του λογικά δυνατού·

ότι η διαφύλαξη, η διατήρηση ή η αποκατάσταση μιας επαρκούς ποικιλίας και εκτάσεως οικοτόπων είναι απαραίτητες για τη διατήρηση όλων των ειδών πτηνών· ότι ορισμένα είδη πτηνών πρέπει να αποτελέσουν αντικείμενο μέτρων ειδικής διατηρήσεως σχετικά με τον οικοτόπό τους, ώστε να

εξασφαλισθεί η επιβίωση και η αναπαραγωγή τους στην περιοχή εξαπλώσεώς τους· ότι αυτά τα μέτρα πρέπει ομοίως να λάβουν υπόψη τα αποδημητικά είδη και να συντονισθούν με σκοπό τη δημιουργία ενός συναφούς δικτύου·

ότι, για να μην ασκούν ενδεχομένως τα εμπορικά συμφέροντα βλαπτική πίεση στα επίπεδα απολήψεως, είναι αναγκαίο να καθιερωθεί μια γενική απαγόρευση εμπορίας και να περιορισθούν οι εξαιρέσεις μόνο στα είδη των οποίων η βιολογική κατάσταση το επιτρέπει, αφού ληφθούν υπόψη οι ειδικές συνθήκες που επικρατούν στις διάφορες περιοχές·

ότι, λόγω του επιπέδου του πληθυσμού τους, της γεωγραφικής κατανομής τους και του ρυθμού αναπαραγωγής τους στο σύνολο της Κοινότητας, ορισμένα είδη μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο θήρας, πράγμα που αποτελεί μια αποδεκτή εκμετάλλευση, εφ' όσον θεσπισθούν και γίνουν σεβαστά ορισμένα όρια· η δε θήρα αυτή πρέπει να συμβιβάζεται με τη διατήρηση του πληθυσμού αυτών των ειδών σε ικανοποιητικό επίπεδο·

ότι τα μέσα, οι εγκαταστάσεις ή οι μέθοδοι συλλήψεως ή θανατώσεως μαζικής και όχι επιλεκτικής, καθώς και η καταδίωξη με ορισμένα μέσα μεταφοράς, πρέπει να απαγορευθούν εξαιτίας της υπερβολικής πίεσεως που ασκούν ή μπορούν να ασκήσουν στο επίπεδο του πληθυσμού των σχετικών ειδών·

ότι λόγω της σημασίας που έχουν ορισμένες ειδικές καταστάσεις είναι σκόπιμο να προβλεφθεί, υπό ορισμένες συνθήκες, η δυνατότητα παρεκκλίσεως η οποία θα υπόκειται στην επίβλεψη της Επιτροπής·

ότι η διατήρηση των πτηνών και ειδικότερα η διατήρηση των αποδημητικών πτηνών, θέτει ακόμα προβλήματα για τα οποία πρέπει να αναληφθούν επιστημονικές εργασίες και ότι οι εργασίες αυτές θα επιτρέψουν εκτός των άλλων την εκτίμηση της αποτελεσματικότητας των μέτρων που λαμβάνονται·

ότι πρέπει να υπάρχει μέριμνα, σε συνεννόηση με την Επιτροπή, ώστε η ενδεχόμενη εισαγωγή ειδών πτηνών τα οποία δεν ζουν εκ φύσεως σε

άγρια κατάσταση στο ευρωπαϊκό έδαφος των Κρατών μελών να μην προκαλεί βλάβη στην τοπική χλωρίδα και πανίδα·

ότι η Επιτροπή θα ετοιμάζει και θα κοινοποιεί κάθε τρία χρόνια στα Κράτη μέλη μια έκθεση συνθέσεως βασισμένη στις πληροφορίες τις οποίες θα της διαβιβάζουν τα Κράτη μέλη σχετικά με την εφαρμογή των εθνικών διατάξεων που θα ληφθούν με βάση την παρούσα οδηγία·

ότι τεχνική και επιστημονική πρόοδος απαιτεί την ταχεία προσαρμογή ορισμένων παραρτημάτων· ότι, για να διευκολυνθεί η εφαρμογή των μέτρων που είναι αναγκαία γι' αυτόν το σκοπό, είναι σκόπιμο να προβλεφθεί μια διαδικασία, η οποία θα καθιερώνει μια στενή συνεργασία μεταξύ των Κρατών μελών και της Επιτροπής στα πλαίσια μιας επιτροπής για την προσαρμογή στην τεχνική και επιστημονική πρόοδο.

*ΕΞΕΔΩΣΕ ΤΗΝ ΠΑΡΟΥΣΑ ΟΔΗΓΙΑ:*⁸

Άρθρο 1

1. Η παρούσα οδηγία αφορά στη διατήρηση όλων των ειδών πτηνών που ζουν εκ φύσεως σε άγρια κατάσταση στο ευρωπαϊκό έδαφος των Κρατών μελών στο οποίο εφαρμόζεται η συνθήκη. Έχει αντικείμενο την προστασία, τη διαχείριση και τη ρύθμιση των ειδών αυτών και κανονίζει την εκμετάλλευσή τους.
2. Η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται στα πτηνά, τις φωλιές και τους οικοτόπους τους.
3. Η παρούσα οδηγία δεν εφαρμόζεται στη Γροιλανδία.

Άρθρο 2

Τα Κράτη μέλη υιοθετούν όλα τα αναγκαία μέτρα με σκοπό να διατηρηθεί ή να προσαρμοσθεί ο πληθυσμός όλων των ειδών των πτηνών που αναφέρονται στο άρθρο 1 σ' ένα επίπεδο που να ανταποκρίνεται ιδιαίτερα στις οικολογικές, επιστημονικές και μορφωτικές απαιτήσεις, λαμβάνοντας, ωστόσο, υπόψη τις οικονομικές και ψυχαγωγικές απαιτήσεις.

⁸ ΣΗΜΑΝΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΓΙΑ ΤΑ ΠΟΥΛΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ, έκδοση Ελληνικής Ορνιθολογικής Εταιρίας

Άρθρο 3

1. Λαμβάνοντας υπόψη τις αναφερόμενες στο άρθρο 2 απαιτήσεις τα Κράτη μέλη λαμβάνουν όλα τα αναγκαία μέτρα με σκοπό να διαφυλαχθεί, διατηρηθεί ή αποκατασταθεί για όλα τα αναφερόμενα στο άρθρο 1 είδη πτηνών μία επαρκής ποικιλία και επιφάνεια οικοτόπων.

2. Η διαφύλαξη, η συντήρηση και η αποκατάσταση των βιοτόπων και των οικοτόπων περιλαμβάνουν προπάντων τα ακόλουθα μέτρα:

α) δημιουργία ζωνών προστασίας·

β) συντήρηση και διευθέτηση σύμφωνα με τις οικολογικές απαιτήσεις των οικοτόπων που βρίσκονται στο εσωτερικό και στο εξωτερικό των ζωνών προστασίας·

γ) αποκατάσταση των κατεστραμμένων βιοτόπων·

δ) δημιουργία βιοτόπων.

Άρθρο 4

1. Για τα είδη που αναφέρονται στο παράρτημα I προβλέπονται μέτρα ειδικής διατηρήσεως, που αφορούν τον οικότοπό τους, για να εξασφαλισθεί η επιβίωση και η αναπαραγωγή των ειδών αυτών στη ζώνη εξαπλώσεώς τους. Για το σκοπό αυτό λαμβάνονται υπόψη:

α) τα είδη που απειλούνται με εξαφάνιση·

β) τα είδη που είναι ευπαθή σε ορισμένες μεταβολές των οικοτόπων τους·

γ) τα είδη που θεωρούνται σπάνια διότι οι πληθυσμοί τους είναι μικροί ή η τυπική τους εξάπλωση περιορισμένη·

δ) άλλα είδη που έχουν ανάγκη ιδιαίτερης προσοχής, λόγω ιδιοτυπίας του οικοτόπου τους.

Για να πραγματοποιηθούν οι εκτιμήσεις θα ληφθούν υπόψη οι τάσεις και οι μεταβολές των επιπέδων του πληθυσμού.

Τα Κράτη μέλη κατατάσσουν κυρίως σε ζώνες ειδικής προστασίας τα εδάφη τα πιο κατάλληλα, σε αριθμό και επιφάνεια, για τη διατήρηση των ειδών αυτών στη γεωγραφική θαλάσσια και χερσαία ζώνη στην οποία έχει εφαρμογή η παρούσα οδηγία.

2. Ανάλογα μέτρα υιοθετούνται από τα Κράτη μέλη για τα αποδημητικά είδη που δεν μνημονεύονται στο παράρτημα Ι, των οποίων η έλευση είναι τακτική, λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες προστασίας στη γεωγραφική θαλάσσια και χερσαία ζώνη στην οποία εφαρμόζεται η παρούσα οδηγία, όσον αφορά στις περιοχές αναπαραγωγής, αλλαγής φτερώματος και διαχειμάσεως, και τις ζώνες όπου βρίσκονται οι σταθμοί κατά μήκος των οδών αποδημίας. Για το σκοπό αυτό τα Κράτη μέλη αποδίδουν ιδιαίτερη σημασία στην προστασία των υγροτόπων, και ιδίως όσων έχουν διεθνή σπουδαιότητα.

3. Τα κράτη μέλη διαβιβάζουν στην Επιτροπή όλες τις αναγκαίες πληροφορίες για να μπορεί αυτή να παίρνει τις κατάλληλες πρωτοβουλίες για τον αναγκαίο συντονισμό ώστε οι αναφερόμενες στις παραγράφους 1, αφ' ενός, και 2, αφ' ετέρου, του παρόντος άρθρου ζώνες να αποτελούν ένα συναφές δίκτυο, που θα ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις προστασίας των ειδών στη γεωγραφική θαλάσσια και χερσαία ζώνη, στην οποία εφαρμόζεται η παρούσα οδηγία.

4. Τα Κράτη μέλη υιοθετούν κατάλληλα μέτρα για να αποφύγουν στις ζώνες προστασίας που προβλέπονται στις παραγράφους 1 και 2 τη ρύπανση ή τη φθορά των οικοτόπων, καθώς και τις επιζήμιες για τα πτηνά διαταράξεις, όταν αυτές έχουν σημαντικές συνέπειες σε σχέση με τους αντικειμενικούς στόχους του παρόντος άρθρου. Τα Κράτη μέλη θα προσπαθήσουν επίσης να αποφύγουν τη ρύπανση ή τη φθορά των οικοτόπων και έξω από τις ζώνες προστασίας.

Άρθρο 5

Με την επιφύλαξη των άρθρων 7 και 9, τα Κράτη μέλη υιοθετούν τα αναγκαία μέτρα για να εγκαθιδρύσουν ένα γενικό καθεστώς προστασίας όλων των ειδών πτηνών που αναφέρονται στο άρθρο 1 και περιλαμβάνουν ειδικότερα την απαγόρευση:

α) του εκ προθέσεως φόνου ή συλλήψεως πτηνών με οποιονδήποτε τρόπο.

- β) την εκ προθέσεως καταστροφή ή βλάβη των φωλιών και των αυγών και της αφαιρέσεως των φωλιών·
- γ) της συλλογής των αυγών στη φύση και της κατοχής του έστων και κενών·
- δ) της σκόπιμης ενοχλήσεως των πτηνών, ιδιαίτερα κατά την περίοδο αναπαραγωγής και εξαρτήσεως, όταν αυτή έχει σημαντικές συνέπειες σε σχέση με τους αντικειμενικούς σκοπούς της παρούσας οδηγίας·
- ε) της κατοχής των ειδών πτηνών, των οποίων απαγορεύεται η θήρα και η σύλληψη.

Άρθρο 6

1. Με την επιφύλαξη των παραγράφων 2 και 3, τα Κράτη μέλη απαγορεύουν για όλα τα είδη πτηνών που αναφέρονται στο άρθρο 1, την πώληση, τη μεταφορά για πώληση, την κατοχή για πώληση καθώς και τη διάθεση για πώληση των ζωντανών και νεκρών πτηνών καθώς και οιαδήποτε μέρους ή προϊόντος που προέρχεται από το πτηνό και που αναγνωρίζεται εύκολα.
2. Για τα είδη που περιλαμβάνονται στο παράρτημα ΙΙΙ μέρος 1, δραστηριότητες που αναφέρονται στην παράγραφο 1 δεν απαγορεύονται εφ'όσον τα πτηνά έχουν φονευθεί ή συλληφθεί νόμιμα ή έχουν με άλλο νόμιμο τρόπο αποκτηθεί.
3. Τα Κράτη μέλη μπορούν να επιτρέψουν στο έδαφός τους, για τα είδη που περιλαμβάνονται στο παράρτημα ΙΙΙ μέρος 2, τις δραστηριότητες που αναφέρονται στην παράγραφο 1 και να προβλέψουν γι' αυτόν το σκοπό περιορισμούς, εφ'όσον τα πτηνά έχουν φονευθεί ή συλληφθεί νόμιμα ή με άλλο νόμιμο τρόπο αποκτηθεί.

Τα Κράτη μέλη που επιθυμούν να παραχωρήσουν αυτή την άδεια συμβουλεύονται προηγουμένως την Επιτροπή με την οποία εξετάζουν αν η εμπορία των ατόμων του εν λόγω είδους οδηγεί ή απειλεί, σύμφωνα με λογικές προβλέψεις, να οδηγήσει σε κίνδυνο το επίπεδο του πληθυσμού, τη γεωγραφική κατανομή ή το ρυθμό αναπαραγωγής του στο σύνολο της

Κοινότητας. Αν η εξέταση αυτή δείξει ότι σύμφωνα με τη γνώμη της Επιτροπής η υπό συζήτηση άδεια οδηγεί ή απειλεί να οδηγήσει σε κάποιον από τους κινδύνους που απαριθμούνται παραπάνω, η Επιτροπή απευθύνει στο Κράτος μέλος μια σύσταση δεόντως αιτιολογημένη, αποδοκιμάζοντας την εμπορία του εν λόγω είδους. Αν η Επιτροπή εκτιμά ότι δεν υπάρχει τέτοιος κίνδυνος, πληροφορεί σχετικά το Κράτος μέλος.

Η σύσταση της Επιτροπής δημοσιεύεται στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*.

Το Κράτος μέλος που παραχωρεί μια άδεια με βάση την παρούσα παράγραφο ελέγχει σε κανονικά διαστήματα αν πληρούνται ακόμη οι απαιτούμενοι όροι για τη χορήγηση της άδειας αυτής.

4. Για τα είδη που περιλαμβάνονται στο παράρτημα III μέρος 3, η Επιτροπή προβαίνει σε μελέτες για το βιολογικό καθεστώς τους και τις επιπτώσεις της εμπορίας σ'αυτό.

Υποβάλλει, το αργότερο τέσσερις μήνες πριν από τη λήξη της προθεσμίας του άρθρου 18 παράγραφος 1, μία έκθεση και τις προτάσεις της στην επιτροπή που αναφέρεται στο άρθρο 16, εν όψει αποφάσεως για την εγγραφή των ειδών αυτών στο παράρτημα III μέρος 2.

Περιμένοντας αυτή την απόφαση τα Κράτη μέλη μπορούν να εφαρμόζουν γι' αυτά τα είδη τις υπάρχουσες εθνικές διατάξεις με την επιφύλαξη της παραγράφου 3.

Άρθρο 7

1. Ανάλογα με το επίπεδο του πληθυσμού τους, τη γεωγραφική κατανομή και το ρυθμό αναπαραγωγής τους σ' όλη την Κοινότητα, τα αναφερόμενα στο παράρτημα II είδη είναι δυνατόν να αποτελέσουν αντικείμενο θηρευτικών πράξεων στα πλαίσια της εθνικής νομοθεσίας. Τα Κράτη μέλη μεριμνούν ώστε η θήρα αυτών των ειδών να μην υπονομεύει τις προσπάθειες διατηρήσεως που αναλαμβάνονται στη ζώνη εξαπλώσεώς τους.

2. Τα είδη που απαριθμούνται στο παράρτημα II μέρος 1 είναι δυνατόν να θηρεύονται στη γεωγραφική θαλάσσια και χερσαία ζώνη εφαρμογής της

παρούσης οδηγίας.

3. Τα είδη που απαριθμούνται στο παράρτημα II μέρος 2, είναι δυνατόν να θηρεύονται μόνο στα Κράτη μέλη, για τα οποία έχουν σημειωθεί.

4. Τα Κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι η θηρευτική δραστηριότητα στην οποία συμπεριλαμβάνονται και η ιερακοθηρία, όπως προκύπτει από την εφαρμογή των ισχυουσών εθνικών διατάξεων, σέβεται τις αρχές μιας ορθολογικής χρησιμοποιήσεως και μιας οικολογικά ισορροπημένης ρυθμίσεως για τα είδη πτηνών που αφορά, και ότι η πρακτική αυτή είναι συμβίβασιμη, ως προς τον πληθυσμό των ειδών αυτών, και ιδιαίτερα των αποδημητικών, με τις υποχρεώσεις που προκύπτουν από το άρθρο 2. Τα Κράτη μέλη μεριμνούν ιδιαίτερα ώστε τα είδη στα οποία εφαρμόζεται η θηρευτική νομοθεσία να μη θηρεύονται κατά την περίοδο φωλεοποιήσεως ούτε κατά τις διάφορες φάσεις της αναπαραγωγής και εξαρτήσεως. Όταν πρόκειται για αποδημητικά είδη μεριμνούν ιδιαίτερα ώστε τα είδη που υπόκεινται στη θηρευτική νομοθεσία να μη θηρεύονται κατά την περίοδο αναπαραγωγής και κατά την επιστροφή τους στον τόπο φωλεοποιήσεως. Τα Κράτη μέλη διαβιβάζουν στην Επιτροπή όλες τις χρήσιμες πληροφορίες για την πρακτική εφαρμογή της θηρευτικής νομοθεσίας τους.

Άρθρο 8

1. Όσον αφορά τη θήρα, τη σύλληψη ή τη θανάτωση πτηνών στο πλαίσιο της παρούσας οδηγίας, τα Κράτη μέλη απαγορεύουν τη χρήση οιοδήποτε μέσου, εγκαταστάσεων ή μεθόδων μαζικής ή όχι επιλεκτικής συλλήψεως ή θανατώσεως, ή που μπορεί να προκαλέσει τοπικά την εξαφάνιση ενός είδους, ιδιαίτερα εκείνων των μέσων που αναφέρονται στο παράρτημα IV υπό α).

2. Τα Κράτη μέλη απαγορεύουν επίσης την καταδίωξη με τα μεταφορικά μέσα και υπό τους όρους που σημειώνονται στο παράρτημα IV υπό β).

Άρθρο 9

1. Εφ'όσον δεν υπάρχουν άλλες ικανοποιητικές λύσεις τα Κράτη μέλη μπορούν να μην εφαρμόσουν τις διατάξεις των άρθρων 5, 6, 7 και 8 για

τους εξής λόγους:

α)-για λόγους υγείας και δημόσιας ασφάλειας,

-για λόγους αεροπορικής ασφάλειας,

-για να προληφθούν σοβαρές ζημιές στις καλλιέργειες, τα οικιακά ζώα, στα δάση, στην αλιεία και στα ύδατα,

-για την προστασία της χλωρίδας και πανίδας.

β)-για ερευνητικούς και διδακτικούς σκοπούς, για σκοπούς εμπλουτισμού πληθυσμών και επανεισαγωγής, καθώς και για εκτροφή σχετική με αυτές τις ενέργειες.

γ)-για να επιτραπεί με αυστηρά ελεγχόμενους όρους και τρόπο επιλεκτικό η σύλληψη, η κράτηση και η ορθολογική εκμετάλλευση ορισμένων πτηνών σε μικρές ποσότητες.

2. Οι εξαιρέσεις πρέπει να μνημονεύουν:

- τα είδη που αποτελούν αντικείμενο εξαιρέσεων,

- τα επιτρεπόμενα μέσα, εγκαταστάσεις ή μεθόδους συλλήψεως ή θανάτωσης,

- τις συνθήκες κινδύνου και τις χρονικές και τοπικές περιστάσεις στις οποίες οι εξαιρέσεις μπορούν να εφαρμοσθούν,

- την αρχή η οποία είναι αρμόδια να δηλώσει ότι πληρούνται οι απαραίτητες προϋποθέσεις και να αποφασίσει ποια μέσα, εγκαταστάσεις ή μέθοδοι μπορούν να χρησιμοποιηθούν, σε ποια όρια και από ποια πρόσωπα,

- τους ελέγχους που θα πραγματοποιηθούν.

3. Τα Κράτη μέλη απευθύνουν κάθε χρόνο στην Επιτροπή έκθεση για την εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος άρθρου.

4. Βάσει των πληροφοριών που διαθέτει και ιδιαίτερα αυτών που της έχουν κοινοποιηθεί σύμφωνα με την παράγραφο 3, η Επιτροπή μεριμνά συνεχώς ώστε οι συνέπειες αυτών των εξαιρέσεων να μην είναι ασυμβίβαστες με την παρούσα οδηγία. Η Επιτροπή παίρνει τις κατάλληλες για το σκοπό αυτόν πρωτοβουλίες.

Άρθρο 10.

1. Τα Κράτη μέλη ενθαρρύνουν τις αναγκαίες έρευνες και εργασίες με σκοπό την προστασία, τη διαχείριση και την εκμετάλλευση των πληθυσμών όλων των ειδών πτηνών που αναφέρονται στο άρθρο 1.
2. Ιδιαίτερη προσοχή θα δίνεται στις έρευνες και τις εργασίες για τα θέματα που απαριθμούνται στο παράρτημα V. Τα Κράτη μέλη διαβιβάζουν στην Επιτροπή όλες τις πληροφορίες που της είναι αναγκαίες για να μπορεί να παίρνει τα κατάλληλα μέτρα με σκοπό το συντονισμό των ερευνών και εργασιών που αναφέρονται στο παρόν άρθρο.

Άρθρο 11

Τα Κράτη μέλη μεριμνούν ώστε η τυχόν εισαγωγή ειδών πτηνών που δεν ζουν εκ φύσεως σε άγρια κατάσταση στο ευρωπαϊκό έδαφος των Κρατών μελών να μην προξενεί καμιά βλάβη στην τοπική χλωρίδα και πανίδα. Συμβουλευούνται και σχετικά την Επιτροπή.

Άρθρο 12

1. Τα Κράτη μέλη διαβιβάζουν στην Επιτροπή κάθε τριετία, από τη λήξη της προθεσμίας που προβλέπεται στο άρθρο 18 παράγραφος 1, μία έκθεση για την εφαρμογή των εθνικών διατάξεων που έχουν ληφθεί δυνάμει της παρούσας οδηγίας.
2. Η Επιτροπή ετοιμάζει κάθε τριετία μία έκθεση συνθέσεως βασισμένη στις πληροφορίες που αναφέρονται στην παράγραφο 1. Το μέρος του σχεδίου της εκθέσεως το σχετικό με τις πληροφορίες, που παρέχονται από ένα Κράτος μέλος, διαβιβάζεται για επαλήθευση στις αρχές του εν λόγω Κράτους μέλους. Το οριστικό κείμενο της εκθέσεως κοινοποιείται στα Κράτη μέλη.

Άρθρο 13

Η εφαρμογή των μέτρων που λαμβάνονται δυνάμει της παρούσας οδηγίας δεν μπορεί να οδηγήσει σε υποβάθμιση της σημερινής καταστάσεως σε ό,τι αφορά τη διατήρηση όλων των ειδών πτηνών που αναφέρονται στο άρθρο 1.

Άρθρο 14

Τα Κράτη μέλη μπορούν να πάρουν αυστηρότερα μέτρα προστασίας από αυτά που προβλέπονται από την παρούσα οδηγία.

Άρθρο 15

Οι τροποποιήσεις που είναι αναγκαίες για την προσαρμογή των παραρτημάτων I και V στις επιστημονικές και τεχνικές προόδους, καθώς και οι τροποποιήσεις που αναφέρονται στο άρθρο 6 παράγραφος 4 εδάφιο 2 θεσπίζονται σύμφωνα με την αναφερόμενη στο άρθρο 17 διαδικασία.

Άρθρο 16

1. Για τις ανάγκες των τροποποιήσεων που αναφέρονται στο άρθρο 15 ιδρύεται μία Επιτροπή για την Προσαρμογή στην Επιστημονική και Τεχνική Πρόοδο της παρούσας οδηγίας η οποία εφεξής ονομάζεται "Επιτροπή" και απαρτίζεται από αντιπροσώπους των Κρατών μελών υπό την προεδρία ενός εκπροσώπου της Επιτροπής.
2. Η Επιτροπή κατάρτιζει τον εσωτερικό κανονισμό της.

Άρθρο 17

1. Στις περιπτώσεις που γίνεται αναφορά στη διαδικασία που καθορίζεται στο παρόν άρθρο η Επιτροπή συγκαλείται από τον Πρόεδρό της είτε με πρωτοβουλία του είτε μετά από αίτηση του αντιπροσώπου ενός Κράτους μέλους.
2. Ο εκπρόσωπος της Επιτροπής υποβάλλει στην επιτροπή ένα σχέδιο των μέτρων που πρέπει να ληφθούν. Η Επιτροπή εκφέρει τη γνώμη της για το σχέδιο αυτό εντός μιας προθεσμίας την οποία ο πρόεδρος μπορεί να καθορίσει ανάλογα με το επείγον του θέματος. Αποφαινεται με πλειοψηφία 41 ψήφων, οι ψήφοι των Κρατών μελών σταθμίζονται σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπεται στο άρθρο 148 παράγραφος 2 της συνθήκης. Ο Πρόεδρος δεν συμμετέχει στην ψηφοφορία.
3. α) Η Επιτροπή λαμβάνει τα προβλεπόμενα μέτρα, αν είναι σύμφωνα με τη γνώμη της επιτροπής.
β) όταν τα προβλεπόμενα μέτρα δεν είναι σύμφωνα με τη γνώμη της

Επιτροπής ή ελλείψει γνώμης, η Επιτροπή υποβάλλει χωρίς καθυστέρηση στο Συμβούλιο μια πρόταση σχετική με τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν. Το συμβούλιο αποφασίζει με αυξημένη πλειοψηφία·

γ)αν, μετά τη λήξη μιας προθεσμίας τριών μηνών αφότου επελήφθη του θέματος το Συμβούλιο αυτό δεν έχει αποφανθεί, τα προταθέντα μέτρα υιοθετούνται από την Επιτροπή.

Άρθρο 18

1. Τα Κράτη μέλη θέτουν σε ισχύ τις αναγκαίες νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις, για να συμμορφωθούν προς την παρούσα οδηγία εντός δύο ετών από την κοινοποίησή τους. Πληροφορούν, σχετικά, αμέσως την Επιτροπή.

2. Τα Κράτη μέλη ανακοινώνουν στην Επιτροπή το κείμενο των ουσιαστών διατάξεων εσωτερικού δικαίου, που υιοθετούν στον τομέα που διέπεται από την παρούσα οδηγία.

Άρθρο 19

Η παρούσα οδηγία απευθύνεται στα Κράτη μέλη.

Έγινε στο Λουξεμβούργο, στις 2 Απριλίου 1979.

Για το Συμβούλιο

Ο Πρόεδρος

J.FRANCOIS-PONCET

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΡΟΤΥΠΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΠΤΗΝΩΝ

Επιστημονική ονομασία	Ελληνική ονομασία	Επιστημονική ονομασία	Ελληνική ονομασία
<i>Gavia stellata</i>	Κηλιδοβούτι	<i>Oxyura leucocephala</i>	Κεφαλούδι
<i>Gavia arctica</i>	Λαμπροβούτι	<i>Neophron percnopterus</i>	Αστροπάρης
<i>Gavia immer</i>	Παγοβούτι	<i>Gyps fulvus</i>	Όρνιο
<i>Podiceps auritus</i>	Ωτοβουτήχτρα	<i>Aegyptus monachus</i>	Μαυρόγυπας
<i>Pterodroma madeira</i>		<i>Gypaetus barbatus</i>	Γυπαετός
<i>Pterodroma feae</i>		<i>Aquila chrysaetos</i>	Χρυσαιετός
<i>Bulweria bulweri</i>		<i>Aquila heliaca</i>	Βασιλαιετός
<i>Oceanodroma leucorhoa</i>	Κυματοβάτης	<i>Aquila clanga</i>	Σπικταετός
<i>Oceanodroma castro</i>		<i>Aquila pomarina</i>	Κραυγαετός
<i>Hydrobates pelagicus</i>	Πετρίλος	<i>Hieraetus pennatus</i>	Σταυραετός
<i>Calonectris diomedea</i>	Αρτέμης	<i>Hieraetus fasciatus</i>	Σπιζαιετός
<i>Puffinus puffinus mauretanicus</i>		<i>Buteo rufinus</i>	Αετοβαρβακίνα
<i>Puffinus assimilis</i>	Μικρόμυχος	<i>Accipiter brevipes</i>	Σαΐνι
<i>Pelagodroma marina</i>	Πελαγοδρόμος	<i>Elanus caeruleus</i>	Έλανος
<i>Phalacrocorax carbo sinensis</i>	Κορμοράνος	<i>Milvus milvus</i>	Ψαλιδάρης
<i>Phalacrocorax aristotelis desmarestii</i>	Θαλασσοκόρακας	<i>Milvus migrans</i>	Τσίφτης
<i>Phalacrocorax pygmeus</i>	Λαγγόνα	<i>Haliaeetus albicilla</i>	Θαλασσαιετός
<i>Pelecanus onocrotalus</i>	Ροδοπελεκάνος	<i>Pernis apivorus</i>	Σφηκοβαρβακίνα
<i>Pelecanus crispus</i>	Αργυροπελεκάνος	<i>Circus aeruginosus</i>	Καλαμόκιρκος
<i>Ardea purpurea</i>	Πορφυροτσικνιάς	<i>Circus cyaneus</i>	Βαλτόκιρκος
<i>Egretta alba</i>	Αργυροτσικνιάς	<i>Circus macrourus</i>	Στεπτόκιρκος
<i>Egretta garzetta</i>	Λευκοτσικνιάς	<i>Circus pygargus</i>	Λιβαδόκιρκος
<i>Ardeola ralloides</i>	Κρυπτοτσικνιάς	<i>Circaetus gallicus</i>	Φιδαετός
<i>Nycticorax nycticorax</i>	Νυχτοκόρακας	<i>Pandion haliaetus</i>	Ψαραετός
<i>Ixobrychus minutus</i>	Μικροτσικνιάς	<i>Falco peregrinus</i>	Πετρίτης
<i>Botaurus stellaris</i>	Ήταυρος	<i>Falco biarmicus</i>	Χρυσογέρακας
<i>Ciconia ciconia</i>	Λευκοπελαργός	<i>Falco biarmicus</i>	Νανογέρακας
<i>Ciconia nigra</i>	Μαυροπελαργός	<i>Falco eleonorae</i>	Μαυροπετρίτης
<i>Plegadis falcinellus</i>	Χαλκόκοτα	<i>Falco naumanni</i>	Κιρκινέζι
<i>Platalea leucorodia</i>	Χουλιανομύτα	<i>Tataro tetrax</i>	Λυροπέτεινός
<i>Phoenicopterus ruber</i>	Φοινικόπτερο	<i>Tetrao urogallus</i>	Αγριόκουρκος
<i>Cygnus cygnus</i>	Αγριόκυκνος	<i>Bonasa bonasia</i>	Αγριόκοτα
<i>Cygnus bewickii</i>	Νανόκυκνος	<i>Alectoris barbara</i>	Βραχοπέρδικα
<i>Anser albifrons flavirostris</i>	Ασπρομετωπόχηνα	<i>Porzana porzana</i>	Στικτοπουλάδα
<i>Anser erythropus</i>	Νανόχηνα	<i>Porzana parva</i>	Μικροπουλάδα
<i>Branta leucopsis</i>	Αππρομαγουλόχηνα	<i>Porzana pusilla</i>	Νανοπουλάδα
<i>Branta ruficollis</i>	Κοκκινολαιμόχηνα	<i>Grus grus</i>	Σταχτογερανός
<i>Tadorna ferruginea</i>	Καστανόχηνα	<i>Crex crex</i>	Ορτυγομάννα
<i>Marmaronetta angustirostris</i>	Σπικτόπατια	<i>Porphyrio porphyrio</i>	Σουλτανοπουλάδα
<i>Aythya nyroca</i>	Βαλτόπατια	<i>Fulica cristata</i>	Λειροφαλαρίδα

ΕΙΔΗ ΠΟΥΛΙΩΝ ΤΟΥ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΟΣ Ι ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ 79/409

Επιστημονική ονομασία	Ελληνική ονομασία	Επιστημονική ονομασία	Ελληνική ονομασία
<i>Turnix sylvatica</i>	Ψευδόρτυγας	<i>Arus caffer</i>	Καφροσταχτάρα
<i>Otis tarda</i>	Αγριόγαλος	<i>Alcedo atthis</i>	Αλκυόνη
<i>Tetrax tetrax</i>	Χαμωτίδα	<i>Coracias garrulus</i>	Χαλκοκουρούνα
<i>Chlamydotis undulata</i>	Χλαμυδόγαλος	<i>Picus canus</i>	Σταχτοσικλιτάρα
<i>Hoplopterus spinosus</i>	Αγκαθοκαλημάνα	<i>Dryocopus martius</i>	Μαυροσικλιτάρα
<i>Eudromias morinellus</i>	Βουνοσφυριχτής	<i>Dendrocopos syriacus</i>	Βαλκανοσικλιτάρα
<i>Pluvialis apricaria</i>	Βροχοπούλι	<i>Dendrocopos medius</i>	Μεσοσικλιτάρα
<i>Arenaria interpres</i>	Χαλικοκυλιστής	<i>Dendrocopos leucotos</i>	Λευκονώτης
<i>Gallinago media</i>	Διπλομπεκάσινο	<i>Picoides tridactylus</i>	Τριδάχτυλος
<i>Numenius tenuirostris</i>	Λεπτομούτα	<i>Chersophilus duponti</i>	Χερσόφιλος
<i>Tringa glareola</i>	Λασπότρυγας	<i>Calandrella brachydactyla</i>	Μικρογαλιάντρα
<i>Phalaropus lobatus</i>	Ραβδοκολυμπότρυγας	<i>Melanocorypha calandra</i>	Γαλιάντρα
<i>Philomachus pugnax</i>	Ψευτομαχητής	<i>Galerida theklae</i>	Κατσουλιέρης Θέκλας
<i>Recurvirostra avosetta</i>	Αβοκέτα	<i>Lullula arborea</i>	Δεντροσταρήθρα
<i>Himantopus himantopus</i>	Καλαμοκανάς	<i>Anthus campestris</i>	Χαμοκελάδα
<i>Burhinus oedichnemos</i>	Πετροτριλίδα	<i>Luscinia svecica</i>	Γαλαζολαίμης
<i>Glareola pratincola</i>	Νεροχελιδόνο	<i>Saxicola dacotiae</i>	
<i>Larus audouinii</i>	Αιγαιόγλαρος	<i>Oenanthe leucura</i>	Μαυροπετρόκλης
<i>Larus melanocephalus</i>	Μελανοκέφαλος	<i>Lanius collurio</i>	Αετομάχος
<i>Larus genei</i>	Λεπτοραμφόγλαρος	<i>Lanius minor</i>	Γαίδουροκεφαλός
<i>Chlidonias niger</i>	Μαυρογλάρωνο	<i>Acrocephalus melanopogon</i>	Μουστακοποταμίδα
<i>Chlidonias hybridus</i>	Μουστακογλάρωνο	<i>Acrocephalus paludicola</i>	Καρηκοποταμίδα
<i>Gelochlidon nilotica</i>	Γελογλάρωνο	<i>Hippolais olivetorum</i>	Λιοστριπίδα
<i>Sterna caspia</i>	Καρατζάς	<i>Sylvia sarda</i>	Σαρδοτσιροβάκος
<i>Sterna dougallii</i>	Ροδογλάρωνο	<i>Sylvia undata</i>	Προβηγκοτσιροβάκος
<i>Sterna paradisaea</i>	Αρκτικογλάρωνο	<i>Sylvia ruepelli</i>	Μουστακοτσιροβάκος
<i>Sterna hirundo</i>	Ποταμογλάρωνο	<i>Sylvia nisoria</i>	Ψαλτοτσιροβάκος
<i>Sterna albifrons</i>	Νανογλάρωνο	<i>Ficedula albicollis</i>	Κρικομυγοχάφτης
<i>Sterna sandvicensis</i>	Χειμωνογλάρωνο	<i>Ficedula semitorquata</i>	Δρυομυγοχάφτης
<i>Pterocles orientalis</i>	Ερημοπεριστερόκοτα	<i>Ficedula parva</i>	Νανομυγοχάφτης
<i>Pterocles alchara</i>	Σουβλοπεριστερόκοτα	<i>Sitta kruperi</i>	Τουρκοτσιροβανάκος
<i>Columba trocaz</i>		<i>Sitta whiteheadi</i>	Κορσικοτσιροβανάκος
<i>Columba bollii</i>		<i>Fringilla teydea</i>	
<i>Columba junoniae</i>		<i>Loxia scotica</i>	
<i>Bubo bubo</i>	Μπούφος	<i>Bucanetes githagineus</i>	Ερημοπύρρουλας
<i>Nyctea scandiaca</i>	Χιονόγλαυκα	<i>Pyrrhula murina</i>	
<i>Glaucidium passerinum</i>	Σπουργιπόγλαυκα	<i>Emberiza cineracea</i>	Σμυρνοσίχλονο
<i>Asio flammeus</i>	Βαλιόμπουφος	<i>Emberiza hortulana</i>	Βλάχος
<i>Aegolius funereus</i>	Αιγωλός	<i>Emberiza caesia</i>	Σκουρόβλαχος
<i>Caprimulgus europeas</i>	Γιδοβύζι	<i>Pyrrhocorax pyrrhocorax</i>	Κοκκινοκαλιακούδα

ΥΠΟΕΙΔΗ ΤΟΥ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΟΣ Ι ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ 79/409

Επιστημονική ονομασία	Περιοχή εξάπλωσης
<i>Anser albifrons</i>	υποείδος Γροιλανδίας
<i>Accipiter gentilis arrigonii</i>	υποείδος Κορσικής-Σαρδηνίας
<i>Accipiter nisus granti</i>	υποείδος Καναρίων-Μαδέρας
<i>Lagopus mutus pyrenaicus</i>	υποείδος Πυρηναίων
<i>Lagopus mutus helveticus</i>	υποείδος Αλπικό
<i>Alectoris graeca saxatilis</i>	υποείδος Αλπικό
<i>Alectoris graeca whitaker</i>	υποείδος Σικελίας
<i>Perdix perdix italica</i>	υποείδος Ιταλικό
<i>Perdix perdix hispaniënsis</i>	υποείδος Ιβηρικό
<i>Uria aalge ibericus</i>	υποείδος Ιβηρικό
<i>Columba palumbus azorica</i>	υποείδος Αζορών
<i>Dendrocopos major canariënsis</i>	υποείδος Τενερίφης
<i>Dendrocopos major thanneri</i>	υποείδος Καναρίων νήσων
<i>Troglodytes troglodytes fridariënsis</i>	υποείδος του Fair Isle
<i>Fringilla coelebs ombriosa</i>	

Σημείωση:

Η στήλη "Ελληνική ονομασία" είναι κενή για τα είδη για τα οποία δεν έχει προταθεί ελληνική ονομασία

ΕΙΔΗ ΤΟΥ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΟΣ ΙΙ ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ 79/409

Επιστημονική ονομασία	Ελληνική ονομασία	Επιστημονική ονομασία	Ελληνική ονομασία
<i>Anser fabails</i>	Χωραφόχνηνα	<i>Lagopus lagopus</i>	
<i>Anser anser</i>	Σταχτόχνηνα	(<i>scoticus et hibernicus</i>)	Βαλτοχιονόκοτα
<i>Branta canadensis</i>	Καναδόχνηνα	<i>Alectoris graeca</i>	Πετροπτέρδικα
<i>Anas penelope</i>	Σφυριχτάρι	<i>Alectoris rufa</i>	Κοκκινόπτερδικα
<i>Anas strepera</i>	Καπακλής	<i>Perdix perdix</i>	Λιβαδοπτέρδικα
<i>Anas crecca</i>	Κιρκίρι	<i>Phasianus colchicus</i>	Φασιανός
<i>Anas platyrhynchos</i>	Πρασινόκέφαλη πάπια	<i>Fulica atra</i>	Φαλαρίδα
<i>Anas acuta</i>	Ψαλίδα	<i>Lymnocyptes minimus</i>	Κουφομπεκάσινο
<i>Anas querquedula</i>	Σαρσέλα	<i>Gallinago gallinago</i>	Μπεκατσίνι
<i>Anas glypeata</i>	Χουλιαρόπαπια	<i>Scolopax rusticola</i>	Μπεκάτσα
<i>Aythya fuligula</i>	Τσικνόπαπια	<i>Columba livia</i>	Αγριοπερίστερο
<i>Lagopus mutus</i>	Βουνοχιονόκοτα	<i>Columba palumbus</i>	Φάσσα

ΕΙΔΗ ΤΟΥ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΟΣ II/2 ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ 79/409

Επιστημονική ονομασία	Ελληνική ονομασία	Επιστημονική ονομασία	Ελληνική ονομασία
Cygnus olor	Βουβόκυκνος	Vanellus vanellus	Καλημάνα
Anser brachyrhynchus	Βραχυραμφόχνηνα	Calibris canutus	Χοντροσκαλίδρα
Anser albifrons	Ασπρομετωπόχνηνα	Philomachus pugnax	Μαχητής
Branta bernicla	Δακτυλιδόχνηνα	Limosa limosa	Οχθοτούρλι
Netta rufina	Φερεντίνι	Limosa lapponica	Ακτοτούρλι
Aythya marila	Μαριλόπαττα	Numenius phaeopus	Σιγγίγουρος
Somateria molissima	Πουπουλόπαττα	Numenius arquata	Τουρλίδα
Clangula hyemalis	Χιονόπαττα	Tringa erythropus	Μαυρότρυγγας
Melanita nigra	Μαυρόπαττα	Tringa totanus	Κοκκινোসκέλης
Melanita fusca	Βελουδόπαττα	Tringa nebularia	Πρασινোসκέλης
Bucephata clangula	Κουδουνόπαττα	Larus ridibundus	Καστανοκέφαλος γλάρος
Mergus serrator	Λοφοπρίστης	Larus canus	Θυελάγλαρος
Mergus merganser	Χηνοπρίστης	Larus fuscus	Μελανόγλαρος
Bonasa bonasia	Αγριόκοτα	Larus argentatus	Ασημόγλαρος
Tetrao tetrix	Λυροπετεινός	Larus marinus	Γιγαντόγλαρος
Tetrao urogallus	Κούρκος	Columba oenas	Φασσοπερίστερο
Alectoris barbara	Βραχοπέρδικα	Streptopelia decaocto	Δεκαοχτούρα
Coturnix coturnix	Ορτύκι	Streptopelia turtur	Τρυγόνι
Melleagris gallopava	Γάλλος	Alauda arvensis	Σταρήθρα
Rallus aquaticus	Νεροκοτσέλα	Turdus merula	Κοτσύφι
Gallinula chloropus	Νεροπουλάδα	Turdus pilaris	Κεδρότσιχλα
Haematopus ostralegus	Στρεϊδοφάγος	Turdus philomelos	Κελαηδότσιχλα
Pluvialis apricaria	Βροχοπούλι	Turdus iliacus	Κοκκινότσιχλα
Pluvialis squatarola	Αργυροπούλι	Turdus viscivorus	Τσαρτσάρα

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ III/1 (όπως τροποποιήθηκε από την οδηγία 91/244/ΕΕ, 6 Μαρτίου 1991)

Anas platyrhynchos	Πρασινοκέφαλη	Alectoris barbara	Βραχοπέρδικα
Lagopus lagopus		Perdix perdix	Λιβαδοπέρδικα
(scoticus et hibernicus)	Βαλοχιονόκοτα	Phasianus colchicus	Φασσιανός
Alectoris rufa	Κοκκινόπερδικα	Columba palumbus	Φάσσα

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ III/2 (όπως τροποποιήθηκε από την οδηγία 91/244/ΕΕ, 6 Μαρτίου 1991)

Anser albifrons albifrons	Ασπρομετωπόχνηνα	Anas clypeata	Χουλιάρόπαττα
Anser anser	Σταχτόχνηνα	Aythya ferina	Γκισάρι
Anas penelope	Σφυριχτάρι	Aythya fuligula	Τσικνόπαττα
Anas crecca	Κιρκίρι	Aythya marila	Μαριλόπαττα
Anas acuta	Ψαλίδα		

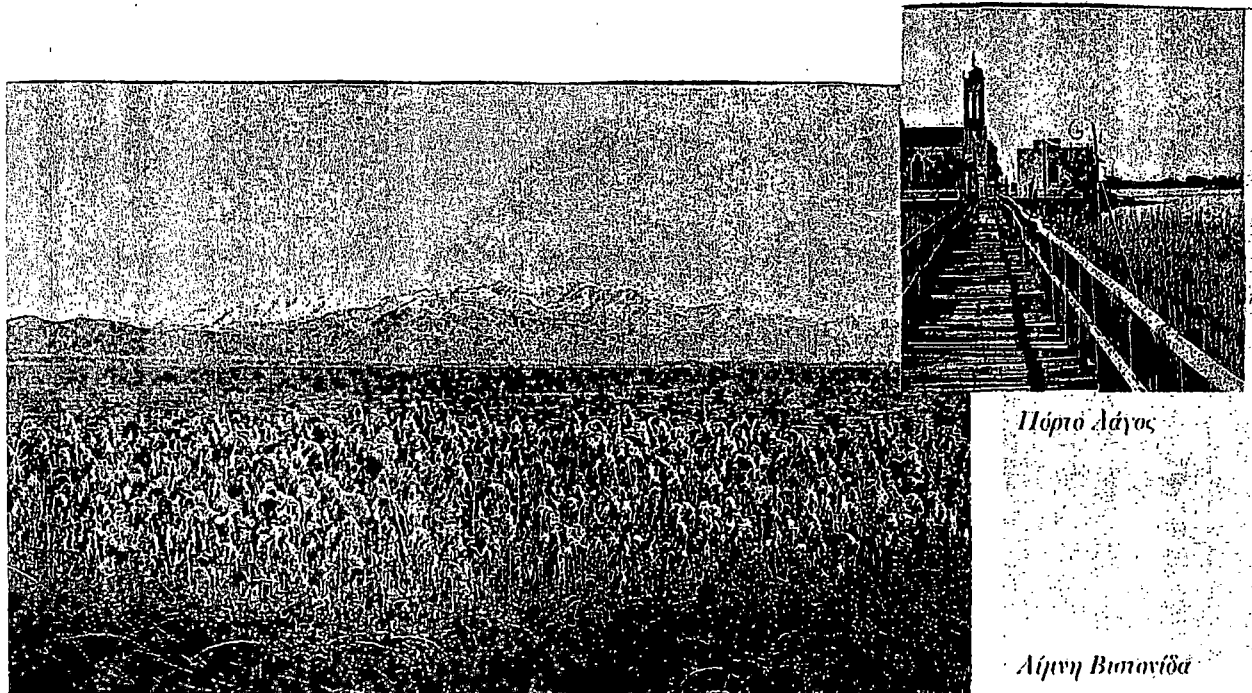
Σημείωση:

Η τελευταία αναθεώρηση των παραρτημάτων έγινε με την οδηγία 91/224 και δημοσιεύθηκε στην Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στις 6 Μαρτίου 1991.

2.2. Οι βασικές ρυθμίσεις της οδηγίας για τη διατήρηση των οικοτόπων και την άμεση προστασία της πτηνοπανίδας

Η οδηγία 79/409 είναι ένα από τα πρώτα σημαντικά κείμενα ουσιαστικής περιβαλλοντικής προστασίας της ΕΟΚ και η υιοθέτηση της βασίζεται τυπικά στο άρθρο 235 της ιδρυτικής Συνθήκης. Το Προοίμιο κινείται στα πλαίσια της σύστασης 75/66 ΕΟΚ, όπου ήδη αναλύθηκε.

Δηλαδή αναγνωρίζονται οι ιδιαίτερες αναγκαιότητες προστασίας των

Πόρτο Λάγος

Λίμνη Βιστονίδα

αποδημητικών πτηνών και η σκοπιμότητα αντιμετώπισης τους ως συνόλου (unit) στο πλαίσιο της κοινής κληρονομίας των λαών της Ευρώπης. Χώρος εφαρμογής της οδηγίας είναι η Ευρωπαϊκή Επικράτεια των Κρατών-Μελών της Κοινότητας και ως σκοπός δηλώνεται η προστασία, η διαχείριση και ο έλεγχος των πτηνών που ζουν "εκ φύσεως" σε άγρια κατάσταση. Αντικείμενο εφαρμογής των σχετικών ρυθμίσεων είναι τα πτηνά, τα αυγά, οι φωλιές και οι οικοτόποι της.

Περαιτέρω, ο σκοπός της Οδηγίας εξειδικεύεται στο Άρθρο 2, το οποίο θεωρείται ιδιαίτερα σημαντικό. Σύμφωνα με τη συγκεκριμένη διά-

ταξη "Τα Κράτη-Μέλη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα για να διατηρήσουν τον πληθυσμό των ειδών που αναφέρονται στο Άρθρο 1 σ' ένα επίπεδο που να ανταποκρίνεται ιδιαίτερα στις οικολογικές επιστημονικές και πολιτιστικές αναγκαιότητες λαμβάνοντας ωστόσο υπόψη τις οικονομικές και ψυχαγωγικές απαιτήσεις ή να προσαρμόσουν τον πληθυσμό των ειδών σ' αυτό το επίπεδο".

Σύμφωνα με την προαναφερθείσα ρύθμιση, το επίπεδο διατήρησης και αποκατάστασης των πληθυσμών της πτηνοπανίδας προσδιορίζεται ποσοτικά (αριθμητικά) και ποιοτικά, κύρια σε αναφορά με την οικολογική επιστημονική και πολιτιστική παράμετρο και περαιτέρω -κατά δεύτερο λόγο- με τις οικονομικές και ψυχαγωγικές απαιτήσεις. Πρακτικά η εφαρμογή του άρθρου 2 συνεπάγεται δέσμευση του εσωτερικού νομοθέτη να υιοθετήσει μέτρα υλοποίησης της Οδηγίας, τα οποία θα επιτρέπουν διαχείριση και εκμετάλλευση των πτηνών και των οικοτόπων τους, για σκοπούς οικονομικούς και ψυχαγωγικούς, μόνο εφόσον προηγουμένως έχουν εκτιμηθεί κατά προτεραιότητα οι οικολογικές, επιστημονικές και πολιτιστικές αναγκαιότητες. Βέβαια η ορθή υλοποίηση και εφαρμογή των προηγούμενων υποχρεώσεων μπορεί να ελεγχθεί μέσα από όργανα (δικαιοδοτικά κλπ) και διαδικασίες -τυπικές ή άτυπες- στο εσωτερικό των κρατών και κυρίως σε επίπεδο Ε.Ο.Κ.

Το υπόλοιπο ουσιαστικό προστασίας της Οδηγίας 79/409 ΕΟΚ, αναφέρεται στα είδη της πτηνοπανίδας και στους οικοτόπους τους.

2.3. Η προστασία των ειδών της πτηνοπανίδας και οι προσπάθειες υλοποίησης των στόχων της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ.

Η Οδηγία 79/409/ΕΟΚ, περιέχει ένα λεπτομερές καθεστώς άμεσης προστασίας και διαχείρισης για την άγρια πτηνοπανίδα της Κοινότητας. Το καθεστώς αυτό πρέπει να προωθεί, κατά προτεραιότητα, τις οικολογικές, επιστημονικές και πολιτιστικές αναγκαιότητες, όπως ήδη

αναλύθηκε (Άρθρο 2). Ενώ η προστασία των οικοτόπων της πτηνοπανίδας καλύπτεται κυρίως από τις ρυθμίσεις των Άρθρων 3 και 4 και έχει άμεση σχέση με τη διατήρηση των υγρότοπων και τη Σύμβαση Ραμσαμ (Άρθρο 4 παρ.2). Ειδικότερα, προβλέπεται η λήψη μέτρων για τη διατήρηση, τη συντήρηση και την αποκατάσταση οικοτόπων επαρκούς ποικιλίας και έκτασης για όλα τα ήδη άγριων πτηνών, στο χώρο της ΕΟΚ.

Η οδηγία 79/409/ΕΟΚ, κατά κανόνα απαγορεύει την εμπορευματική διακίνηση πτηνών (ζωντανών ή νεκρών) και τμημάτων ή παραγώγων τους, που "εύκολα αναγνωρίζονται" (Άρθρο 6 παρ.1). Η τελευταία προϋπόθεση παρέχει πολλές δυνατότητες καταστρατήγησης της γενικής απαγόρευσης και ενώ θα ήταν κατανοητή π.χ.σε διεθνή κείμενα με προσανατολισμό την προστασία, αλλά και την επιλεκτική εκμετάλλευση ειδών της άγριας ζωής (αφρικανική πανίδα) κλπ, είναι μάλλον άστοχη σε επίπεδο προστασίας πτηνοπανίδας, στα πλαίσια της ΕΟΚ. Ειδικότερα, επιτρέπεται η εμπορευματική διακίνηση ειδών, εφόσον τα πτηνά έχουν καρπωθεί μόνιμα. Επίσης τα Κράτη-Μέλη μπορούν να επιτρέψουν στην επικράτειά τους υπό όρους, τις ίδιες δραστηριότητες του Άρθρου 6 παρ.1 και για κάποια άλλα είδη, εφόσον τα πτηνά είναι προϊόντα νόμιμης κάρπωσης και έχει προηγηθεί διαβούλευση με την Επιτροπή (Άρθρο 6 παρ.2 και 3).

Ειδική μέριμνα υπάρχει για την απαγόρευση της θήρας στην περίοδο αναπαραγωγής των πτηνών και ιδιαίτερα για τα αποδημητικά είδη στη διάρκεια της επιστροφής τους στους χώρους αναπαραγωγής. Η ρύθμιση αυτή αναφέρεται στην απαγόρευση της εαρινής θήρας, είναι θέμα δηλαδή που αφορά κυρίως τις χώρες της Ν.Ευρώπης και έχει δημιουργήσει -ιδιαίτερα στο παρελθόν- σοβαρά προβλήματα στην εφαρμογή και τη γενικότερη αξιοπιστία της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ.

Τα Άρθρα 7 και 8 ρυθμίζουν τους όρους και τις προϋποθέσεις θήρας, σύλληψης και θανάτωσης πτηνών. Το Άρθρο 8 ρυθμίζει την απαγόρευση των μέσων και των μεθόδων μαζικής κάρπωσης (θήρα, σύλληψη,

θανάτωση με εκρηκτικά, αυτόματα όπλα κλπ). Επίσης απαγορεύεται η χρήση αεροσκαφών, αυτοκινήτων και σκαφών, που υπερβαίνουν την ταχύτητα των πέντε ή δεκαοκτώ (σε ανοιχτή θάλασσα) χιλιομέτρων, αντίστοιχα, την ώρα. Η τελευταία ρύθμιση, που αφορά πλωτά μηχανοκίνητα μέσα, είναι δύσκολο να ελεγχθεί όποτε παρέχει ευρύ πεδίο παραβίασης με αντικείμενο τα υδρόβια πτηνά, κυρίως.

Το Άρθρο 9 παρ.1 καθορίζει τις περιπτώσεις των εξαιρέσεων από το προστατευτικό καθεστώς των Άρθρων 5,6,7 και 8. Περαιτέρω το Άρθρο 11 περιέχει επίσης την -πάγια σε συναφή σύγχρονα κείμενα προστασίας- πρόβλεψη για έλεγχο της εισαγωγής ειδών της πτηνοπανίδας, που δεν είναι γηγενή στην επικράτεια της ΕΟΚ. Τέλος, στις υποχρεώσεις των Κρατών-Μελών της Κοινότητας, σύμφωνα με το Άρθρο 10 της Οδηγίας, περιλαμβάνεται η ενθάρρυνση της έρευνας, για την προστασία και διαχείριση των άγριων πτηνών. Οι υπόλοιπες διατάξεις της Οδηγίας αφορούν τεχνικά θέματα υλοποίησης της καθώς και τυπικά ζητήματα, πάγια σε αντίστοιχα κείμενα (οδηγίες) της ΕΟΚ.

Βέβαια οι παραβιάσεις της Οδηγίας 79/409 είναι πολλαπλές και αφορούν σημαντικότερα θέματα όπως η καταστροφή και η υποβάθμιση των οικοτόπων, η εμπορευματική διακίνηση των πτηνών κλπ. Τα προβλήματα υλοποίησης της Οδηγίας έχουν απασχολήσει σε αρκετές περιπτώσεις τα όργανα της Κοινότητας και κυρίως την Επιτροπή και το Δικαστήριο, τα οποία προσπαθούν με συνδυασμό πολιτικών χειρισμών και νομικών μέτρων να εξισορροπήσουν αντιτιθέμενα συμφέροντα για να περιορίσουν τις δυνατότητες "διαφυγής" από το καθεστώς της σχετικής Οδηγίας.

Ένα όμως από τα σημαντικότερα προβλήματα για την ουσιαστική υλοποίηση του προστατευτικού καθεστώτος της Οδηγίας 79/409, κυρίως σε επίπεδο διατήρησης των φυσικών οικοτόπων της πτηνοπανίδας, προέρχεται από τις αρνητικές επιπτώσεις επιμέρους πολιτικών της Κοινότητας (π.χ. CAP και IMP). Οι υγρότοποι και άλλα οικοσυστήματα

της Κοινότητας (π.χ. Μ.Πρέσπα στην Ελληνική επικράτεια) έχουν υποστεί σοβαρές καταστροφές τόσο από τα ΜΟΠ όσο κυρίως από την αγροτική πολιτική της.

Παρά τα αρνητικά στοιχεία του περιεχομένου της Οδηγίας 79/409 της ΕΟΚ και τα προβλήματα εφαρμογής της, το σχετικό κείμενο μπορεί να βελτιωθεί και μελλοντικά να διαδραματίσει ένα σημαντικότερο ρόλο στην προστασία πτηνών. Άλλωστε, η Οδηγία αποτελεί τμήμα του υπερεθνικού δικαίου της ΕΟΚ, με πολλές δυνατότητες αποτελεσματικής εφαρμογής και με δεδομένη μάλιστα την αναποτελεσματικότητα διεθνών κειμένων συναφούς περιεχομένου για τον ευρωπαϊκό χώρο (π.χ. Σύμβαση 1950 για τα πτηνά), ο ρόλος αναβαθμίζεται προς την κατεύθυνση της αποτελεσματικής εφαρμογής της Οδηγίας, μπορούν να συμβάλλουν ιδιαίτερα θετικά οι πολίτες και οι μη κυβερνητικές οντότητες των Κρατών-Μελών της Κοινότητας, με κατάλληλες παρεμβάσεις στο εσωτερικό των χωρών και κυρίως στα αρμόδια όργανα των ΕΚ⁹.

Ως προς το ειδικότερο θέμα της προστασίας των υγροτόπων και της υδρόβιας πτηνοπανίδας, τόσο το περιεχόμενο της Οδηγίας 79/409 όσο και η σχετική πολιτική της Κοινότητας, δίνουν ιδιαίτερη έμφαση. Μάλιστα, τα Κράτη-Μέλη των ΕΚ είναι συγχρόνως -εκτός του Λουξεμβούργου μέχρι και πρόσφατα- και Συμβαλλόμενα Μέρη της Σύμβασης Ραμσαρ, οπότε δημιουργείται ένα σημαντικό συμπλήρωμα προστατευτικό πλέγμα για τους υγρότοπους της Κοινότητας. Στα πλαίσια αυτά, τα κράτη μπορούν να χρησιμοποιήσουν συγχρόνως ή επιλεκτικά (π.χ. περίπτωση Αμβρακικού Κόλπου στην Ελλάδα) τις δυνατότητες προστασίας, που προσφέρονται σε κάθε περίπτωση, ενώ παράλληλα η ίδια δυνατότητα υφίσταται και για τους πολίτες ή άλλες οντότητες σε επίπεδο ελέγχου υλοποίησης της οφειλόμενης προστασίας.

⁹ Βλ. Καλλία-Αντωνίου, Α.(1986) και (1987)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ:

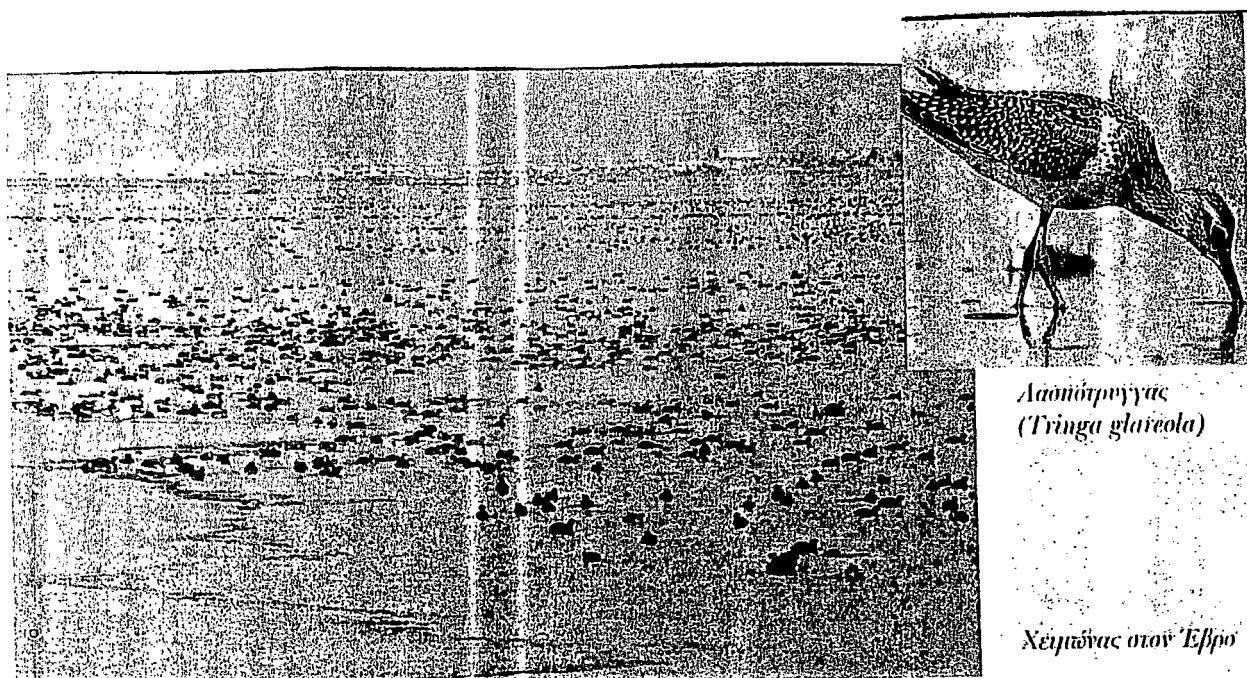
Η προστασία των φυσικών οικοτόπων στο κοινοτικό δίκαιο

- 3.1. Η οδηγία 92/43 ΕΟΚ, για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων και της άγριας πανίδας και χλωρίδας
- 3.2. Προβλήματα στην τήρηση της Κοινοτικής Οδηγίας 92/43
- 3.3. Η διατήρηση των φυσικών οικοτόπων (ενδιαιτημάτων):
το δίκτυο φύση 2000 (Natura 2000)
- 3.4. Η προστασία των ειδών

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ:

Η προστασία των φυσικών οικοτόπων στο κοινοτικό δίκαιο

"Από τα τέλη της δεκαετίας του '80, και αφού είχε εγγραφεί στις προτεραιότητες του τέταρτου προγράμματος δράσης (1987-1992)¹⁰, άρχισε να δρομολογείται σε κοινοτικό επίπεδο η άμεση προστασία του συ-

*Λασιπόρυγγας
(Tringa glareola)*

Χειμώνας στον Έβρο

νόλου της άγριας ζωής¹¹, με σχέδιο οδηγίας που επεξεργάσθηκε η Επιτροπή για την προστασία των φυσικών και ημιφυσικών οικοτόπων, καθώς και της άγριας χλωρίδας και πανίδας. Το σχέδιο υπεβλήθη ως πρώτη πρόταση στο Συμβούλιο στις 21 Σεπτεμβρίου 1988, όμως τα παρατήματα έγιναν γνωστά στο τέλος της μακράς αυτής διαδικασίας, όπου δεν έλειψαν οι αντιπαραθέσεις και οι συμβιβασμοί μεταξύ των ομάδων πίεσης (lobbies), υιοθετήθηκε το τελικό κείμενο της οδηγίας 92/43 της 21ης Μαΐου 1992 για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων, καθώς και

¹⁰ βλ. το σχετικό ψήφισμα του Συμβουλίου των ΕΚ, το οποίο εξέφραζε τη σπουδαιότητα και την προτεραιότητα που αναγνωριζόταν στην κοινοτική δράση για τη διατήρηση της φύσης, ΕΕΕΚ, C 238, σ. 29

¹¹ Γ.Σαμιώτη, Το διεθνές δίκαιο της Άγριας Ζωής, Εκδ. Αντ.Σάκκουλα, 1996, σ. 745 επ. και σ.746

της άγριας πανίδας και χλωρίδας, το οποίο διαφέρει πολύ από το αρχικό σχέδιο¹².

Μέχρι την έκδοση της Οδηγίας 92/43, οι δράσεις της Ευρωπαϊκής Κοινότητας στον τομέα του φυσικού περιβάλλοντος είχαν κυρίως περιορισθεί στην προστασία της άγριας πανίδας, με την έκδοση της Οδηγίας 79/409 της 2ας Απριλίου 1979 για τη διατήρηση των άγριων πουλιών. Και τούτο κατ'αντιστοίχιση με το διεθνές δίκαιο, όπως η σύμβαση Ράμσαρ του 1971, για την προστασία των υγρότοπων διεθνούς ενδιαφέροντος, η σύμβαση της Βόννης του 1971, για τη διατήρηση των αποδημητικών πτηνών της άγριας πανίδας και η σύμβαση της Βέρνης 1979, για τη διατήρηση της άγριας ζωής και του φυσικού περιβάλλοντος στην Ευρώπη, στις οποίες προσχώρησε η Ευρωπαϊκή Κοινότητα-και οι οποίες αποτελούν, συνεπώς, κοινοτικό δίκαιο, πλην της Συμβάσεως Ραμσάρ-αλλά και η Ελλάδα με κυρωτικούς νόμους (πλην της Συμβάσεως της Βόννης)".

"Αν και η αρμοδιότητα της Ευρωπαϊκής Κοινότητας στον εν λόγω τομέα συζητήθηκε εν όψει της αρχής της επικουρικότητας η υιοθέτηση της Οδηγίας 92/43 για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων, καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας, εγγράφεται στη γενικότερη πολιτική διατήρηση της βιοποικιλότητας στην Ευρώπη ως τμήμα της κοινοτικής φυσικής κληρονομίας¹³, η οποία με τη σειρά της αποτελεί μέρος της βιοσφαιρικής βιοποικιλότητας. Τούτο προβλέπεται ρητά ως σκοπός της οδηγίας (άρθρο 2 και αιτιολ.σημείο 3)¹⁴".

"Σύμφωνα με το προοίμιο της Οδηγίας (αιτιολογ.σημείο 3):"...η παρούσα οδηγία συμβάλλει στο γενικό στόχο μιας διαρκούς ανάπτυξης, δεδομένου ότι ο κυριότερος σκοπός της είναι να ευνοήσει τη διατήρηση της βιοποικιλότητας, λαμβάνοντας συγχρόνως υπόψη τις οικονομικές,

¹² C.Lagier, οπ.π.Γ.Σαμιώτη, οπ.π. σ.248. Για το ιστορικό της υιοθέτησης της Οδηγίας 92/43 βλ.ιδίως N.de Sadeleer, οπ.π., σ. 25-26

¹³ Γ.Σαμιώτη, οπ.π. σελ. 746 N.de Sadeleer, οπ.π

¹⁴ Σύμφωνα με το Άρθρο 2 "η παρούσα οδηγία έχει σκοπό να συμβάλλει στην προστασία της βιολογικής ποικιλομορφίας, μέσω της διατήρησης των φυσικών οικοτόπων, καθώς και της άγριας χλωρίδας και πανίδας, στο Ευρωπαϊκό έδαφος των κρατών-μελών, όπου εφαρμόζεται η συνθήκη"

κοινωνικές, πολιτιστικές και περιφερειακές απαιτήσεις".

"Η έννοια της βιοποικιλότητας ή βιολογικής ποικιλότητας είναι πρόσφατη. Ανάλογα με το επίπεδο οργάνωσης της ζωής σ'ένα δεδομένο χώρο διακρίνεται¹⁵ σε: α)γενετική ποικιλότητα, η οποία αναφέρεται στην ποικιλία γονιδίων και χρωμοσωμάτων, β)στην ποικιλότητα ειδών φυτών και ζώων -ο αριθμός τους υπολογίζεται περίπου σε 10 και 30 εκατομμύρια, ενώ έχουν περιγραφεί μόνο 1.4 εκατομμύρια και γ)στην οικολογική ποικιλότητα, η οποία αναφέρεται στον αριθμό των φυτοκοινοτήτων, ζωοκοινοτήτων, οικοτόπων και οικοσυστημάτων. Υπό την πιο απλή έννοια η βιοποικιλότητα θα μπορούσαμε να πούμε ότι εκφράζει το συνολικό αριθμό των ειδών που περικλείει το σύνολο των χερσαίων και υδατινών οικοσυστημάτων της βιόσφαιρας -"τον συνολικό πλούτο".

"Οι λόγοι που επιβάλλουν την επείγουσα διατήρηση και προστασία της βιοποικιλότητας είναι τρεις¹⁶: πρώτον, απ'αυτή εξαρτώνται πολλές οικολογικές διεργασίες και συστήματα, που στηρίζουν τη ζωή και συντελούν στην ανθρώπινη επιβίωση μέσα στη φύση ως μέρος της· δεύτερον, η επιστήμη ανακαλύπτει νέες χρήσεις των βιολογικών πόρων για γενετική βελτίωση (υψηλο-αποδοτικών και ανθεκτικών) ποικιλιών φυτών και ζώων· τέλος, ο σπουδαιότερος λόγος είναι η εξαφάνιση των ειδών με αυξανόμενο ρυθμό μέσω της καταστροφής των φυσικών τους βιοτόπων, με αποτέλεσμα τη μείωση της προσαρμοστικής ικανότητας του έμβριου κόσμου. Επ'αυτού οι έρευνες των τελευταίων χρόνων είναι αποκαλυπτικές. Σύμφωνα με ορισμένες εκτιμήσεις, 25 έως 75.000 φυτικά είδη¹⁷ θα εξαφανισθούν πριν από το έτος 2000. Όπως χαρακτηριστικά υποστηρίχθηκε, πρόκειται κυριολεκτικά για *"γενοκτονία των ζώντων ειδών με τελικό αποτέλεσμα την αντικατάσταση της ποικιλίας από την ομοιομορφία"*.

¹⁵ Θ.Γεωργιάδη-Δ.Τζανουδάκη, Η βιοποικιλότητα ως παράγοντας ισορροπίας του πλανήτη και επιβίωσης του ανθρώπου, στο έργο: Το Ελληνικό Περιβάλλον, Αθήνα 1966, σ. 19

¹⁶ Βλ. Θ.Γεωργιάδη-Δ.Τζανουδάκη, όπ.π. σ.19 και κυρίως σ.20

¹⁷ Για τη μείωση της γενετικής ποικιλότητας των καλλιεργούμενων φυτών, ειδικότερα στην Ελλάδα, βλ. Θ.Γεωργιάδη-Δ.Τζανουδάκη, όπ.π. σ.20

"Με την Οδηγία 92/43 σημειώνεται μια αποφασιστική στροφή στην κοινοτική περιβαλλοντική πολιτική υπέρ της διατήρησης του φυσικού περιβάλλοντος, επικεντρώνοντας το ενδιαφέρον, σύμφωνα με τις σύγχρονες αντιλήψεις και για πρώτη φορά σ'ένα διεθνές εργαλείο στη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων που απειλούνται. Οι σχετικές διατάξεις (άρθρα 3-11) είναι πολύ πιο λεπτομερείς και περίπλοκες από τις αντίστοιχες της Οδηγίας 79/409 (I). Από την άλλη η προστασία των ειδών (άρθρα 12-16), των οποίων τα ενδιαιτήματα πρέπει να προστατευθούν μέσω της δημιουργίας ειδικών ζωνών διατήρησης, ακολουθεί το πνεύμα της σύμβασης της Βέρνης του 1979¹⁸, για τη διατήρηση της άγριας ζωής και των φυσικών οικοτόπων της Ευρώπης (II)".

"Από τα παραπάνω δημιουργείται η εντύπωση, όπως έχει ήδη επισημανθεί¹⁹, μιας πληθωρικής παραγωγής κανόνων στο σχετικό τομέα, προερχόμενων από διαφορετικές έννομες τάξεις, οι οποίοι κατατείνουν βέβαια στον ίδιο προστατευτικό στόχο, *"διακατέχονται όμως συχνά από διαφορετική φιλοσοφία, δομούνται σε διαφορετικές επιλογές και επιστρατεύουν διαφορετικά μέσα"*. Το αποτέλεσμα είναι να δημιουργείται *"ρευστότητα ίσως και σύγχυση για το καθεστώς που διέπει τα επιμέρους ζητήματα"*, πράγμα που θα διαπιστώσουμε και κατά την ανάλυση της οδηγίας 92/43".

"Ας σημειωθεί τέλος, ότι σύμφωνα με το άρθρο 23 της Οδηγίας, τα κράτη-μέλη θεσπίζουν τις αναγκαίες κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις, για να συμμορφωθούν προς την Οδηγία, το αργότερο ως τη 10η Ιουνίου 1994²⁰".

¹⁸ Βλ. για αυτήν κυρίως Γ.Σαμιώτη, οπ.π., σ.695 επ., επίσης, περιληπτικά, Θ.Λαζαρέτου, οπ.π. σ.14. Ν.Κ.Χλέπα-Ε.Μερτζίου, οπ.π. σ.283

¹⁹ Η Ελλάδα, όπως και πολλά κράτη-μέλη, δεν έχει ακόμη ενσωματώσει την Οδηγία στην εσωτερική της έννομη τάξη, αλλά σύμφωνα με τη θεωρία (και νομολογία) του κοινοτικού δικαίου περί άμεσου εφαρμογής παρελθούσης της διετούς προθεσμίας μεταφοράς της Οδηγίας, αυτή ισχύει ήδη στην ελληνική έννομη τάξη, όχι μόνο ιεραρχικά αλλά και συστηματικά· έτσι Γ.Παπαδημητρίου, οπ.π., σ.28 βλ. και γραπτή ερώτηση 392/95 σχετικά με την εναρμόνιση του ελληνικού δικαίου προς την Οδηγία 92/43 (ΕΕΕΚ VC, 145, σ. 47)

²⁰ Βλ. Νόμοι και Φύση (τετραμηνιαία επιθεώρηση περιβαλλοντικού δικαίου), Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Τόμος 3/1997 σ. 521-527

3.1. Η Οδηγία 92/43 ΕΟΚ "για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων και της άγριας πανίδας και χλωρίδας"

Μέχρι το 1991 το Ευρωπαϊκό Δίκαιο της Άγριας Ζωής -όπως ήδη έχει επισημανθεί- περιείχε κυρίως ένα σημαντικό κείμενο άμεσης προστασίας, την Οδηγία 79/409 που αφορούσε -όπως είδαμε- τη διατήρηση των άγριων πτηνών και των φυσικών οικοτόπων. Βέβαια, είναι γεγονός,

Τοπίο με Λεύκες

Τοπίο στο δέλτα του Νέστου

ότι η ΕΟΚ δεν αγνοούσε τα προβλήματα της προστασίας του υπόλοιπου φάσματος της βιολογικής ποικιλομορφίας, αφού είχε υιοθετήσει, με σχετικές νομοθετικές πράξεις, μια σειρά διεθνών συμβάσεων (περιφερειακών και παγκόσμιων) για την άγρια ζωή, εξασφαλίζοντας με αυτόν τον τρόπο ένα επίπεδο έμμεσης προστασίας (π.χ. Απόφαση 82/72/ΕΟΚ, σχετικά με τη σύναψη Σύμβασης για τη Διατήρηση της Άγριας Ζωής και των Φυσικών Οικοτόπων της Ευρώπης-Σύμβαση Βέρνης, 1979,-L38, 10-2-1982, Απόφαση 82/461/ΕΟΚ σχετικά με τη σύναψη Σύμβασης Διατήρησης των Αποδημητικών Ειδών των Άγριων Ζώων-Σύμβαση Βόννης, 1979, -L210, 19-7-1982).

Η άμεση προστασία της άγριας ζωής στην Κοινότητα, με σχετική

Οδηγία, άρχισε να δρομολογείται στο τέλος της δεκαετίας του '80, όταν η Επιτροπή ενέκρινε σχέδιο οδηγίας για την προστασία των φυσικών και ημιφυσικών οικοτόπων, καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας (26-7-1988), το οποίο περαιτέρω υπεβλήθει στο Συμβούλιο (16-9-1988). Μετά από μια σχετικά μακροχρόνια διαδικασία αντιπαραθέσεων, συμβιβασμών και τροποποιήσεων διαμορφώθηκε το τελικό κείμενο της Οδηγίας 92/43 ΕΟΚ (21-5-1992) "*για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας*".

Η Οδηγία 92/43 ΕΟΚ είναι ένα εκτενές κείμενο με λεπτομερείς ρυθμίσεις, το οποίο αποτελείται από είκοσι τέσσερα Άρθρα και έξι Παραρτήματα²¹. Ειδικότερα, στο Προοίμιο συνοψίζονται η φιλοσοφία και οι στόχοι της Οδηγίας, ενώ στα Άρθρα 1 και 2 περιέχονται οι απαραίτητοι ορισμοί και οι επιμέρους σκοποί της. Οι βασικές ουσιαστικές ρυθμίσεις παρατίθενται στο τμήμα που αφορά τη "*διατήρηση των φυσικών οικοτόπων και ειδών*" (Άρθρα 12-16). Επίσης, περιέχονται και τα απαραίτητα άρθρα, που αναφέρονται στην ουσιαστική και τυπική λειτουργία της Οδηγίας (ενημέρωση, έρευνα, τροποποιήσεις, τελικές διατάξεις κλπ, Άρθρα 17-24).

Ειδικότερα, σχετικά με την προστασία των οικοτόπων (ενδιαιτημάτων), προβλέπεται η δημιουργία ενός οικολογικού δικτύου ειδικών ζωνών, το οποίο ονομάζεται Natura 2000. Το δίκτυο αυτό περιλαμβάνει φυσικούς χώρους, εμφανίζονται στο Παράρτημα I, καθώς και οικοτόπους των ειδών, που απαριθμούνται στο Παράρτημα II. Επίσης, στους οικοτόπους Natura 2000 περιλαμβάνονται και οι ζώνες ειδικής προστασίας, που έχουν ταξινομηθεί από τα επιμέρους κράτη της Κοινότητας, σύμφωνα με την Οδηγία 79/409 ΕΟΚ. Η προστασία των προηγούμενων οικοτόπων συνιστάται σε μέτρα πρόληψης, διατήρησης, αποκατάστασης,

²¹ Για το κείμενο της Οδηγίας βλ. ΕΕΕΚ L.206/7-50, 22.7.1992, Σχετικά με τα προπαρασκευαστικά στάδια και την εξέλιξη του εν λόγω κειμένου βλ. ΕΕΕΚ C247, 21.9.1988, ΕΕΕΚ C195 3.8.1990, ΕΕΕΚ C31, 6.2.1991, ΕΕΕΚ C75, 20.3.1991. Επίσης για μια συνοπτική ανάλυση της Οδηγίας 92/43 ΕΟΚ βλ. Samiotis, σ.(1993) pp 162-167

αναβάθμισης και καταστολής, όμως η περαιτέρω εξειδίκευση του προστατευτικού καθεστώτος αποτελεί καθήκον και αρμοδιότητα των κρατών-μελών της Κοινότητας και θα υλοποιηθεί μέσω κατάλληλων πλαισίων διαχείρισης, τα οποία θα είναι προσαρμοσμένα στις επιμέρους ιδιαιτερότητες.

Οι ρυθμίσεις της Οδηγίας που αναφέρονται στην άμεση προστασία των ειδών προβλέπουν καθεστώς ορθολογικής διαχείρισης, το οποίο εξειδικεύεται: α)σε αυστηρή προστασία για τα είδη Παραρτήματος IV (Άρθρα 12 και 13) καθώς και β)σε ελεγχόμενη εκμετάλλευση των ειδών του Παραρτήματος (Άρθρο 14). Επίσης καθιερώνεται και το απαραίτητο πλαίσιο εξαιρέσεων (Άρθρο 16).

Αναπόσπαστο τμήμα της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ αποτελούν τα έξι Παραρτήματα, τα οποία συγκεκριμενοποιούν και εξειδικεύουν τις επί μέρους ρυθμίσεις της (Παράρτημα I: τύποι φυσικών οικοτόπων, των οποίων η διατήρηση απαιτεί το χαρακτηρισμό εδαφών ως ειδικών ζωνών διατήρησης, Παράρτημα II: Ζωικά και Φυτικά είδη Κοινοτικού ενδιαφέροντος, των οποίων η διατήρηση επιβάλλει καθορισμό ζωνών (ειδικών) διατήρησης, Παράρτημα III: κριτήρια επιλογής περιοχών, που μπορεί να αναγνωρισθούν ως περιοχές Κοινοτικού ενδιαφέροντος και να χαρακτηρισθούν ως ειδικές ζώνες διατήρησης, Παράρτημα IV: ζωικά και φυτικά είδη Κοινοτικού ενδιαφέροντος, που απαιτούν αυστηρή προστασία, Παράρτημα V: είδη ζώων και φυτών Κοινοτικού ενδιαφέροντος, των οποίων η απόσπαση από το φυτικό περιβάλλον και η εκμετάλλευση είναι δυνατόν να ρυθμίζονται με διαχειριστικά μέτρα και Παράρτημα VI: μέθοδοι, μέσα σύλληψης-θανάτωσης και μεταφορικά μέσα, που θεωρούνται απαγορευμένα). Ειδικότερα, ως προς το περιεχόμενο των Παραρτημάτων, παρατηρούνται ατέλειες και είναι προφανές ότι αγνοείται σε κάποιο βαθμό ο μεσογειακός χώρος της Κοινότητας -όπως και στην περίπτωση της Οδηγίας 79/409 ΕΟΚ- εκτός της Ιβηρικής Χερσονήσου.

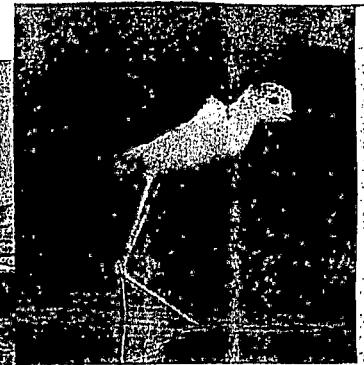
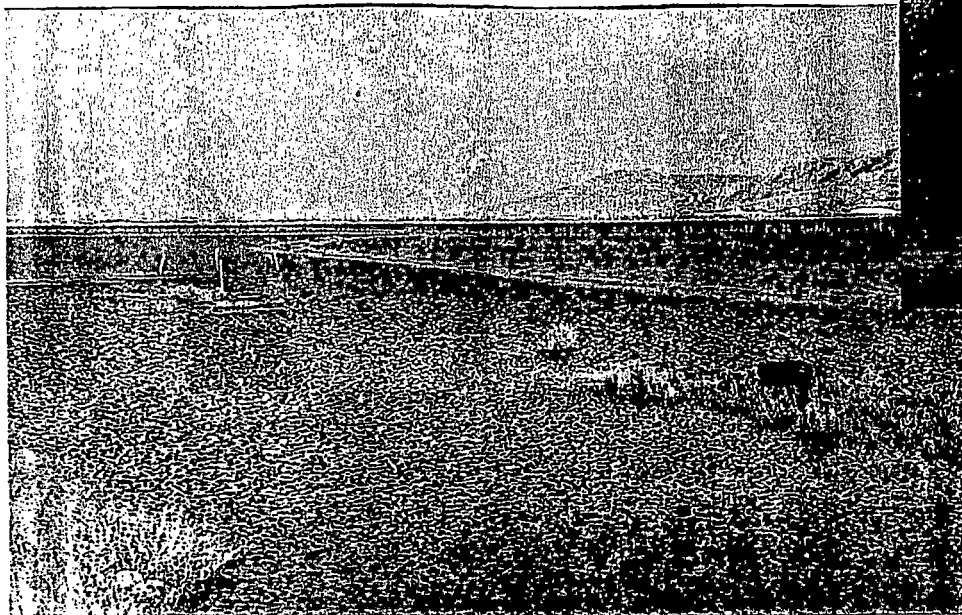
Η Οδηγία 92/43 ΕΟΚ, σε συνδυασμό με την αντίστοιχη 79/409

καθώς με τη Σύμβαση της Βέρνης (1979), η οποία αφορά τον ευρύτερο γεωγραφικό χώρο του Συμβουλίου της Ευρώπης, αποτελούν-θεωρητικά-ένα ολοκληρωμένο νομικό-θεσμικό υπόβαθρο για την προστασία της βιολογικής ποικιλομορφίας στη σύγχρονη Ευρωπαϊκή Ένωση. Ειδικότερα, η Οδηγία 92/43 αν και νομοτεχνικά σε σύγκριση με τα δυο προηγούμενα κείμενα δε διαφοροποιείται ιδιαίτερα, συνολικά είναι περισσότερο σύνθετη, ενώ θέτει επίσης προωθημένους στόχους και δημιουργεί ενισχυμένες διαδικασίες υλοποίησης. Πάντως, το αρχικό κείμενο της Οδηγίας, όπως προκύπτει και από τον τίτλο του (πρόταση Οδηγίας για την προστασία των φυσικών και ημιφυσικών οικοτόπων και της άγριας πανίδας και χλωρίδας)²², ήταν περισσότερο πολυπράγμον και φιλόδοξο. Παρά τις τροποποιήσεις και τους συμβιβασμούς όμως και το τελικό κείμενο έχει μέρος των προηγούμενων στοιχείων, που το τοποθετούν στο χώρο των πρόσφατων εξελίξεων του Δικαίου της Άγριας Ζωής. Η επισήμανση αυτή έχει σχέση με τις πρόσθετες δυσκολίες υλοποίησης της Οδηγίας 92/43 ΕΟΚ -σε σύγκριση με τα παλαιότερα αντίστοιχα κείμενα, όπως η 79/409, που ήδη έχουν αρχίσει να προβληματίζουν την Ευρωπαϊκή Ένωση τόσο σε κεντρικό όσο και περιφερειακό επίπεδο.

²² Βέβαια, ολοκληρωμένη προστασία απαιτεί και θεσμούς που θα καλύπτουν ευρύτερο γεωγραφικό χώρο π.χ. Α.Ευρώπη και Β. Αφρική

3.2. Προβλήματα στην τήρηση της Κοινοτικής οδηγίας 79/409

Με απόφασή τους στις 2 Αυγούστου 1993 το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο έκρινε ότι η Ισπανία δεν είχε εκπληρώσει τις υποχρεώσεις που προκύπτουν από την Οδηγία 79/409, όσον αφορά το καθεστώς και την προστασία ενός σημαντικού οικοτόπου για τα πτηνά που βρίσκεται στη Βόρεια Ισπανία (Marismas de Santona). Το Δικαστήριο θεώρησε ότι η

Καλιτόκανάς
(*Himantopus himantopus*)

Τοπίο στη
Λινοθάλασσα
Μεσολογγίου

ζώνη αυτή θα έπρεπε να είχε χαρακτηριστεί ως "ζώνη ειδικής προστασίας", δεδομένου ότι φιλοξενεί ένα μεγάλο αριθμό πουλιών ορισμένων απειλούμενων ειδών. Ωστόσο, οι ισπανικές αρχές δεν έχουν ακόμα φροντίσει να εξασφαλίσουν το ενδεικνυόμενο επίπεδο προστασίας.

Η απόφαση αυτή του Δικαστηρίου στο να διευκρινιστούν πολλά σημεία των διατάξεων της Οδηγίας, σχετικά με την προστασία των οικοτόπων για πτηνά.

Στη Γαλλία, από διάφορες περιπτώσεις που γνωστοποιήθηκαν στην Επιτροπή, προκύπτει ότι έχει γίνει ταυτόχρονη παραβίαση των οδηγιών 79/409 και 85/337 (εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων).

Στο Βέλγιο, προβλήματα συμμόρφωσης της εθνικής νομοθεσίας

με τις διατάξεις της Οδηγίας 79/409 εξακολουθούν εδώ και χρόνια να υπάρχουν στις περιοχές Φλάνδρας και Βαλονίας.

Στη Φλάνδρα τα μέτρα προστασίας των καθορισμένων ζωνών παραμένουν ανεπαρκή και στη Βαλονία εξακολουθούν να υπάρχουν προβλήματα με το κυνήγι, παρά την έκδοση καταδικαστικής απόφασης εκ μέρους του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου.

Όσον αφορά τη Γερμανία, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο έχει εκδόσει σε βάρος της δύο αποφάσεις για την τήρηση των υποχρεώσεων που απορρέουν από την Οδηγία 79/409, για την προστασία των άγριων πτηνών. Παρ'όλα ταύτα η χώρα αυτή επιμένει να μην εναρμονίζεται πλήρως προς τις απαιτήσεις της Οδηγίας.

Η Δανία, το Λουξεμβούργο, η Ελλάδα και η Ολλανδία καθυστερούν να μετατρέψουν σε εσωτερικό δίκαιο την Οδηγία 91/244, (η οποία τροποποίησε την Οδηγία 79/409).

Η χώρα μας δεν έχει ακόμη καθορίσει επαρκή αριθμό ζωνών ειδικής προστασίας, στα πλαίσια της εφαρμογής της Οδηγίας 79/409. Εξάλλου, δεν έχει οριοθετήσει επακριβώς τις ήδη προσδιορισθείσες ζώνες και δεν έχει λάβει συγκεκριμένα μέτρα προστασίας για καθεμιά από αυτές.

Στην Ιταλία παρατηρούνται προβλήματα εφαρμογής της προαναφερθείσας Οδηγίας 79/409, στο ζήτημα του προσδιορισμού των ζωνών ειδικής προστασίας.

Η Ολλανδία επιμένει να μην εναρμονίζει την εθνική της νομοθεσία στις απαιτήσεις της Οδηγίας 79/409 (για την προστασία των άγριων πτηνών) με αποτέλεσμα να προκαλέσει σε βάρος της και δεύτερη απόφαση του Δικαστηρίου το 1992.

Παρά την επιρροή που άσκησε η Επιτροπή, ώστε να προσαρμοστούν πολλά άρθρα του σχεδίου νόμου "*Flora-taunawet*" του 1989, προς τις διατάξεις της Οδηγίας, ο νέος νόμος που ανακοινώθηκε από τις Ολλανδικές αρχές εμφανίζει και πάλι αποκλίσεις, με συνέπεια να συνεχίζε-

ται σε βάρος της χώρας αυτής η διαδικασία παράβασης, βάση του άρθρου 171 της Συνθήκης.

Η Επιτροπή βρισκόταν σε διαβούλευση με τις εθνικές αρχές της Ολλανδίας, προκειμένου να χαρακτηριστούν πολλές ζώνες ως ειδικές ή υγρές ζώνες, βάση των Οδηγιών 79/409 και 85/411.

Μόλις το 1993 η Επιτροπή έθεσε στο αρχείο την διαδικασία που είχε κινήσει σε βάρος της Ελλάδας, με την αποστολή αιτιολογημένης γνώμης, για κακή εφαρμογή της Οδηγίας 83/129 (για τα δέρματα των νεογνών φώκιας).

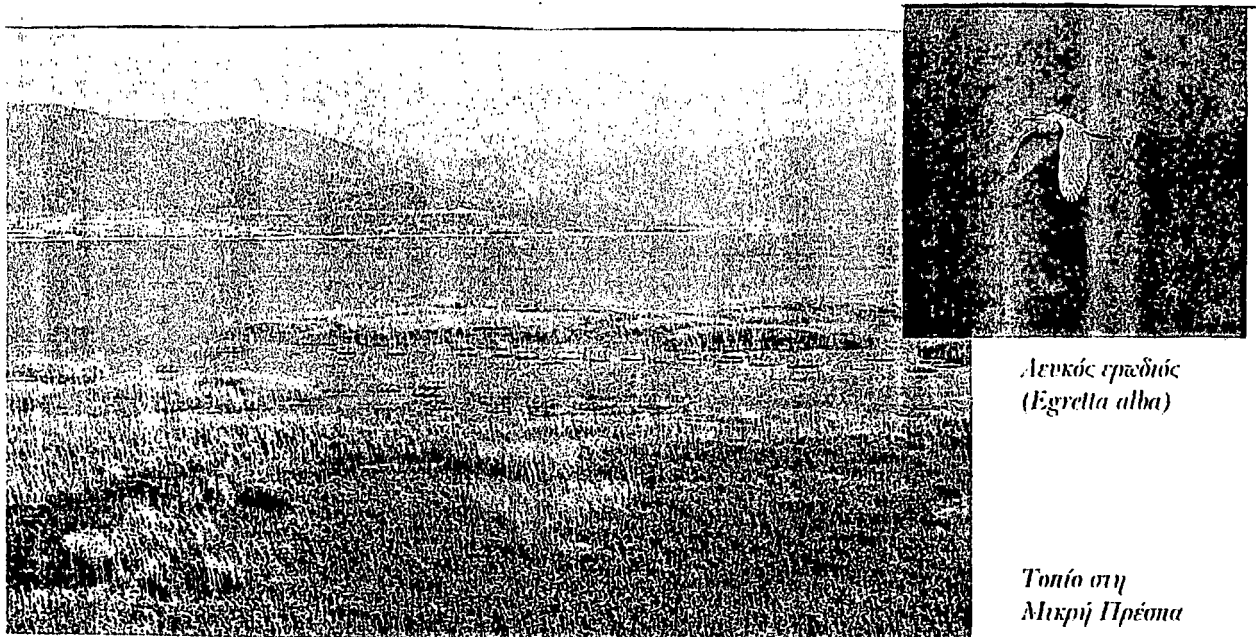
Όσον αφορά την Οδηγία 92/43 (διατήρηση φυσικών οικοτόπων) επισημαίνεται στην 13η Έκθεση της Επιτροπής (COM (96)600, 29/5/96) ότι τα περισσότερα κράτη-μέλη δεν έχουν ακόμη κοινοποιήσει την νομοθεσία μεταφοράς. Συνέπεια του γεγονότος αυτού ήταν να κινηθούν οι σχετικές διαδικασίες παράβασης.

Εξάλλου, δυνάμει του άρθρου 4 της Οδηγίας αυτής, κράτη-μέλη ήταν υποχρεωμένα να κοινοποιήσουν στην Επιτροπή μέχρι τον Ιούνιο του 1995 έναν κατάλογο με τις περιοχές που θα αποτελούσαν μέρος του ευρωπαϊκού οικολογικού δικτύου "Natura 2000", αλλά τα περισσότερα κράτη-μέλη δεν έχουν εκπληρώσει την υποχρέωσή τους αυτή.

Τέλος, η Φινλανδία δεν έχει ακόμη μεταφέρει στο εθνικό της δίκαιο τις Οδηγίες 79/409 και 92/43 και σημειώνει εν γένει μεγάλη καθυστέρηση κατά τη μεταφορά των περιβαλλοντικών οδηγιών.

3.3. Η διατήρηση των φυσικών οικοτόπων (ενδιαιτημάτων):
το δίκτυο φύση 2000 (Natura 2000)

Κλειδί στη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων ή, ορθότερα, ενδιαιτημάτων είναι οι Ειδικές Ζώνες Διατήρησης (Ε.Ζ.Δ.). Με άλλα λόγια, η οδηγία, πριν απ' όλα, είναι ένα εργαλείο προστασίας των χώρων. Πριν εξετάσουμε το καθεστώς που τις διέπει (Γ), θα αναλύσουμε τη διαδικα-

Λευκός τρεδιδός
(*Egretta alba*)

Τοπίο στη
Μικρή Πρέσπια

σία καθορισμού τους (Β). Αυτό όμως προϋποθέτει την αναγνώριση των οικοτόπων, οι οποίοι και ορίζονται λεπτομερειακά στην οδηγία (Α).

A. Η αναγνώριση των οικοτόπων

Η οδηγία διακρίνει ανάμεσα στους "φυσικούς οικοτόπους" και τους "οικοτόπους ενός είδους".

-Σύμφωνα με το άρθρο 1 β), ως "φυσικοί οικοτόποι" νοούνται οι χερσαίες περιοχές ή υγρότοποι που διακρίνονται χάρη στα βιολογικά και μη βιολογικά γεωγραφικά χαρακτηριστικά τους, είτε είναι εξ ολοκλήρου φυσικές είτε ημιφυσικές.

-Ως "οικότοπος ενός είδους" χαρακτηρίζεται, σύμφωνα με το αρ-

θρο 1 στ), το περιβάλλον το οριζόμενο από βιολογικούς και μη βιολογικούς χαρακτηριστικούς παράγοντες, στο οποίο ζει το είδος σ' ένα από τα στάδια του βιολογικού του κύκλου.

Στο άρθρο 1 προσδιορίζονται επίσης εννοιολογικά και οι όροι, τους οποίους θα συναντήσουμε και θα ορίσουμε στη συνέχεια²³: διατήρηση, φυσικοί οικότοποι κοινοτικού ενδιαφέροντος, τύποι φυσικών οικοτόπων προτεραιότητας, κατάσταση της διατήρησης ενός φυσικού οικοτόπου, είδη κοινοτικού ενδιαφέροντος, είδη προτεραιότητας, κατάσταση διατήρησης ενός είδους, τόπος, τόπος κοινοτικής σημασίας, δείγμα και ειδική ζώνη διατήρησης.

Ακρογωνιαίος λίθος του συστήματος προστασίας της οδηγίας 92/43 είναι, σύμφωνα με το άρθρο 3, η δημιουργία "ενός συνεκτικού ευρωπαϊκού οικολογικού δικτύου ειδικών ζωνών, επονομαζόμενο "Natura 2.000" (Φύση 2.000). Το δίκτυο αυτό αποτελείται από τρία στοιχεία:

1. Κατ' αρχήν περιλαμβάνει τόπους όπου ευρίσκονται τύποι φυσικών οικοτόπων που εμφανίζονται στο παράρτημα I της οδηγίας. Η ταξινόμηση αυτών των οικοτόπων προέρχεται από το πρόγραμμα Corine. Περιλαμβάνει 207 τύπους φυσικών οικοτόπων και θεματοποιείται ως εξής:

- Παράκτιοι και αλοφυτικοί οικότοποι.
- Παράκτιες και ενδοχωρικές θίνες.
- Οικότοποι γλυκών υδάτων.
- Εύκρατα χέρσα εδάφη (landes) και λόχμες.
- Λόχμες με σκληρόφυλλη βλάστηση (matorrals).
- Φυσικές και ημιφυσικές χλωώδεις διασπάσεις.
- Υψηλοί και χαμηλοί τύρφωνες.
- Βραχώδεις οικότοποι και σπήλαια.
- Δάση.

²³ Μία από τις διαφορές μεταξύ των οδηγιών 79/409 και 92/43 είναι και η πρόβλεψη πολλών ορισμών στη δεύτερη, κατά τα πρότυπα, ως ένα βαθμό τουλάχιστον, της σύμβασης της Βόννης του 1979 για τη διατήρηση των αποδημητικών πουλιών.

2. Το δίκτυο Natura 2.000 περιλαμβάνει επίσης τους οικότοπους των ειδών που εμφανίζονται στο παράρτημα II (ζωϊκά και φυτικά είδη). Αυτά τα είδη είναι "είδη κοινοτικού ενδιαφέροντος", δηλαδή είδη όπου διατρέχουν κίνδυνο, ευπρόσβλητα, σπάνια ή ενδημικά (άρθρο 1, I της οδηγίας). Ήτοι συνολικά 508 είδη από τα οποία 199 ζωϊκά (35 θηλαστικά²⁴, 19 ερπετά, 19 αμφίβια, 63 ψάρια και 57 ασπόνδυλα) και 309 φυτικά. Εδώ κατατάσσονται είδη που, όπως γράφει ο *N.de Sadeleer*, έχουν γίνει "βεντέτες" στο πλατύ κοινό παρά τη θέλησή τους χάριν ... της απειλής εξαφάνισής τους.

3. Τέλος, το άρθρο 3 της οδηγίας προσθέτει ότι το δίκτυο Natura 2.000 περιλαμβάνει επίσης τις ζώνες ειδικής προστασίας (Ζ.Ε.Π.) που τα κράτη-μέλη καθόρισαν δυνάμει της οδηγίας 79/409 για τα άγρια πουλιά²⁵. Συνεπώς, οι τόποι που σύμφωνα με τα ορνιθολογικά κριτήρια του άρθρου 4 παρ. 1 και 2 αυτής της οδηγίας κατατάσσονται σε Ζ.Ε.Π. παίζουν, όπως θα δούμε στη συνέχεια (B), έναν έμμεσο ρόλο στη διαδικασία καθορισμού των Ε.Ζ.Δ. της οδηγίας 92/43. Αφού δηλαδή αποτελούν μέρος του δικτύου Natura 2.000, η ύπαρξή τους λαμβάνεται υπόψη ως στοιχείο καθορισμού άλλων ζωνών ως Ε.Ζ.Δ.

4. Έτσι συντιθέμενο το Natura 2.000 έχει ως στόχο να διασφαλίσει τη διατήρηση ή την αποκατάσταση σε "μία ικανοποιητική"²⁶ κατάσταση

²⁴ Ανάμεσα στα θηλαστικά βρίσκουμε το λύγκα, τη φώκια *monachus-monachus*, τον ευρασιατικό κάστορα, τη μαύρη αρκούδα, το λύκο (για τους ελληνικούς μόνο αυτοί νοτίως του 39ου παράλληλου), την άγρια κατσίκια κ.ά. Ιδίως η μαύρη αρκούδα και ο λύκος είναι τα σύμβολα της άγριας πανίδας της Ευρώπης που βρίσκονται σε κίνδυνο. Από τις πρώτες εκτιμήσεις ότι έχουν απομείνει περίπου 400 (εκ των οποίων 200 στην Ελλάδα), ενώ από τους δεύτερους περίπου 1500 (κυρίως στην Ισπανία, Πορτογαλία, Ιταλία και Ελλάδα). Τέλος, από τις φώκιες *monachus-monachus* δεν έχουν απομείνει παρά ελάχιστες. Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα καταβάλλει προσπάθειες εδώ και μερικά χρόνια για την προστασία αυτού του είδους ιδίως στην Ελλάδα και τη Μαδέρα (βλέπε Νόμος και Φύση, τετραμηνιαία επιθεώρηση περιβαλλοντικού δικαίου-τόμος 3/1997, σελ. 529).

²⁵ Ας σημειωθεί από τώρα ότι οι Ζ.Ε.Π. που προβλέπονται από την οδηγία 79/409 και οι ειδικές ζώνες διατήρησης (Ε.Ζ.Δ.) που προβλέπονται από την οδηγία 92/43 (βλ. *infra* I.Γ.1) διέπονται πλέον, στο μεγαλύτερο μέρος τους, από τις ίδιες διατάξεις (ήτοι το άρθρο 5 παρ. 2, 3 και 4 της οδηγίας 92/43). Όμως η οδηγία 92/43 δεν καταργεί ούτε τροποποιεί το άρθρο 4 παρ.1 και 2 της οδηγίας 79/409 που προβλέπει, όπως είδαμε παραπάνω (βλέπε Νόμος και Φύση).

²⁶ Η επίσημη ελληνική μετάφραση κάνει λόγο για "ικανοποιητική" κατάσταση διατήρησης, αντί για "ευνοϊκή" (*favorable*) σύμφωνα με το γαλλικό κείμενο. Όσο και αν είναι μικρή η διαφορά στην απόδοση, δεν στερείται βαρύτητας και συνεπειών ως προς την υποχρέωση αποτελέσματος που συνεπάγεται η "κατάσταση διατήρησης".

ση διατήρησης" των τύπων φυσικών οικοτόπων και των οικοτόπων των οικείων ειδών στην περιοχή της φυσικής κατανομής των ειδών αυτών (άρθρ. 3 παρ. 1). Η (νέα) νομική έννοια της "κατάστασης διατήρησης", η οποία πρωτοεμφανίσθηκε στη σύμβαση της Βόννης του 1979 για την προστασία των αποδημητικών πουλιών, φαίνεται να λειτουργεί ως βάση υποχρέωσης αποτελέσματος. Σύμφωνα με το άρθρο 1 της οδηγίας κρίνεται ως "ικανοποιητική" μία κατάσταση διατήρησης, όταν συνυπάρχουν τρία στοιχεία ανάλογα με το εάν πρόκειται για φυσικό οικότοπο ή οικότοπο είδους.

Για την πρώτη περίπτωση, πρέπει (ε):

-η περιοχή της φυσικής κατανομής του φυσικού οικότοπου και οι εκτάσεις που περιέχει να μένουν σταθερές ή να αυξάνονται,

-η δομή και οι ειδικές λειτουργίες που απαιτούνται για τη μακροπρόθεσμη συντήρησή του να υφίστανται κατά το προβλεπτό μέλλον, και

-η κατάσταση της διατήρησης των χαρακτηριστικών ειδών να κρίνεται ικανοποιητική.

Για τη δεύτερη περίπτωση, πρέπει (θ):

-τα δεδομένα σχετικά με την πορεία των πληθυσμών του οικείου είδους να δείχνουν ότι το είδος αυτό εξακολουθεί και μπορεί να εξακολουθεί μακροπρόθεσμα να αποτελεί ένα ζωτικό στοιχείο των φυσικών οικοτόπων στους οποίους ανήκει,

-η περιοχή της φυσικής κατανομής του είδους αυτού να μη φθίνει ούτε να υπάρχει κίνδυνος να μειωθεί κατά το προβλεπτό μέλλον και να υπάρχει και να συνεχίσει πιθανόν να υπάρχει ένας οικότοπος σε επαρκή έκταση, ώστε οι πληθυσμοί του να διατηρηθούν μακροπρόθεσμα.

Εξάλλου, σύμφωνα με το άρθρο 3 παρ.3 της οδηγίας, τα κράτη-μέλη, στις περιπτώσεις όμως που το κρίνουν αναγκαίο, συμβάλλουν στην οικολογική συνοχή του Natura 2.000, διατηρώντας και ενδεχομένως αναπτύσσοντας στοιχεία του τοπίου πρωταρχικής σημασίας για την άγρια πανίδα και χλωρίδα. Επ' αυτού το άρθρο 10 εδ. 2 αποσαφηνίζει

τα στοιχεία του τοπίου: πρόκειται για όσα, λόγω της γραμμικής και συνεχούς δομής τους -όπως είναι τα υδάτινα ρεύματα και οι όχθες τους ή τα παραδοσιακά συστήματα προσδιορισμού των ορίων των αγρών- ή του συνδυαστικού ρόλου τους -όπως είναι τα τενάγη ή τα άλση- είναι απαραίτητα για τη μετανάστευση, τη γεωγραφική κατανομή και τη γενετική ανταλλαγή άγριων ειδών. Συνεπώς, παρά τη διακριτική ευχέρεια των κρατών-μελών στη συμβολή της οικολογικής συνοχής του Natura 2.000, το άρθρο 10 της οδηγίας συμπληρώνει την ίδρυση των Ε.Ζ.Δ.

Πριν εξετάσουμε το καθεστώς αυτών των ζωνών, πρέπει να δούμε τη διαδικασία καθορισμού τους.

B. Η διαδικασία καθορισμού των Ε.Ζ.Δ.

Η μεγάλη διαφορά ανάμεσα στην οδηγία 92/43 και στην οδηγία 79/409 έγκειται στη θέσπιση, από την πρώτη, μίας διαδικασίας επιλογής των Ε.Ζ.Δ. καθαρά κοινοτικής που βασίζεται στη στενή συνεργασία Επιτροπής και κρατών-μελών, αντί να υποχρεωθούν τα κράτη-μέλη να χαρακτηρίσουν από μόνα τους ζώνες στο ίδιο τους το έδαφος²⁷. Αντίθετα επίσης με τη διαδικασία επιλογής των Ζ.Ε.Π. της οδηγίας 79/409, τα άρθρα 4 και 5 της οδηγίας 92/43 προβλέπουν κατά τρόπο πολύ λεπτομερειακό και περίπλοκο²⁸ τη διαδικασία καθορισμού των Ε.Ζ.Δ., η οποία διακρίνεται σε κοινή (άρθρο 4) και εξαιρετική (άρθρο 5).

Όμως η ακριβής, μακρά και περίπλοκη αυτή διαδικασία δεν προβλέπεται, όταν πρόκειται να αποχαρακτηρισθεί μία Ε.Ζ.Δ. Πράγματι, σύμφωνα με το αόριστο και συνοπτικό άρθρο 9 της οδηγίας 92/43, η

²⁷ *W.P.J. Wils*, οπ.π. σ. 410. Κατά τον συγγραφέα, η διαφορά αυτή εξηγείται πιθανόν, ανάμεσα σ' άλλους λόγους, από τη θέληση της Επιτροπής να διευκολύνει τον έλεγχο εφαρμογής της οδηγίας (μειώνοντας την ανάγκη χρήσης της προσφυγής κατά κράτους μέλους για μη τήρηση των κοινοτικών υποχρεώσεων (άρθρο 169 ΣυνθΕΚ), όπως δεν συνέβη με την οδηγία 79/409), *ibid.* Όμως, όπως παρατηρεί ο *N.de Sadeleer* (οπ.π., σ.28), το άρθρο 4 της οδηγίας 79/409 δεν παρέχει ευρεία διακριτική εξουσία στα κράτη-μέλη για το χαρακτηρισμό των Ζ.Ε.Π., διότι αυτά περιορίζονται στο χαρακτηριστικό συγκεκριμένων καταστάσεων εν όψει των κριτηρίων που θέτει η οδηγία. Αυτό άλλωστε δείχνουν και οι σχετικές προσφυγές της Επιτροπής εναντίον των κρατών-μελών παραβατών (άρθρο 169 ΣυνθΕΚ).

²⁸ Τούτο οφείλεται στη βούληση συγκερασμού αφενός των οικολογικών απαιτήσεων και αφετέρου της αποφυγής επιβολής μίας πολιτικής υπερβολικά καταναγκαστικής στον τομέα διατήρησης της φύσης.

Επιτροπή θα προβαίνει περιοδικά σε εκτίμηση της συμβολής του Natura 2.000 στην πραγματοποίηση των στόχων της οδηγίας. "Κατ' αυτήν την εκτίμηση είναι δυνατό να εξετάζεται ο αποχαρακτηρισμός μίας ειδικής ζώνης προστασίας²⁹, όταν η φυσική εξέλιξη, διαπιστούμενη χάρη στην εποπτεία που προβλέπεται στο άρθρο 11³⁰, το δικαιολογεί". Ορθώς έχει επισημανθεί ότι η ασάφεια αυτής της διάταξης μπορεί να προκαλέσει σημαντικές δυσκολίες ερμηνείας.

1. Η κοινή διαδικασία

Αυτή περιλαμβάνει τρία χρονικά στάδια:

α. Το πρώτο στάδιο (άρθρο 4 παρ.1)

Κάθε κράτος προτείνει έναν κατάλογο από τόπους, όπου υποδεικνύονται οι τύποι φυσικών οικοτόπων του παραρτήματος I και τα τοπικά είδη του παραρτήματος II της οδηγίας που απαντώνται εκεί. Για τη σύνταξη αυτού του καταλόγου λαμβάνοντας υπόψη τα κριτήρια που καθορίζονται στο παράρτημα III της οδηγίας και "σχετικές επιστημονικές πληροφορίες".

Όταν πρόκειται για ζωικά είδη που καταλαμβάνουν εκτεταμένες εκτάσεις, αυτοί οι τόποι (που αναφέρονται στον παραπάνω κατάλογο) συμπίπτουν με τους τόπους, οι οποίοι περιλαμβάνονται στην περιοχή της φυσικής κατανομής αυτών των ειδών, (και) οι οποίοι παρουσιάζουν τα ουσιώδη φυσικά ή βιολογικά στοιχεία για τη ζωή ή την αναπαραγωγή τους.

Όταν πρόκειται για υδρόβια είδη που καταλαμβάνουν εκτεταμένες περιοχές, αυτοί οι τόποι προτείνονται μόνο εάν είναι δυνατό να προσδιορισθεί σαφώς μία ζώνη που παρουσιάζει τα ουσιώδη φυσικά ή βιολογικά στοιχεία για τη ζωή ή την αναπαραγωγή τους.

²⁹ Εκ ταραδρομής προφανώς γίνεται λόγος για ειδική ζώνη "προστασίας", ενώ πρόκειται για ειδική ζώνη "διατήρησης".

³⁰ Σύμφωνα με το άρθρο αυτό, τα κράτη-μέλη διασφαλίζουν την εποπτεία της κατάστασης διατήρησης των ειδών και των οικοτόπων που αναφέρει το άρθρο 2, λαμβάνοντας υπόψη τους κυρίως τους τύπους φυσικών οικοτόπων προτεραιότητας και τα είδη προτεραιότητας.

Ο κατάλογος διαβιβάζεται στην Επιτροπή μέσα σε τρία χρόνια από τη γνωστοποίηση της οδηγίας, ήτοι το 1995, μαζί με τις πληροφορίες για κάθε τόπο. Οι πληροφορίες αυτές περιλαμβάνουν ένα χάρτη του τόπου, την ονομασία, τη θέση, την έκτασή του καθώς και τα δεδομένα που προκύπτουν από την εφαρμογή των κριτηρίων του παραρτήματος III. Τα τελευταία παρέχονται βάσει ενός εντύπου που καταρτίζει η Επιτροπή σε συνεργασία με μία ολιγομελή ομάδα, σύμφωνα με τη διαδικασία του άρθρου 21 της οδηγίας. Αυτός ο κατάλογος μπορεί ενδεχομένως να προσαρμοσθεί, ύστερα από πρόταση των κρατών-μελών, βάσει των αποτελεσμάτων της εποπτείας της κατάστασης διατήρησης των ειδών και των οικοτόπων την οποία οφείλουν τα κράτη να διασφαλίζουν, λαμβάνοντας υπόψη τους κυρίως τους τύπους φυσικών οικοτόπων προτεραιότητας και τα είδη προτεραιότητας (άρθρο 11).

Ας σημειωθεί ότι πολλά κράτη-μέλη δεν είχαν ακόμη διαβιβάσει μέχρι τις 4 Σεπτεμβρίου 1995 στην Επιτροπή τον κατάλογο με τις συνοδευτικές πληροφορίες.-

β. Το δεύτερο στάδιο (άρθρο 4 παρ.2)

Η Επιτροπή, σε συμφωνία με τα κράτη-μέλη, καταρτίζει ένα σχέδιο καταλόγου "τόπων κοινοτικής σημασίας"³¹. Από τον κατάλογο αυτό προκύπτουν οι τόποι στους οποίους απαντώνται ένας ή περισσότεροι τύποι φυσικών οικοτόπων προτεραιότητας³², ή ένα ή περισσότερα είδη

³¹ Ως "τόπος κοινοτικής σημασίας" ορίζεται, σύμφωνα με την οδηγία (άρθρο 1, ια), ένας τόπος ο οποίος, στη βιογεωγραφική περιοχή που ανήκει, συνεισφέρει σημαντικά στη διατήρηση ή την αποκατάσταση ενός τύπου φυσικού οικοτόπου του παραρτήματος I ή ενός είδους του παραρτήματος II, σε ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης και ο οποίος μπορεί επιπλέον να συνεισφέρει σημαντικά στη συνοχή της "Φύσης 2.000" (Natura 2.000) που αναφέρεται στο άρθρο 3 ή/και να συνεισφέρει σημαντικά στη συντήρηση της βιολογικής πολλαπλότητας στις συγκεκριμένες βιογεωγραφικές περιοχές. Για τα ζωικά είδη που καταλαμβάνουν εκτεταμένα εδάφη, οι τόποι κοινοτικής σημασίας αντιστοιχούν στις τοποθεσίες, μέσα στην περιοχή της φυσικής κατανομής των ειδών αυτών, οι οποίες παρουσιάζουν τα ουσιώδη για τη ζωή και την αναπαραγωγή τους φυσικά ή βιολογικά στοιχεία.

³² Σύμφωνα με το άρθρο 1, δ ως "τύποι φυσικών οικοτόπων προτεραιότητας" ορίζονται οι τύποι φυσικών οικοτόπων που διατρέχουν τον κίνδυνο να εξαφανισθούν και για τη διατήρηση των οποίων η Κοινότητα φέρει ιδιαίτερη ευθύνη λόγω του μεγέθους του τμήματος της φυσικής κατανομής τους που περιλαμβάνεται στο ευρωπαϊκό έδαφος. Αυτοί οι τύποι φυσικών οικοτόπων υποδηλώνονται κατά ειδικό τρόπο (με αστερίσκο) στο παράρτημα I (για παράδειγμα λιμνοθάλασσες, ποσειδωνίες, μεσογειακά εποχιακά τέλματα κ.λ.π.).

προτεραιότητας³³.

Εκείνο όμως που πρέπει να υπογραμμισθεί εδώ είναι ότι το παραπάνω σχέδιο καταλόγου καταρτίζεται στα πλαίσια πέντε "φυσικών διαμερισμάτων". Πράγματι, οι διαμελισμοί του περιβαλλοντικού δικαίου δεν συμπίπτουν με τους παραδοσιακούς διοικητικούς διαμελισμούς. Έτσι, σύμφωνα με την οδηγία, για το σκοπό αυτό το ευρωπαϊκό έδαφος διαμελίζεται σε πέντε βιογεωγραφικές περιοχές: αλπική, ατλαντική, ηπειρωτική, μακαρωνησιώτικη και μεσογειακή (άρθρο 1, γ, iii).

Εξάλλου, τα κράτη-μέλη των οποίων οι τόποι με τύπους φυσικών οικοτόπων και είδη που έχουν προτεραιότητα αντιπροσωπεύουν περισσότερο από το 5% του εθνικού εδάφους μπορούν, σε συμφωνία με την Επιτροπή, να ζητήσουν ελαστικότερη εφαρμογή των κριτηρίων που απαριθμούνται στο παράρτημα III. (στάδιο 2) για την επιλογή του συνόλου των τόπων κοινοτικής σημασίας στο έδαφός τους.

Σε τελική φάση, ο κατάλογος των επιλεγμένων τόπων κοινοτικής σημασίας, στον οποίο καταδεικνύονται οι τόποι όπου απαιτούνται ένας ή περισσότεροι τύποι φυσικών οικοτόπων προτεραιότητας, καταρτίζεται από την Επιτροπή. Η διαδικασία είναι αυτή που προβλέπει το άρθρο 21. Αυτός ο κατάλογος καταρτίζεται μέσα σε μία εξαετία (ήτοι 1998) από την κοινοποίηση της οδηγίας (άρθρο 4 παρ.3).

γ. Το τρίτο στάδιο (άρθρο 4 παρ.4)

Όταν ένας τόπος κοινοτικής σημασίας επιλέχθηκε, σύμφωνα με τα αμέσως προηγούμενα, το κράτος-μέλος του επιλεγμένου αυτού τόπου οφείλει να τον ορίσει ως "ειδική ζώνη διατήρησης" (Ε.Ζ.Δ.) "το ταχύτερο δυνατόν" και το αργότερο μέσα σε μία εξαετία.

³³ Ως "είδη προτεραιότητας" ορίζονται (άρθρο 1, η) τα είδη που βρίσκονται σε κίνδυνο, εξαιρουμένων εκείνων, η περιοχή φυσικής κατανομής των οποίων εκτείνεται οριακά μόνο στο ευρωπαϊκό έδαφος και τα οποία δεν διατρέχουν κίνδυνο ούτε είναι ευπρόσβλητα στην περιοχή του δυτικού παλαιοσαρκτικού. Για τα είδη αυτά η Κοινότητα φέρει ιδιαίτερη ευθύνη για τη διατήρησή τους, λόγω του μεγέθους του τμήματος της περιοχής της φυσικής τους κατανομής στο ευρωπαϊκό έδαφος. Τα είδη αυτά μνημονεύονται με αστέρισκο στο παράρτημα II (για παράδειγμα ο λύκος, η φώκια *monachus-monachus*, ο λύγκας *pardina* κ.ά.).

Το κράτος, με την προηγούμενη απόφασή του, καθορίζει τις προτεραιότητες σε συνάρτηση με τη σημασία των τόπων για τη διατήρηση ή την αποκατάσταση, σε ικανοποιητική (ευνοϊκή) κατάσταση διατήρησης ενός τύπου φυσικών οικοτόπων του παραρτήματος I ή ενός είδους του παραρτήματος II και για την συνεκτικότητα του Natura 2.000, καθώς και σε συνάρτηση με τους κινδύνους υποβάθμισης ή καταστροφής που επηρεάζουν τους εν λόγω τόπους.

Συνοψίζοντας, οι καταληκτικές χρονολογίες εφαρμογής της οδηγίας 92/43 είναι οι ακόλουθες:

-Πρώτο στάδιο (10 Ιουνίου 1995): περιφερειακή και νομαρχιακή καταγραφή.

-Δεύτερο στάδιο (10 Ιουνίου 1998): καθορισμός των τόπων του δικτύου Natura 2.000.

-Τρίτο στάδιο (10 Ιουνίου 2004): έσχατη ημερομηνία για τον καθορισμό των Ε.Ζ.Δ. από τα κράτη-μέλη.

2. Η εξαιρετική διαδικασία

Η διαδικασία αυτή προβλέπεται από το άρθρο 5 της οδηγίας. Αφορά τις κατ' εξαίρεση (έκτακτες) περιπτώσεις, όπου η Επιτροπή διαπιστώνει την παράλειψη από έναν εθνικό κατάλογο που αναφέρεται στο άρθρο 4 παρ. 1 -δηλαδή τον πρώτο κατάλογο που, όπως είδαμε παραπάνω, καταρτίζεται με πρωτοβουλία των κρατών- ενός τόπου που περιλαμβάνει έναν τύπο φυσικού οικοτόπου ή είδος προτεραιότητας.

Όταν η Επιτροπή διαπιστώσει αυτήν την παράλειψη βάσει "πρόσφορων και αξιόπιστων επιστημονικών πληροφοριών" και εκτιμήσει ότι η εγγραφή στον κατάλογο είναι απαραίτητη για τη διατήρηση αυτού του τύπου οικοτόπου προτεραιότητας ή για την επιβίωση αυτού του είδους προτεραιότητας, κινείται η διαδικασία διμερούς συνεννόησης μεταξύ του εν λόγω κράτους-μέλους και της Επιτροπής, προκειμένου να γίνει αντιπαράθεση των επιστημονικών δεδομένων που χρησιμοποίησαν τα δύο

μέρη. Από το όλο πνεύμα της διατάξεως προκύπτει ότι την πρωτοβουλία για την κίνηση αυτής της διαδικασίας την έχει η Επιτροπή.

Αν η διαφορά δεν επιλυθεί μέσα σ' ένα εξάμηνο, η Επιτροπή διαβιβάζει στο Συμβούλιο πρόταση σχετικά με την επιλογή του "επίδικου" τόπου ως τόπου κοινοτικής σημασίας. Το Συμβούλιο αποφασίζει ομόφωνα μέσα σε τρεις μήνες από την ημερομηνία υποβολής της πρότασης. Τέλος, κατά την περίοδο της συνεννόησης και εν αναμονή της απόφασης του Συμβουλίου, ο οικείος τόπος υπόκειται στις διατάξεις του άρθρου 6 παρ. 2 της οδηγίας (που αφορά στο καθεστώς των Ε.Ζ.Δ.), πράγμα που οδηγεί στο "πάγωμά" του μέχρι την τελική απόφαση.

Πάντως, η σκοπιμότητα της παραπάνω εξαιρετικής διαδικασίας δύσκολα εξηγείται, αφού τα κράτη-μέλη εκ των πραγμάτων (εκ...θέσεως) αλλά και εξ ορισμού (άρθρο 4 παρ.1 και άρθρο 1, ιβ) είναι τα πλέον ικανά να αναγνωρίσουν τους τόπους.

Γ. Το καθεστώς των Ε.Ζ.Δ.

Σύμφωνα με τα άρθρα 6 έως 8 της οδηγίας 92/43, το καθεστώς των Ε.Ζ.Δ. περιλαμβάνει αφενός τη διαχείριση και διατήρησή τους (1) και αφετέρου τη συγχρηματοδότηση (2).

Πρώτα όμως το άρθρο 1, ιβ προσδιορίζει μία Ε.Ζ.Δ. ως τόπο κοινοτικής σημασίας που ορίζουν τα κράτη-μέλη με μία κανονιστική, διοικητική ή/και συμβατική πράξη, στον οποίο εφαρμόζονται τα μέτρα διατήρησης που απαιτούνται για τη διατήρηση και την αποκατάσταση σε ικανοποιητική (ευνοϊκή) κατάσταση διατήρησης των φυσικών οικοτόπων ή και των πληθυσμών των ειδών για τα οποία ορίσθηκε ο τόπος.

1. Η διατήρηση και διαχείριση

Η υπόδειξη μίας Ε.Ζ.Δ. επιφέρει τέσσερις συνέπειες:

-Για μία Ε.Ζ.Δ. τα κράτη οφείλουν να καθορίσουν τα αναγκαία μέτρα διατήρησης. Αυτά συνεπάγονται ενδεχομένως κατάλληλα ειδικά σχέδια διαχείρισης για τους τόπους ή ενσωματωμένα σε άλλα σχέδια διευ-

θέτησης, και κατάλληλα κανονιστικά, διοικητικά ή συμβασιακά μέτρα που ανταποκρίνονται στις οικολογικές απαιτήσεις των τύπων φυσικών οικοτόπων του παραρτήματος II, τα οποία απαντώνται στους τόπους (άρθρο 6 παρ. 1). Με άλλα λόγια, πρόκειται για ένταξη των Ε.Ζ.Δ. σ' ένα ευρύτερο σύνολο χωροταξικής διευθέτησης του κράτους.

-Η δεύτερη συνέπεια που προβλέπει η παράγραφος 2 του ίδιου άρθρου 6 έχει προληπτικό χαρακτήρα: τα κράτη-μέλη θεσπίζουν κατάλληλα μέτρα, ώστε στις Ε.Ζ.Δ. να αποφεύγεται η υποβάθμιση των φυσικών οικοτόπων και των οικοτόπων των ειδών, όπως επίσης και οι ενοχλήσεις που έχουν επιπτώσεις στα είδη. Οι ενοχλήσεις αυτές πρέπει να αποφεύγονται στο βαθμό που θα μπορούσαν να έχουν σημαντικές επιπτώσεις για τους στόχους της οδηγίας³⁴.

-Η παράγραφος 3 του άρθρου 6 αφορά στην (προηγούμενη) εκτίμηση των επιπτώσεων ενός σχεδίου που δεν είναι άμεσα συνδεδεμένο ή απαραίτητο για τη διαχείριση του τόπου. Εάν αυτό το σχέδιο καθ' εαυτό, ή με άλλα σχέδια από κοινού, είναι δυνατό να επηρεάζει σημαντικά αυτόν τον τόπο, εκτιμάται δεόντως από τις εθνικές αρχές ως προς τις επιπτώσεις του στον τόπο, λαμβανομένων υπόψη των στόχων διατήρησής του. Βάσει της εκτίμησης των επιπτώσεων, οι εθνικές αρχές δεν συμφωνούν για το σχέδιο, παρά μόνο αφού βεβαιωθούν ότι δεν θα παραβιάσει την ακεραιότητα του τόπου και "ενδεχομένως"³⁵, αφού εκφρασθεί πρώτα η δημόσια γνώμη (εδαφ. 2). Ας σημειωθεί ότι η Επιτροπή είχε προτείνει στην αρχική πρότασή της (άρθρο 11), για μεγαλύτερη νομική ασφάλεια, ρητή τροποποίηση της οδηγίας 85/337 (άρθρο 4) της 27ης Ιουνίου 1985 σχετικά με τις επιπτώσεις ορισμένων δημόσιων και ιδιωτικών σχεδίων στο περιβάλλον, όπου επέβαλε προηγούμενη εκτίμηση περιβαλλοντικών

³⁴ Η προϋπόθεση αυτή αφορά μόνο στις ενοχλήσεις, όπως ρητά προβλέπει το άρθρο 6 παρ. 2 ή και στην υποβάθμιση;

Η διάταξη αυτή δεν διαφέρει ουσιαστικά από το άρθρο 4 παρ. 4 πρώτο εδάφιο της οδηγίας 79/409.

³⁵ Ερωτηματικά προκαλεί αυτός ο ορισμός, ο οποίος στερείται νομικής σαφήνειας. Από τι θα εξαρτηθεί η προσφυγή στη δημόσια γνώμη; Όπως και να έχει, δεν ανταποκρίνεται στη βασική αρχή του περιβαλλοντικού δικαίου, την αρχή της (υποχρεωτικής) δημοσιότητας, η οποία μάλιστα είναι υποχρεωτική στη διαδικασία που προβλέπει η γενική οδηγία 85/337.

επιπτώσεων, σύμφωνα με τις διατάξεις της οδηγίας αυτής, για όλα τα σχέδια συνδεδεμένα με μία προστατευμένη ζώνη ή δυνάμενα να έχουν επίπτωση σε μία τέτοια ζώνη. Ιδιαίτερα, η απουσία ρητής αναφοράς στις δικονομικές εγγυήσεις που προβλέπει αυτή η οδηγία (συμμετοχή του κοινού), μπορεί να οδηγήσει σε μία χαλαρή ερμηνεία των υποχρεώσεων που πηγάζουν από την οδηγία 92/43. Όμως, σύμφωνα με την τροποποίηση της οδηγίας 85/337 που έγινε με την οδηγία 97/11/ΕΚ του Συμβουλίου της 3ης Μαρτίου 1997, η ύπαρξη γεωγραφικού κριτηρίου σχετικά με ειδικές περιοχές προστασίας που καθορίζουν τα κράτη-μέλη σύμφωνα με τις οδηγίες 79/409 και 92/43 "δεν συνεπάγεται ότι τα έργα στις περιοχές αυτές θα πρέπει αυτομάτως να υποβάλλονται σε εκτίμηση βάσει της παρούσας οδηγίας" (προοίμιο, αιτιολ.σημ. 10). Πάντως είναι αξιοσημείωτο, ότι για πρώτη φορά στο κοινοτικό δίκαιο εργαλεία προγραμματισμού των κρατών-μελών υπόκεινται σε διαδικασία περιβαλλοντικής εκτίμησης.

Στον ίδιο τομέα, το άρθρο 6 παρ. 4 καθορίζει τα όρια (εξαιρέσεις) των προηγούμενων προληπτικών μέτρων. Έτσι, εάν παρά τα αρνητικά συμπεράσματα της εκτίμησης των επιπτώσεων και ελλείψει εναλλακτικών λύσεων, ένα σχέδιο πρέπει να πραγματοποιηθεί "για άλλους επιτακτικούς λόγους σημαντικού δημοσίου συμφέροντος" στους οποίους περιλαμβάνονται κοινωνικοί ή οικονομικοί λόγοι³⁶ και λόγοι δημόσιας τάξης ή δημόσιας ασφάλειας, το κράτος-μέλος λαμβάνει κάθε αναγκαίο αντισταθμιστικό μέτρο, ώστε να εξασφαλισθεί η προστασία συνολικής συνοχής του Natura 2.000. Επιπροσθέτως, το κράτος ενημερώνει σχετικά την Επιτροπή.

Αν και φαίνεται ότι το άρθρο αυτό αντίκειται στη νομολογία του ΔΕΚ, σχετικά με την οδηγία 79/409, ως προς τη δυνατότητα των κρα-

³⁶ Πάντως, όπως ορθά επισημαίνεται, η ενδεχόμενα ad hoc υπεροχή του οικονομικού συμφέροντος επί του οικολογικού συμφέροντος, στα πλαίσια τροποποιήσεων των Ε.Ζ.Δ., πρέπει, κατά τη στάθμιση των δύο αγαθών, να μετριάζεται από το άρθρο 2 ΣυνθΕΕ που θέτει, τουλάχιστον, σε ισοδύναμο επίπεδο τα δύο αγαθά, αν δεν δίνει προτεραιότητα ad hoc στην προστασία του περιβάλλοντος, σύμφωνα και με τις τελευταίες νομολογιακές αλλά και "νομοθετικές" εξελίξεις και σε άλλους τομείς (π.χ. απόβλητα).

τών-μελών να δικαιολογήσουν, βάσει των παραπάνω λόγων, ένα σχέδιο που επιδεινώνει ένα προστατευμένο ενδιαίτημα, εντούτοις η δυνατότητα αυτή περιορίζεται στο απολύτως αναγκαίο, αφού οι προβαλλόμενοι λόγοι πρέπει να είναι "σημαντικού δημοσίου συμφέροντος" και "επιτακτικοί".

Ιδιαίτερη μνεία πρέπει να γίνει στην προϋπόθεση της έλλειψης εναλλακτικών λύσεων. Πράγματι, οι εξαιρέσεις για την πραγματοποίηση των σχεδίων δεν μπορούν να γίνουν δεκτές, παρά μόνο εάν το κράτος-μέλος αποδείξει, ενδεχομένως με τη βοήθεια της μελέτης των επιπτώσεων, ότι δεν υπήρχε εναλλακτική λύση.

Εξάλλου, το τελευταίο εδάφιο του ίδιου άρθρου περιορίζει ακόμη περισσότερο τη δυνατότητα των κρατών για την υλοποίηση σχεδίων χωροταξικών διευθετήσεων. Πράγματι, εάν τα τελευταία αφορούν σε τόπους όπου ευρίσκονται ένας τύπος φυσικού οικοτόπου προτεραιότητας ή και ένα είδος προτεραιότητας, τότε μπορούν να προβληθούν (για την υλοποίησή τους) μόνο επιχειρήματα σχετικά με την υγεία των πολιτών και τη δημόσια ασφάλεια ή σχετικά με θετικές συνέπειες πρωταρχικής σημασίας για το περιβάλλον ή, κατόπιν γνωμοδοτήσεως της Επιτροπής, άλλοι επιτακτικοί λόγοι σημαντικού δημοσίου συμφέροντος, στους οποίους όμως αυτή τη φορά δεν περιλαμβάνονται, *a contrario*, κοινωνικο-οικονομικοί λόγοι.

Τέλος, όπως έχει ήδη αναφερθεί, οι παραπάνω συνέπειες (εκτός της πρώτης) της διαχείρισης και διατήρησης μίας Ε.Ζ.Δ. είναι πλέον κοινές με αυτές των Ζ.Ε.Π. της οδηγίας 79/409. Πράγματι, το άρθρο 7 της οδηγίας 92/43 ορίζει ότι οι υποχρεώσεις του άρθρου 6 παρ. 2, 3 και 4 αντικαθιστούν εκείνες του άρθρου 4 παρ. 4 εδ. πρώτο, που εφαρμόζονται στις Ζ.Ε.Π., της οδηγίας 79/409³⁷ "από την ημερομηνία της ταξινό-

³⁷ Η οδηγία 92/43 δεν φαίνεται να αλλάζει τη νομολογία του Δ.Ε.Κ., σχετικά με την ερμηνεία του άρθρου 4 παρ. 4 της οδηγίας 79/409, σύμφωνα με την οποία το άρθρο αυτό εφαρμόζεται και στις περιοχές τις οποίες, αν και πληρούσαν τα ορνιθολογικά κριτήρια του άρθρου 4 παρ. 1, το κράτος παρέλειψε να χαρακτηρίσει ανάλογα. Έτσι, το άρθρο 6 παρ. 2, 3 και 4 της οδηγίας 92/43 εφαρμόζεται από την ημερομηνία θέσης της σε εφαρμογή όχι μόνο στις Ζ.Ε.Π. που ήδη έχουν χαρακτηριστεί και στις περιοχές που στην

μησης ή της αναγνώρισης δυνάμει της οδηγίας 79/409". Κατά συνέπεια, το καθεστώς διαχείρισης και διατήρησης των Ζ.Ε.Π. γίνεται πιο αυστηρό.

Σε σχέση με τα προηγούμενα παρατηρούμε ότι η διαχείριση και η διατήρηση των Ε.Ζ.Δ. (άρθρο 6, παρ. 2,3 και 4) είναι πολύ λεπτομερειακή (ιδίως σε σχέση με την οδηγία 79/409), πράγμα που της προσδίδει άμεση ισχύ. Παράλληλα όμως, τα κράτη-μέλη οφείλουν, "σε πλήρη εφαρμογή της αρχής της επικουρικότητας, να καθορίσουν τη φύση των μέτρων που θα θέσουν σε εφαρμογή, διότι για την οδηγία μόνο το αποτέλεσμα μετράει.

Η συγχρηματοδότηση από κράτη-μέλη για την Οδηγία 92/43

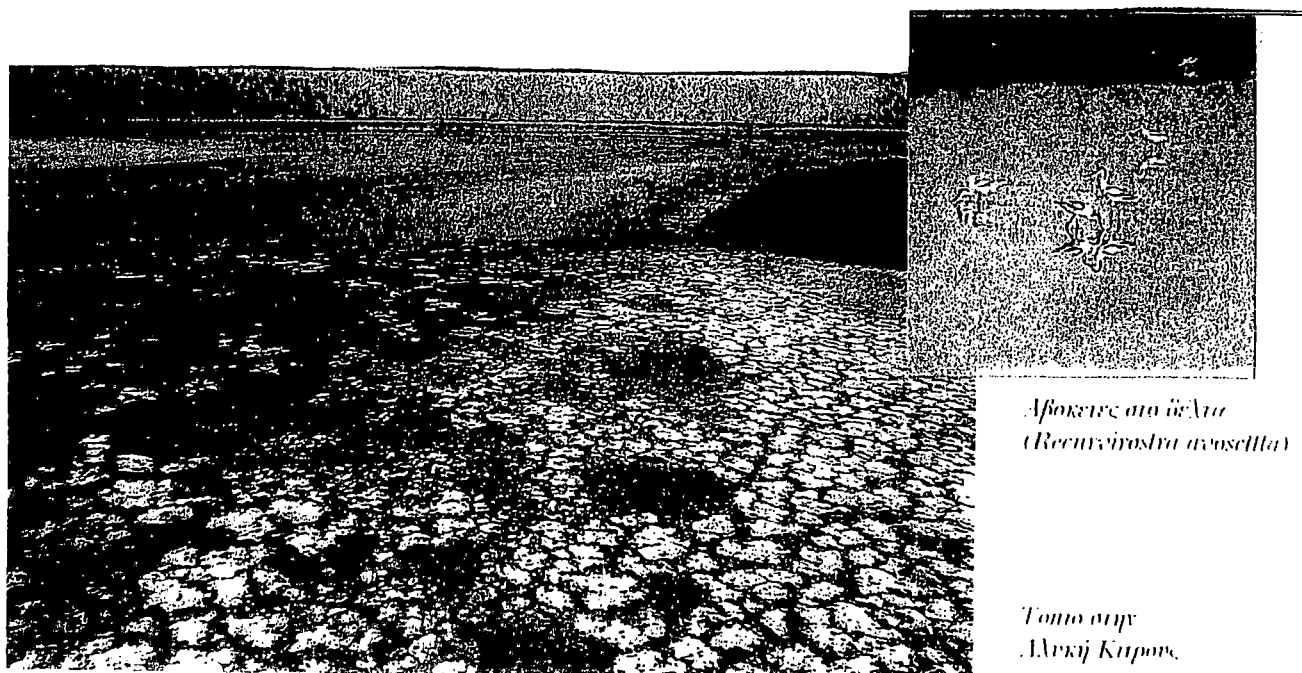
Είναι προφανές ότι η κοινή ευθύνη των κρατών-μελών να ευνοήσουν τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων και των ειδών προτεραιότητας, συνεπάγεται υπερβολική οικονομική επιβάρυνση, για μερικά κράτη, τα λιγότερο προνομιούχα. Σύμφωνα με το προοίμιο της Οδηγίας³⁸, που αναγνωρίζει αυτή την κατάσταση, τούτο οφείλεται σε δύο λόγους: αφενός στην άνιση κατανομή αυτών των οικοτόπων και ειδών ανά την Κοινότητα και αφετέρου στο γεγονός ότι η αρχή "ο ρυπαίνων πληρώνει" περιορισμένη μόνο εφαρμογή μπορεί να έχει στη συγκεκριμένη περίπτωση διατήρησης της φύσης. Ως εκ τούτου αποφασίσθηκε³⁹ να υπάρξει, σε εξαιρετικές περιπτώσεις, συνεισφορά με κοινοτική συγχρηματοδότηση, οι όροι υλοποίησης της οποίας καθορίζονται στο άρθρο 8 της Οδηγίας.

παραπάνω ημερομηνία ικανοποιούν τα ορνιθολογικά κριτήρια του άρθρου 4 παρ. 1 της οδηγίας 79/409, αλλά ενδεχομένως και σε άλλες περιοχές από την ημερομηνία χαρακτηρισμού των ή από την ημερομηνία που ικανοποιούνται τα παραπάνω ορνιθολογικά κριτήρια, λαμβάνοντας υπόψη την παλαιότερη ημερομηνία από τις δύο.

³⁸ Βλ. απόφ. 82/72 του Συμβουλίου της 3ης Δεκεμβρίου 1981, για τη σύμβαση της Βέρνης και απόφ. 82/461 του Συμβουλίου της 24ης Ιουνίου 1982, για τη σύμβαση της Βόννης

³⁹ Αντίθετα με την Οδηγία 79/409, στην οποία δεν περιέχεται καμιά διάταξη που να προβλέπει χρηματοδότηση των μέτρων προστασίας που επιβάλλει

Έτσι, κατά το στάδιο όπου τα κράτη προτείνουν στην Επιτροπή τους τόπους που μπορούν να χαρακτηρισθούν ως Ε.Ζ.Δ., αποστέλλουν παράλληλα και τις εκτιμήσεις τους σχετικά με τα ποσά που κρίνουν αναγκαία στα πλαίσια της κοινοτικής συγχρηματοδότησης. Ας σημειωθεί ότι οι παραπάνω εκτιμήσεις δεν αφορούν παρά τις υποχρεώσεις των κρατών που απορρέουν από το άρθρο 6 παρ. 1⁴⁰, δηλαδή τα μέτρα διά-

τήρησης και τα κανονιστικά, διοικητικά ή συμβατικά μέτρα.

Στην συνέχεια, η Επιτροπή, σε συμφωνία με καθένα από τα ενδιαφερόμενα κράτη-μέλη, προσδιορίζει, όσον αφορά τους τόπους κοινοτικής σημασίας, για τους οποίους ζητείται η επαναφορά σε ικανοποιητική κατάσταση προστασίας των τύπων φυσικών οικοτόπων προτεραιότητας και ειδικών προτεραιότητας, καθώς και το συνολικό κόστος που συνεπάγονται τα μέτρα αυτά. Κατά συνέπεια, ο ρόλος της Επιτροπής είναι εδώ πολύ σημαντικός.

Σ'ένα τρίτο στάδιο, η Επιτροπή, σε συμφωνία με το ενδιαφερόμενο κράτος-μέλος, εκτιμά το αναγκαίο ποσό της χρηματοδότησης που

⁴⁰ Κατά συνέπεια, τα κράτη-μέλη εξακολουθούν να έχουν τη χρηματοδοτική ευθύνη, όπως και στην Οδηγία 79/409 των αναγκαίων μέτρων για την αποφυγή της επιδείνωσης των χαρακτηρισμένων οικοτόπων ή τις σημαντικές ενοχλήσεις των ειδών που ζουν εκεί

απαιτείται, λαμβάνοντας υπόψη, μεταξύ άλλων, τη συγκέντρωση στο έδαφος του κράτους-μέλους φυσικών οικοτόπων προτεραιότητας ή/και ειδών προτεραιότητας και τις σχετικές επιβαρύνσεις που συνεπάγονται για κάθε κράτος-μέλος τα απαιτούμενα μέτρα.

Με βάση τις δυο παραπάνω διαδοχικές εκτιμήσεις, η Επιτροπή θεσπίζει πλαίσιο δράσης προτεραιότητας⁴¹ με συγχρηματοδοτούμενα μέτρα.

Τέλος, προβλέπεται επανεξέταση των μέτρων που δεν περιελήφθησαν στο πλαίσιο δράσης λόγω ελλείψεως επαρκών πόρων, καθώς και εκείνων που έχουν περιληφθεί στο εν λόγω πλαίσιο, αλλά δεν έχουν λάβει την αναγκαία χρηματοδότηση ή συγχρηματοδοτήθηκαν μόνο εν μέρει. Η επανεξέταση γίνεται κάθε δύο χρόνια⁴². Η λήψη των παραπάνω μέτρων μπορεί να αναβληθεί από τα κράτη. Στην περίπτωση αυτή, τα κράτη έχουν υποχρέωση να αποφεύγουν τη λήψη μέτρων που ενδέχεται να επιδεινώσουν την κατάσταση της ζώνης. Η χρηματοδότηση των μέτρων διατήρησης μπορεί να γίνει από το χρηματοδοτικό εργαλείο για το περιβάλλον (LIFE) που θεσπίσθηκε με τον Κανονισμό 1973/92/ΕΟΚ της 21ης Μαΐου 1992⁴³.

Η συγκεκριμένη συγχρηματοδότηση συνάδει με τη γενικότερη φιλοσοφία της Κοινότητας στον τομέα της πολιτικής περιβάλλοντος, όπου το Συμβούλιο μπορεί να εγκρίνει προσωρινές παρεκκλίσεις ή οικονομική συνδρομή του Ταμείου Συνοχής, στο βαθμό που ένα περιβαλλοντικό μέτρο συνεπάγεται δυσανάλογο κόστος για τις δημόσιες αρχές του κράτους-μέλους.

⁴¹ Η Επιτροπή ενεργεί εδώ σύμφωνα με τη διαδικασία του άρθρου 21 της Οδηγίας

⁴² Στα πλαίσια του (διετούς) απολογισμού του προγράμματος δράσης. Η επανεξέταση γίνεται και εδώ σύμφωνα με τη διαδικασία του άρθρου 21 της Οδηγίας

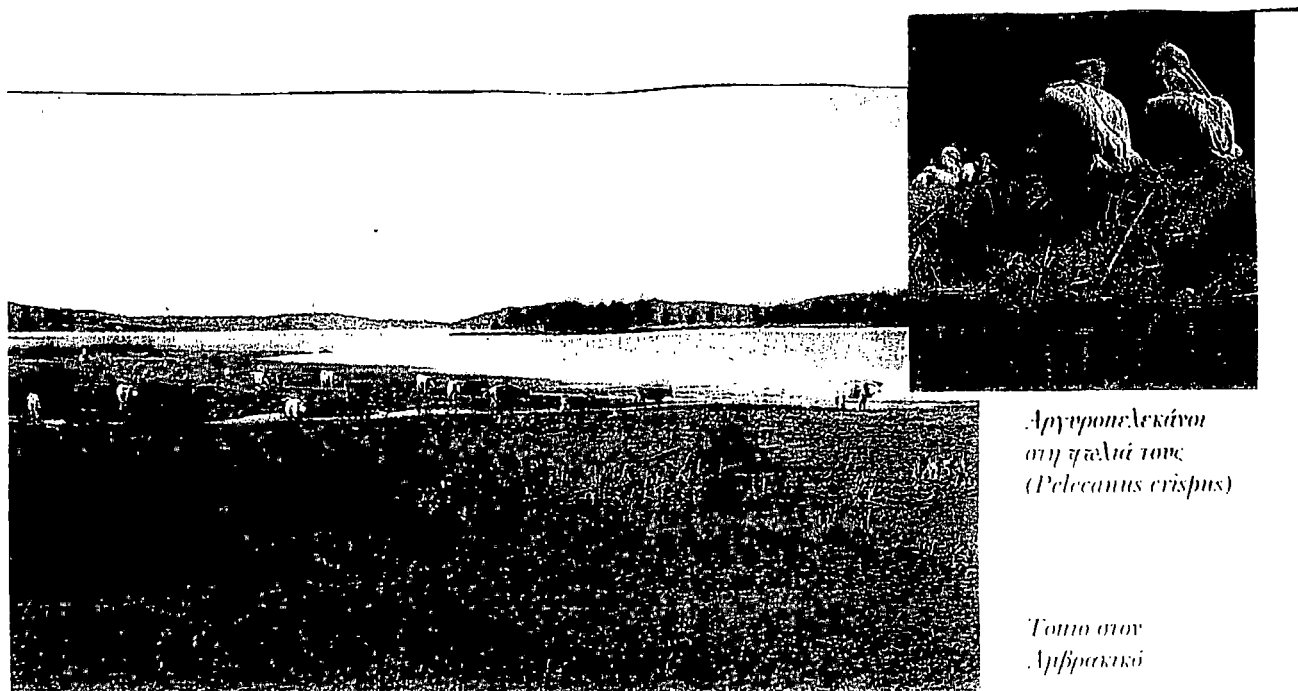
⁴³ α) Τ. Νικολόπουλου, Τα νέα χρηματοδοτικά μέσα προστασίας του περιβάλλοντος, Νέα οικολογία, τ.131, σ.36. Επίσης την ανακοίνωση της Επιτροπής, στα πλαίσια αυτού του Κανονισμού για τη χρηματοδότηση ενεργειών στα πλαίσια της Οδηγίας 92/43, 21 Μαΐου 1994 σ.3. Σύμφωνα με τα άρθρα 3 και 13 αυτού του Κανονισμού, δεν τροποποιούνται οι διατάξεις και η διαδικασία που προβλέπονται στην Οδηγία 92/43.- β) Για την πρώτη περίοδο εφαρμογής του, που έληξε την 31η Δεκεμβρίου 1995, διατέθηκαν με το LIFE 400 εκατ. Ε.Σ.Υ., για τη συγχρηματοδότηση δράσεων στον τομέα του περιβάλλοντος πάντως, σημειώνεται ότι τα διαθέσιμα ποσά του LIFE είναι κατά πολύ κατώτερα αυτών των άλλων διαρθρωτικών ταμείων (ΕΤΠΑ, ΕΚΤ, Κ.Ο.Κ.)

Σύμφωνα με το άρθρο 13 ΟΔ ΣυνθΕΕ, το νεοδημιουργηθέν Ταμείο Συνοχής θα μπορούσε να συμμετέχει χρηματοδοτικά σε περιβαλλοντικά σχέδια που συμβάλλουν στην υλοποίηση των στόχων του άρθρου 13ΟΡ ΣυνθΕΕ και σε σχέδια διευρωπαϊκών δικτύων στον τομέα της υποδομής των μεταφορών στην Ελλάδα, την Ισπανία, την Πορτογαλία και την Ιρλανδία⁴⁴. Όμως, μέχρι τώρα, φαίνεται ότι τα περισσότερα χρηματοδοτούμενα από το Ταμείο Συνοχής σχέδια αφορούν στην υποδομή των μεταφορών. Μόλις χρειάζεται να επισημάνει κανείς ότι τα έργα αυτά -και με βάση την αρνητική μέχρι τώρα εμπειρία των διαρθρωτικών ταμείων- μπορούν να έχουν αρνητικό αποτέλεσμα στην προστασία των φυσικών οικοτόπων. Για το λόγο αυτό, η Επιτροπή, σε ανακοίνωση της 22ας Οκτωβρίου 1996 προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Επιτροπή των περιφερειών και την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, για την υλοποίηση του κοινοτικού δικαίου του περιβάλλοντος, υπενθυμίζει ότι οι κοινοτικές χρηματοδοτήσεις πρέπει, σύμφωνα με την αρχή της ενσωμάτωσης, να λαμβάνουν υπόψη την περιβαλλοντική νομοθεσία της Κοινότητας. Κατά την ανακοίνωση, η Κοινότητα δεν πρέπει να συγχρηματοδοτεί σχέδια με αρνητική επίπτωση στα οικολογικά συμφέροντα, που προστατεύονται από την κοινοτική νομοθεσία.

⁴⁴ Ας σημειωθεί ότι ήδη πριν από τη θέση σε ισχύ της Συνθήκης του Μάαστριχτ για την Ευρωπαϊκή Ένωση είχε ιδρυθεί ένα "χρηματοδοτικό εργαλείο συνοχής" με τον κανονισμό 792/93 του Συμβουλίου της 30ης Μαρτίου 1993, που εκδόθηκε με βάση το άρθρο 235 ΣυνθΕΕ, του οποίου η ισχύς παρατάθηκε με τον κανονισμό 566/94 του Συμβουλίου της 10ης Μαρτίου 1994

3.4. Η προστασία των ειδών

Η δεύτερη βασική πτυχή της οδηγίας 92/43 αφορά στην προστασία των άγριων ειδών. Ως προς αυτό η οδηγία βασίζεται, γενικά, στη δομή της σύμβασης της Βέρνης του 1979 σχετικά με τη διατήρηση της άγριας ζωής και του φυσικού περιβάλλοντος της Ευρώπης. Έτσι, όπως και αυτή, η οδηγία διακρίνει τα είδη που βρίσκονται σε καθεστώς αυστηρής προστασίας (Α) και τα είδη που βρίσκονται σε καθεστώς διαχείρισης

*Αργυροπτελέκηνοι
στη γαλιάνια
(*Pelecanus crispus*)*

*Τοπίο στον
Αρβρακικό*

(Β). Κατά συνέπεια, αντίθετα με την οδηγία 79/409, η οδηγία για τη διατήρηση της άγριας πανίδας και χλωρίδας δεν θεσπίζει ένα γενικό καθεστώς προστασίας των ζωικών και φυτικών ειδών που ζουν στο έδαφος της Κοινότητας. Τα προστατευτικά μέτρα αφορούν ένα μικρό αριθμό ειδών. Τα κράτη-μέλη φροντίζουν για τη διατήρηση ή την αποκατάσταση των πληθυσμών των ειδών που εμφανίζονται στα παραρτήματα IV και V. Τέλος, από το παραπάνω καθεστώς προστασίας προβλέπονται παρεκκλίσεις (Γ).

A. Τα είδη σε καθεστώς αυστηρής προστασίας

Πράγματι, τα άρθρα 12 και 13 της οδηγίας 92/43 προβλέπουν ότι τα κράτη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα για να θεσπίσουν ένα καθεστώς αυστηρής προστασίας των ζωϊκών ειδών που αναφέρονται στο σημείο α) και των φυτικών ειδών που αναφέρονται στο σημείο β) του καταλόγου του παραρτήματος IV⁴⁵. Εκεί τα είδη αυτά χαρακτηρίζονται ως "κοινοτικού ενδιαφέροντος"⁴⁶.

Ας σημειωθεί ότι οι τροποποιήσεις του παραρτήματος IV εγκρίνονται από το Συμβούλιο των Υπουργών με ομοφωνία, ύστερα από πρόταση της Επιτροπής (άρθρο 19 εδ. 2).

1. Το σύστημα της προστασίας των ζωϊκών ειδών (σημείο α του παραρτήματος IV) περιλαμβάνει, σύμφωνα με το άρθρο 12, τρεις σειρές διατάξεων⁴⁷.

α) Οι γενικές απαγορεύσεις αυστηρής προστασίας

Αυτές συνίστανται στην απαγόρευση:

-Κάθε μορφής σύλληψης ή θανάτωσης εκ προθέσεως.

-Παρενόχλησης (διατάραξης) εκ προθέσεως, ιδίως κατά την περίοδο της αναπαραγωγής, της εξάρτησης, της χειμερίας νάρκης και της μετανάστευσης.

-Της εκ προθέσεως καταστροφής ή συλλογής των αυγών στο φυσικό τους περιβάλλον.

-Της βλάβης ή καταστροφής των τόπων αναπαραγωγής ή των τόπων ανάπαυσης.

-Της κατοχής, της μεταφοράς, της πώλησης ή της ανταλλαγής και της προσφοράς προς πώληση ή ανταλλαγή των δειγμάτων των ειδών που έχουν συλληφθεί στο φυσικό περιβάλλον, εκτός εκείνων που συνελέγησαν νομίμως πριν από τη θέση σε ισχύ της οδηγίας.

⁴⁵ Ο κατάλογος αυτός είναι όμοιος με τον κατάλογο του Παραρτήματος II της σύμβασης της Βέρνης.

⁴⁶ Μεταξύ άλλων, στον κατάλογο βρίσκουμε τον ευρασιατικό κάστορα, το λύγκα, τη χελώνα *caretta-caretta*, τη φώκια *monachus-monachus*, τον άγριο γάτο κ.ά.

⁴⁷ Οι οποίες αναπαράγουν σχεδόν πανομοιότυπα το άρθρο 6 της σύμβασης της Βέρνης. βλ.Νόμος και Φύση.

β) Ειδικά μέτρα

Πρόκειται για την εγκαθίδρυση ενός συστήματος ελέγχου των τυχαίων συλλήψεων και των θανατώσεων των ειδών του παραρτήματος Ινα. Βάσει των πληροφοριών που συγκεντρώνονται, τα κράτη-μέλη αναλαμβάνουν τις απαιτούμενες περαιτέρω έρευνες ή μέτρα διατήρησης, ώστε να διασφαλισθεί ότι οι τυχαίες συλλήψεις ή θανατώσεις δεν θα έχουν σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις στα εν λόγω είδη.

γ) Συμπληρωματικά μέτρα

Τα κράτη-μέλη εξετάζουν την ενδεχόμενη επανεισαγωγή των τοπικών ειδών του παραρτήματος IV στο έδαφός τους, εφόσον το μέτρο αυτό μπορεί να συμβάλλει αποτελεσματικά στη διατήρησή τους και εφόσον πραγματοποιηθούν οι δέουσες διαβουλεύσεις με το ενδιαφερόμενο κοινό (άρθρο 22, α).

2. Εξάλλου, το σύστημα της προστασίας των *φυτικών ειδών* (σημείο β του Παραρτήματος IV) απαγορεύει, σύμφωνα με το άρθρο 13:

α) Την εκ προθέσεως αποκομιδή καθώς και τη συλλογή, κοπή, εκρίζωση ή καταστροφή δειγμάτων των ενλόγω ειδών, στην περιοχή της φυσικής κατανομής τους.-

β) Την κατοχή, μεταφορά, εμπορία ή ανταλλαγή και προσφορά για εμπορικούς σκοπούς δειγμάτων των ενλόγω ειδών, που έχουν συλλεγεί από το φυσικό περιβάλλον.

Οι παραπάνω απαγορεύσεις ισχύουν για όλα τα στάδια του βιολογικού κύκλου των φυτών που αναφέρονται σ' αυτό το άρθρο (13).

B. Τα είδη σε καθεστώς διαχείρισης

Όπως η σύμβαση της Βέρνης στο άρθρο 7, έτσι και το άρθρο 14 της οδηγίας 92/43 διασφαλίζει σε ορισμένα είδη, που αναφέρονται στο παράρτημα V της οδηγίας και χαρακτηρίζονται και αυτά "κοινοτικού ενδιαφέροντος", ένα ειδικό καθεστώς.

Πράγματι, τα δείγματα των ειδών αυτών που λαμβάνονται στη φύ-

ση, καθώς και η εκμετάλλευσή τους, μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο μέτρων διαχείρισης στα πλαίσια μιας εθνικής πολιτικής. Όπως και τα είδη του παραρτήματος IV, τα είδη αυτά, τα οποίας πάντως θεωρούνται λιγότερο απειλούμενα, είναι είτε σε κίνδυνο είτε σπάνια είτε ενδημικά είτε ευάλωτα.

Όμως, η εγκαθίδρυση ενός τέτοιου καθεστώτος διαχείρισης εξαρτάται από τη θέληση των κρατών, σύμφωνα με το άρθρο 14 (Εάν το "κρίνουν αναγκαίο..."). Συνεπώς, τα κράτη δεν έχουν υποχρέωση να δράσουν. Εάν στο πλαίσιο της διακριτικής τους ευχέρειας αναλάβουν πρωτοβουλία με απόφασή τους που βασίζεται στο αποτέλεσμα της εποπτείας που προβλέπει το άρθρο 11 της οδηγίας, τα μέτρα που θα λάβουν πρέπει να είναι τέτοια, ώστε η λήψη και η εκμετάλλευση των ειδών αυτών να είναι συμβατές προς μία "ικανοποιητική κατάσταση διατήρησής" τους.

Επίσης, εάν τέτοια μέτρα κρίνονται αναγκαία, περιλαμβάνουν, εκτός από την εποπτεία ιδίως, πολλές δράσεις των οποίων η φύση, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα (μέτρα) στο άρθρο 14 παρ. 2, συνιστά την κλασική πανοπλία των αστυνομικών μέτρων θήρας και αλιείας, που ισχύουν στα οικεία δίκαια των κρατών.

Τέλος, στο άρθρο 14 της οδηγίας 92/43 πρέπει να προσθέσουμε το άρθρο 15, το οποίο υποχρεώνει τα κράτη-μέλη να απαγορεύουν ειδικότερα τη χρήση ορισμένων μέσων σύλληψης ή θανάτωσης από τα μέσα μεταφοράς -που αναφέρονται στο παράρτημα VIβ- των ειδών του παραρτήματος V. Γενικότερα, τα κράτη-μέλη απαγορεύουν τη χρησιμοποίηση όλων των μη επιλεκτικών μέσων που είναι δυνατό να προκαλέσουν τοπικά την εξαφάνιση ή να διαταράξουν σοβαρά την ησυχία των πληθυσμών ενός είδους.

Γ. Οι παρεκκλίσεις από τα συστήματα προστασίας

Το άρθρο 16 της οδηγίας 92/43, εμπνεόμενο κατά ένα μεγάλο μέ-

ρος από το άρθρο 9 της σύμβασης της Βέρνης, προβλέπει για τα κράτη-μέλη τη δυνατότητα παρεκκλίσεων από την εφαρμογή των προηγούμενων συστημάτων προστασίας (άρθρα 12, 13, 14 και 15). Όμως, στο πλαίσιο της "κοινοτικοποίησης" (και) των εξαιρέσεων, αυτές πρέπει να περιορίζονται στο απολύτως αναγκαίο μέτρο από την τήρηση ορισμένων προϋποθέσεων εφαρμογής τους.

Έτσι, σύμφωνα με το άρθρο 16 παρ.1, οι παρεκκλίσεις επιτρέπονται υπό τον όρο ότι δεν υπάρχει άλλη αποτελεσματική λύση και ότι δεν παραβλάπτουν τη διατήρηση, σε ικανοποιητική κατάσταση, των πληθυσμών των συγκεκριμένων ειδών στην περιοχή της φυσικής τους κατανομής. Επίσης, οι παρεκκλίσεις πρέπει να δικαιολογούνται τουλάχιστον από έναν από τους πέντε λόγους που περιοριστικά αναφέρονται στην οδηγία. Από αυτούς πρέπει να επισημάνουμε τον τρίτο (γ) λόγο παρέκκλισης, τον οποίο δεν συναντάμε γενικά στις διεθνείς συμβάσεις για τη διατήρηση της άγριας ζωής, ήτοι "τους επιτακτικούς λόγους προέχοντος δημόσιου συμφέροντος, συμπεριλαμβανομένων τυχόν λόγων κοινωνικού οικονομικού χαρακτήρα"⁴⁸. Όπως επισημαίνει και ο *N.de Sadeleer*, πρόκειται "αναμφισβήτητα για ρήτρα διαφυγής με χαρακτήρα εντελώς υπερβολικό", η οποία, ως σημειωθεί, δεν υπήρχε στην πρόταση της Επιτροπής. Τέλος, το άρθρο 16 παρ. 2 επιβάλλει στα κράτη να κοινοποιούν κάθε δύο χρόνια στην Επιτροπή μία έκθεση για τις παραπάνω παρεκκλίσεις που παραχωρήθηκαν.-

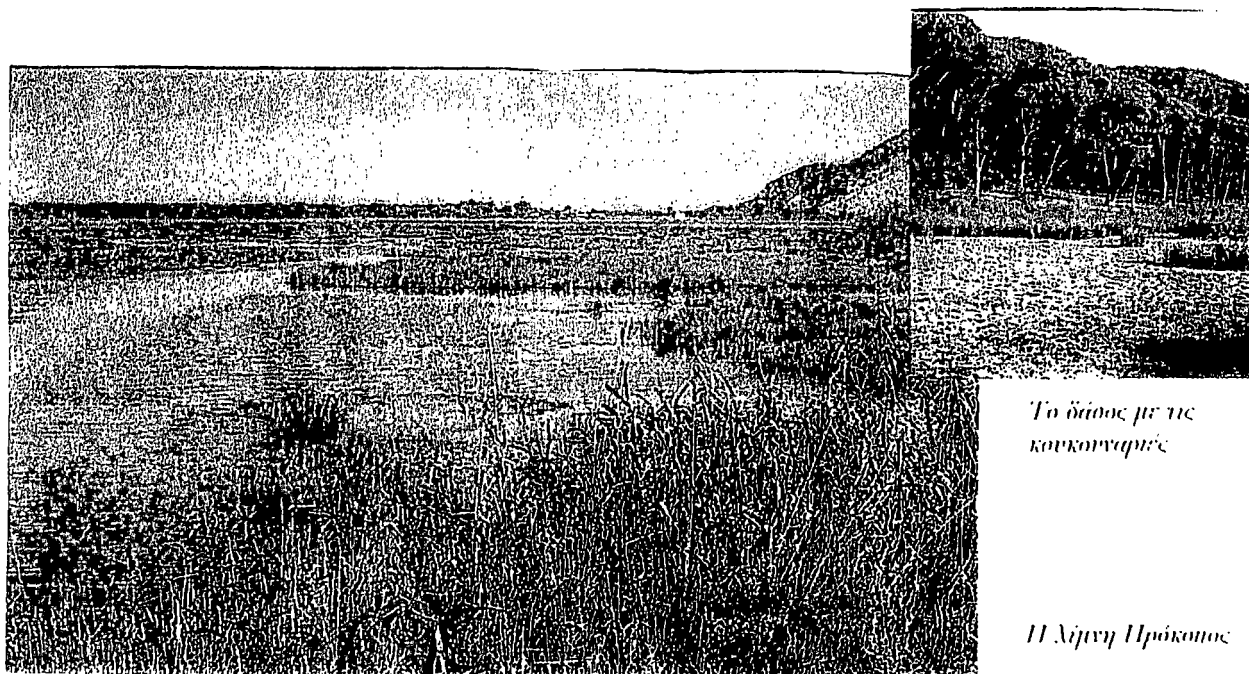
⁴⁸ Οι άλλοι λόγοι είναι: α)για να προστατεύσουν την άγρια πανίδα και χλωρίδα και να διατηρήσουν τους φυσικούς οικοτόπους, β)για να προλάβουν σοβαρές ζημιές, ιδίως των καλλιεργειών κ.ά., γ)για εκπαιδευτικούς και ερευνητικούς λόγους, για λόγους αποκατάστασης πληθυσμών και επανεισαγωγής των ενλόγω ειδών και για επιχειρήσεις αναπαραγωγής που απαιτούνται για τους σκοπούς αυτούς, δ)για να επιτρέψουν, υπό όρους αυστηρά ελεγχόμενους την επιλεκτική και ποσοτικά περιορισμένη σύλληψη ή κράτηση περιορισμένου αριθμού μερικών δειγμάτων των ειδών του παραρτήματος IV.

Ε Π Ι Λ Ο Γ Ο Σ

Εκτιμώντας ότι ο στόχος του Συμβουλίου της Ευρώπης είναι να πραγματοποιήσει μια στενότερη ένωση μεταξύ των μελών του.

Εκτιμώντας τη θέληση του Συμβουλίου της Ευρώπης να συνεργασθεί με άλλα κράτη στον τομέα της διατηρήσεως της φύσεως.

Αναγνωρίζοντας ότι η άγρια χλωρίδα και πανίδα αποτελούν φυσική κληρονομιά αισθητικής, επιστημονικής, πολιτιστικής, ψυχαγωγικής, οι-

*Το δάσος με τις
κουκουναριές*

Η Λίμνη Ηρόκοπος

κονομικής και εγγενούς αξίας, που έχει σημασία να διαφυλαχθεί και να μεταβιβασθεί στις μελλοντικές γενιές.

Αναγνωρίζοντας τον ουσιαστικό ρόλο της άγριας χλωρίδας και πανίδας στη διατήρηση της βιολογικής ισορροπίας.

Διαπιστώνοντας ότι σπανίζουν πολυάριθμα είδη άγριας χλωρίδας και πανίδας και ότι απειλούνται με εξαφάνιση ορισμένα απ'αυτά.

Συνειδητοποιώντας ότι η διατήρηση των φυσικών οικοτόπων είναι ένα από τα θεμελιώδη στοιχεία της προστασίας και της διαφύλαξης της άγριας χλωρίδας και πανίδας.

Αναγνωρίζοντας ότι η διατήρηση της άγριας χλωρίδας και πανί-

δας θα έπρεπε να ληφθεί υπόψη από τις κυβερνήσεις στα πλαίσια των εθνικών στόχων και προγραμμάτων τους και ότι θα έπρεπε να καθιερωθεί διεθνής συνεργασία για τη διαφύλαξη ιδίως των αποδημητικών ειδών.

Συνειδητοποιώντας τις πολυάριθμες αιτήσεις για κοινή δράση, που προέρχονται από κυβερνήσεις ή διεθνείς αρχές, ιδίως αυτές που εκφράστηκαν από τη Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών του 1972 για την Προστασία του Περιβάλλοντος και από την Κοινοβουλευτική Συνέλευση του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Επιθυμώντας ιδίως να ακολουθήσουν στον τομέα της διατήρησης της άγριας ζωής και του φυσικού περιβάλλοντος της Ευρώπης συμφώνησαν μεταξύ των άλλων και τις Οδηγίες 92/43 και 79/409.

Η Οδηγία 92/43, αν και αποτελεί βραδεία αντίδραση σε σχέση με το εύρος και τη σοβαρότητα της απειλής για την κοινοτική φυσική κληρονομιά, φιλοδοξεί για μια πιο αποτελεσματική, άμεση και συνολική προστασία της βιοποικιλότητας, μέσω της σύστασης του δικτύου Natura 2000, το οποίο θα αποτελείται από τόπους που θα καλύπτουν τα κάθε είδους φυσικά ενδιαίτηματα και ενδιαίτηματα ειδών. Το βάρος της προστασίας συγκεντρώνεται σε αντίθεση με την Οδηγία 79/409, στην προστασία των φυσικών ενδιαιτημάτων μέσω λεπτομερειακών και περίπλοκων διαδικασιών.

Η παραπάνω όμως φιλοδοξία προσκρούει σε νομικό επίπεδο όχι μόνο στη δυσκολία συνύπαρξης της Οδηγίας με άλλες διατάξεις (διεθνείς αλλά και της Οδηγίας 79/409, την οποία αντικαθιστά μερικώς) για επιμέρους ζητήματα αλλά και στις απαιτήσεις της ίδιας της Οδηγίας για την υλοποίησή της⁴⁹ από τα κράτη-μέλη λόγω του λεπτομερειακού επισημονικού και μακροπρόθεσμου (διαδικαστικού) χαρακτήρα της.

⁴⁹ Πολλά κράτη (μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα), δεν έχουν ενσωματώσει την Οδηγία στο εσωτερικό τους δίκαιο, ούτε έχουν διαβιβάσει στην Επιτροπή, σύμφωνα με το πρώτο στάδιο του χρονοδιαγράμματος υλοποίησης της (άρθρο 4 παρ.Ι), όπου έληξε στις 10 Ιουνίου 1995, τον κατάλογο με τους προστατευτέους τόπους και τις συνοδευτικές πληροφορίες.

Τα κράτη-μέλη καλούνται, όταν δεν χρησιμοποιούν τις παρεκκλίσεις λόγω οικονομικών αδυναμιών ή συμφερόντων⁵⁰, να διαδραματίσουν, ιδίως σε "δεύτερο βαθμό" (τρίτο στάδιο διαδικασίας καθορισμού μιας Ε.Ζ.Δ.), ένα πολύ σημαντικό και δύσκολο ρόλο, επεξεργαζόμενα μια καθαρή εθνική πολιτική προστασίας στον τομέα αυτό, δίνοντας "ζωή" στη "μουσειακή" και λίγο ή πολύ "τεχνητή" κατάτμηση της φύσης. Παράλληλα η υλοποίηση της Οδηγίας είναι μια αφορμή για πολλά κράτη-μέλη για μια αρχική ή και περαιτέρω συνολική επιστημονική και όχι πλέον φυσιολατρική έρευνα και καταγραφή των ειδών και των ενδιαιτημάτων τους⁵¹ σε εθνικό και τοπικό επίπεδο.

Είναι αυτονόητο ότι η Οδηγία δε θα επιτύχει το στόχο της, όσο η σταδιακή υλοποίησή της δεν συνοδεύεται από ουσιαστικές προσπάθειες και στους άλλους τομείς (π.χ.ατμοσφαιρική ρύπανση, απόβλητα, χημικά λιπάσματα, φυτοφάρμακα κλπ) της κοινοτικής πολιτικής προστασίας του περιβάλλοντος⁵².

Η μόνη, τέλος, μέθοδος που θα μπορούσε σήμερα να οδηγήσει στην κατοχύρωση ενός ανθρώπινου δικαιώματος στη ζωή είναι εκείνη που αναπτύσσεται μέσα από την εξέλιξη της ποιότητας του ανθρώπινου περιβάλλοντος. Εάν θέλουμε η παγκόσμια σφαιρική ανάπτυξη του ανθρώπινου είδους να οδηγήσει τη σημερινή, στο κατώφλι του 21ου αιώνα, διεθνή κοινότητα στην παγκόσμια ευημερία και ειρήνη, πρέπει να συνειδητοποιήσουμε ότι αυτή περνά απαραίτητα και μέσα από την ταυτόχρονη ανάπτυξη του φυσικού περιβάλλοντος που αντιμετωπίζει σήμερα τα σοβαρότερα προβλήματα από ποτέ.

⁵⁰ Ήδη η Γαλλία, δήλωσε κάτω από την πίεση των αγροτών και των κυνηγών ότι δεν θα εφαρμόσει την Οδηγία 92/43. Η Επιτροπή αποφάσισε να προσφύγει στο ΔΕΚ βλ.σχετικά Ν.Παλαιολόγου. Η νομοθετική δραστηριότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον τομέα του περιβάλλοντος κατά το έτος 1996, Νόμος και Φύση, τ.4 (1997) σ.218, βλ.και Λ.Λουλούδη, Προστασία της Φύσης και Ελληνική γεωργία μετά το 1992, δακτυλογραφημένη εισήγηση in Natura 2000....., Ημερίδα, σπ.π., σ.95, ειδικά σ. 102

⁵¹ Στα πλαίσια αυτά η Οδηγία προβλέπει (άρθρο 17) την εγκαθίδρυση ενός συστήματος αμοιβαίων πληροφοριών ανάμεσα στην Επιτροπή και στα κράτη-μέλη. Η εξαμηνιαία έκθεση που προετοιμάζει κάθε κράτος-μέλος για την Επιτροπή γνωστοποιείται και στο κοινό

⁵² Βλ. Νόμος και Φύση τ. 3 (1998) σ. 548-549

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Σκοπός της παρούσας εργασίας ήταν να καταγράψει, να κωδικοποιήσει, να αναλύσει και να εκτιμήσει το διεθνές νομικό καθεστώς προστασίας της πτηνοπανίδας και των οικοτόπων της με έμφαση στα υδρόβια αποδημητικά πτηνά και τους υγροτόπους ως πυρήνα συσπείρωσης ενδιαφέροντος και αφετηρία για την εξέλιξη του παραπάνω καθεστώτος. Στο πλαίσιο των αναγκαιοτήτων της ανάλυσης αυτής αναπόφευκτα εξετάστηκε το σύνολο του Διεθνούς Δικαίου της Άγριας Ζωής που αποτελεί σημαντικό μέρος του Διεθνούς Δικαίου του Περιβάλλοντος. Επίσης επιχειρήθηκε η εκτίμηση της συμβολής της διεθνούς μη κυβερνητικής οργάνωσης στις ίδιες εξελίξεις καθώς και η διεπιστημονική προσέγγιση των προβλημάτων που συνεπάγεται η διεθνής προστασία των προηγούμενων περιβαλλοντικών αγαθών.

Στη συνέχεια παρατίθενται συνοπτικές συμπερασματικές παρατηρήσεις, που αντιστοιχούν στη διάρθρωση της εργασίας καθώς και γενικές εκτιμήσεις που προκύπτουν από το σύνολο της ανάλυσης.

A. 1. Η αναγκαιότητα διεθνούς νομικής προστασίας της πτηνοπανίδας και κυρίως της αποδημητικής (αρχικά) και των αντίστοιχων φυσικών οικοτόπων της (στη συνέχεια) αποτελεί ένα από τα πρώτα περιβαλλοντικά προβλήματα, που κλήθηκε να επιλύσει η σύγχρονη διεθνής κοινότητα από τα μέσα του 19ου αιώνα. Στο πλαίσιο αυτό το εξειδικευμένο θέμα της διατήρησης των υδρόβιων αποδημητικών πτηνών και των υγροτόπων από τους οποίους εξαρτώνται οικολογικά, συνθέτει ένα κλασικό διεθνές, συχνά διασυννοριακό, πρόβλημα, το οποίο από τις αρχές του 20ου αιώνα συγκέντρωσε το ειδικό ενδιαφέρον και απετέλεσε σταδιακά επίκεντρο των σχετικών εξελίξεων.

2. Τα παραπάνω θέματα εμπίπτουν στο γενικότερο πρόβλημα της διεθνούς προστασίας της άγριας ζωής και των οικοτόπων της και κατ'επέκτασιν του φυσικού περιβάλλοντος. Περαιτέρω, οι σχετικές διεθνείς

νομικές κανονιστικές ρυθμίσεις, που αφορούν την προστασία της πτηνοπανίδας συγκροτούν ένα -σχετικά αυτόνομο- σύνολο κανόνων αφού επιδιώκεται η διαμόρφωση εξειδικευμένου καθεστώτος ανταποκρινόμενου στις οικολογικές κλπ. ιδιομορφίες (π.χ. χερσαίες αποδημίες) και αναγκαιότητες των πτηνών. Βέβαια οι προηγούμενες ρυθμίσεις αποτελούν στη συνέχεια ένα σημαντικό και αξιόλογο μέρος του Διεθνούς Δικαίου της Άγριας Ζωής και κατ'επέκτασιν του Διεθνούς Δικαίου του Περιβάλλοντος. Μάλιστα, πρέπει να θεωρηθεί ως το πρώτο (ιστορικά) τμήμα του Διεθνούς Δικαίου του Περιβάλλοντος που περιέχει σαφείς και αναβαθμισμένες προστατευτικές παραμέτρους. Επίσης διακρίνεται από μια αξιοπρόσεκτη αδιάλειπτη συνέχεια και ομαλή εξελικτική πορεία, που διαρκεί περισσότερο από έναν αιώνα και που διαπιστώνεται σε επίπεδο συνεχούς δικαιοπαραγωγής αλλά και στο αντίστοιχο ουσιαστικό περιεχόμενο των ρυθμίσεων.

3. Η διαμόρφωση, υιοθέτηση, εξέλιξη και υλοποίηση των συμβατικών και συναφών διεθνών κειμένων προστασίας της πτηνοπανίδας και των οικοτόπων της οφείλονται πρωταρχικά στη δραστηριοποίηση και παρέμβαση μη κυβερνητικών οργανώσεων (εθνικών και διεθνών) που αντιπροσωπεύουν φυσιολατρικά, θηρευτικά, επιστημονικά, προστατευτικά κλπ. συμφέροντα ή ενδιαφέροντα. Στα πλαίσια αυτά, διεθνείς οντότητες με αντικείμενο την προστασία των υδρόβιων πτηνών (IWRB), των πτηνών (ICBR) ή της άγριας ζωής γενικότερα (IUNCN και WWF) όχι μόνο έχουν συμβάλει στις προηγούμενες εξελίξεις αλλά ουσιαστικά έχουν διαμορφώσει (νομοπαρασκευαστικά κλπ.) το σύγχρονο διεθνές νομικό καθεστώς για τα υδρόβια πτηνά, τους υγροτόπους αλλά και γενικότερα για την πτηνοπανίδα και την άγρια ζωή. Περαιτέρω, θετική είναι και η συμβολή των εθνικών μη κυβερνητικών οργανώσεων (π.χ. RSPB, Wildfowl Trust, Ducks Unlimited, SPFE), οι οποίες μάλιστα σε συγκεκριμένες περιπτώσεις αναλαμβάνουν δραστηριότητες διεθνούς εμβέλειας. Το χαρακτηριστικό αυτό συναντάται κυρίως σε σχετικές οργανώσεις της

Μ. Βρετανίας, όπως π.χ. RSPB (1889) και SPFE (1903), και δεν είναι άσχετο με τις δυνατότητες παρόμοιας δράσης, ειδικότερα στο πλαίσιο της τέως αποικιακής της εξάπλωσης αλλά και ευρύτερα. Στις παραπάνω διεργασίες ο ρόλος των διεθνών κυβερνητικών οργανισμών ακολουθεί ανοδική πορεία αλλά είναι ακόμη περιορισμένος (FAO, ΣΕ, ΕΟΚ, UNESCO). Επίσης η άσκηση οργανωμένης πίεσης από μη κυβερνητικούς φορείς σε κυβερνήσεις, συχνά έχει οδηγήσει στην υιοθέτηση και επικύρωση συμβάσεων προστασίας των πτηνών χωρίς παράλληλα να υφίσταται αντικειμενική δυνατότητα ή πολιτική βούληση εφαρμογής και υλοποίησης των διεθνών υποχρεώσεων προστασίας. Η διαδικασία αυτή εξηγεί, ως ένα βαθμό, το ανεφάρμοστο και ανενεργό αρκετών συναφών κειμένων ("sleeping treaties"). Τέλος ορισμένες, συνήθως νομοτεχνικές, ατέλειες σε συμβάσεις που παρατηρούνται μέχρι την υιοθέτηση της Σύμβασης Ραμσάρ οφείλονται, σε κάποιο βαθμό, στην αρχική έλλειψη εξειδικευμένων νομικών από τις μη κυβερνητικές οργανώσεις που προετοίμασαν τα σχετικά κείμενα.

4. Ουσιαστικό ρόλο, κυρίως από τη δεκαετία του '60 και μετά, στη διεθνή προστασία των πτηνών και ιδιαίτερα του πλέγματος υδρόβιων πτηνών-υγροτόπων και στην περαιτέρω διαμόρφωση διεθνών κανόνων υποχρεωτικού χαρακτήρα (hard law) φαίνεται να διαδραματίζει η διατύπωση, από διεθνείς συνδιασκέψεις, συστάσεων (recommendations) που δεν έχουν υποχρεωτική ισχύ (χαλαρή υποχρεωτικότητα, soft law). Σ' αυτή την περίπτωση, αφενός τα κράτη έχουν διακριτική ευχέρεια δράσης και ανταποκρίνονται συχνά θετικά στις σχετικές υποχρεώσεις που δεν συνοδεύονται με "καταθλιπτική" υποχρεωτικότητα, αφετέρου η μη υποχρεωτικοί κανόνες περιέχουν πρωτοποριακές προστατευτικές ρυθμίσεις που ένα υποχρεωτικής ισχύος κείμενο έχει συνήθως αναστολές στην υιοθέτησή τους.

5. Επίσης ενδιαφέρον παρουσιάζει η χωροθέτηση της εξέλιξης της διεθνούς προστασίας των πτηνών. Συγκεκριμένα, αφετηρία θεωρεί-

ται η Κ. Ευρώπη και περαιτέρω ο υπόλοιπος ευρωπαϊκός χώρος όπου από τα μέσα του 19ου αιώνα, μετά από επίπονες διαδικασίες, διαμορφώνονται δύο διεθνή κείμενα με αποκλειστικό αντικείμενο τα ωφέλιμα πτηνά στη γεωργία (Διακήρυξη 1875, Σύμβαση 1902). Στην ίδια περίοδο υιοθετήθηκε από τις ευρωπαϊκές αποικιακές δυνάμεις η Σύμβαση του 1900 για την προστασία της άγριας πανίδας (και των πτηνών) της Αφρικής στα πλαίσια της άσκησης της γενικότερης imperial order. Περαιτέρω, από τις αρχές του 20ου αιώνα δραστηριοποιείται η Β. Αμερική με επίκεντρο την προστασία των υδρόβιων αποδημητικών πτηνών (Συμβάσεις ΗΠΑ-Καναδά, 1916 και ΗΠΑ-Μεξικού, 1936) και των υγροτόπων. Μέχρι και τη δεκαετία του '70 σε συμβατικό επίπεδο, σχεδόν αποκλειστικά, πρωταγωνιστεί το γεωγραφικό τρίγωνο Ευρώπη-Αμερική-Αφρική και μόνο στις δύο τελευταίες δεκαετίες συμμετέχουν νέα γεωγραφικά τμήματα (Ασία, Αυστραλία).

B. 1. Ως προς το ουσιαστικό περιεχόμενο των διεθνών νομικών ρυθμίσεων που αφορούν την πτηνοπανίδα και ειδικότερα τα υδρόβια πτηνά και τους υγροτόπους, παρατηρείται σταδιακά αναβάθμιση της παρεχόμενης προστασίας η οποία αρχικά αφορά κυρίως τα αποδημητικά είδη και στη συνέχεια καταλήγει στην παράλληλη ή κατά προτεραιότητα προστασία των οικοτόπων (υγροτόπων κλπ.), η διατήρηση των οποίων αποτελεί το κρισιμότερο (από οικολογική άποψη) και το περιπλοκότερο (από άποψη Διεθνούς Δικαίου) πρόβλημα για τα πτηνά.

2. Ειδικότερα μέχρι και τη Σύμβαση του 1902 για την προστασία της ευρωπαϊκής ωφέλιμης στη γεωργία πτηνοπανίδας, επικρατούν καθαρά ωφελιμιστικά (κυρίως οικονομικά) κριτήρια για την αντιμετώπιση των πτηνών με αποτέλεσμα τη διάκρισή τους σε ωφέλιμα και επιβλαβή για ανθρώπινες δραστηριότητες (γεωργία, δασοπονία, αλιεία, θήρα κλπ.). Η διάκριση αυτή στη συνέχεια απαλείφθηκε φραστικά αλλά ουσιαστικά επιβιώνει ακόμη και σήμερα, με φθίνουσα πορεία, σε σχετικά κείμενα και σε εξαιρετικές περιπτώσεις, θεωρείται δε ότι ευθύνεται για σημαντικές

απώλειες ειδών και πληθυσμών πτηνών που κατά περιόδους θεωρήθηκαν επιβλαβή (αρπακτικά κλπ.). Το σύγχρονο καθεστώς προάγει κυρίως εναλλακτικές αξίες και μόνο κατ'εξαιρέσιν επιτρέπει την οικονομική εκμετάλλευση.

3. Από το σύνολο των διεθνών ρυθμίσεων για την πτηνοπανίδα και τη διαχρονική τους εξέλιξη προκύπτει ότι τα αποδημητικά πτηνά -τα οποία στονετήσιο βιολογικό τους κύκλο εκτελούν διεθνείς μετακινήσεις σε συγκεκριμένους χώρους κρατικής κυριαρχίας και μη, περιπίπτοντας σε διαφορετικά νομικά status (*res nullius*, *res communes*, *res propriae*) και καθεστώτα διαχείρισης- σήμερα θεωρούνται τμήμα των διεθνών φυσικών πόρων (*aves naturae internationales*) σε αντίθεση με τα ενδημικά είδη πτηνών, τα οποία αποτελούν μόνιμο εθνικό φυσικό πόρο (*aves naturae nationalis*). Ειδικότερα λοιπόν τα αποδημητικά είδη αποτελούν αντικείμενα επί των οποίων δεν μπορούν να ασκηθούν αποκλειστικά "κυριαρχικά" (και επομένως ιδιοκτησιακά) δικαιώματα αλλά είναι διεθνής φυσικός πόρος και κοινή κληρονομιά των κρατών εξάπλωσής τους, μεταξύ των οποίων δημιουργείται πλέγμα συλλογικών υποχρεώσεων και δικαιωμάτων (συνδιαχείριση, προστασία). Επίσης, τα είδη που συναντώνται σε χώρους εκτός κρατικής κυριαρχίας (ανοικτή θάλασσα, Ανταρκτική) πρέπει να θεωρηθούν τμήμα των παγκόσμιων κοινών (*global commons*, *international universal bird resource*, *aves naturae intergentes*). Τελευταία αρχίζει να γίνεται αποδεκτή (κυρίως σε διεθνή κείμενα με μη υποχρεωτική ισχύ) η άποψη πως πρέπει να επέλθει διεθνοποίηση και των ενδημικών πτηνών (*aves naturae nationalis*) αλλά και να διερευνηθεί η διεθνικότητα των αποδημητικών πτηνών πέρα από το συγκεκριμένο χώρο εξάπλωσης που καλύπτουν οι ετήσιες αποδημίες. Η τάση αυτή επικαλείται την οικολογική ευθύνη του κράτους ή σειράς κρατών προς την υπόλοιπη διεθνή κοινότητα για τη διατήρηση της βιολογικής ποικιλότητας που αντιπροσωπεύουν τα συγκεκριμένα πτηνά, τα οποία συμπτωματικά απαντώνται σε ορισμένη εδαφική επικράτεια. Πρόκειται

δηλαδή για σημαντική διεύρυνση της ΚΚΑ με αντικείμενο σύνολο ειδών της άγριας ζωής.

4. Συνολικά πάντως το διεθνές νομικό καθεστώς που αφορά την άμεση προστασία των ειδών της πτηνοπανίδας ουσιαστικά είναι ανθρωποκεντρικό και επομένως τα πτηνά είναι αποκλειστικά αντικείμενο και όχι υποκείμενο των δικαιοκτών ρυθμίσεων και δεν έχουν αυτοδύναμο δικαίωμα ύπαρξης αλλά η προστασία τους συναρτάται άμεσα με την αγωγή τους στις εκάστοτε ανθρώπινες κλίμακες αξιών. Βέβαια κυρίως σε επίπεδο μη υποχρεωτικών ρυθμίσεων, σταδιακά, ο άκρατος ανθρωποκεντρισμός αρχίζει να υποχωρεί.

5. Περαιτέρω, με δεδομένο πως η σημαντικότερη απειλή για την επιβίωση της πτηνοπανίδας σήμερα είναι η υποβάθμιση των οικοτόπων και έπεται η υπερεκμετάλλευσή της και η εισαγωγή μη ιθαγενών ειδών (*exotic species*), οι ρυθμίσεις που προστατεύουν τους βιοτόπους αποτελούν ουσιαστικό ή αποκλειστικό αντικείμενο των σύγχρονων διεθνών κειμένων για τα πτηνά. Αντιπροσωπευτική είναι η περίπτωση των υγροτόπων και η Σύμβαση Ραμσάρ (1971) η οποία σκοπεύει άμεσα στην εξειδικευμένη προστασία τους και έμμεσα στη διατήρηση των υδρόβιων, κυρίως αποδημητικών, πτηνών που εξαρτώνται οικολογικά από τα οικοσυστήματα αυτά. Η επιδίωξη εξασφάλισης δικτύου οικοτόπων (υγροτόπων κλπ.) στο χώρο εξάπλωσης των αποδημητικών πτηνών και κατά μήκος των γραμμών αποδημίας (*flyways*) και οι αυξανόμενες αναγκαιότητες προστασίας τους προσανατολισμένης σε διεθνή συνδιαχείριση φυσικών πόρων που είναι ουσιαστικό τμήμα του χώρου άσκησης της κρατικής κυριαρχίας, αποτελούν την πλέον κρίσιμη εξέλιξη για το μέλλον της πτηνοπανίδας και συγχρόνως μια σοβαρή πρόκληση στην απολυτότητα του παραδοσιακού περιεχομένου της εθνικής κυριαρχίας.

6. Είναι ιδιαίτερα ενδιαφέρον ότι οι σχετικές ρυθμίσεις, πέρα από τις κλασικές μορφές διεθνικότητας (υγρότοπος ή χερσαίο οικοσύστημα που εκτείνεται στην εδαφική επικράτεια περισσότερων του ενός κρατών)

τις οποίες βέβαια αποδέχονται, θεμελιώνουν και προάγουν ευρύτατη διεθνοποίηση οικοτόπων που ανήκουν σε κράτη χωρίς κοινά φυσικά σύνορα και την τεκμηριώνουν με βάση την οικολογική αλληλεξάρτηση (αποδημητικά πτηνά, υδάτινοι πόροι λεκάνης απορροής). Αν όμως η αποδημητική πτηνοπανίδα με την εγγενή διεθνικότητά της αποτελεί ένα αναμφισβήτητο διεθνή φυσικό πόρο και κοινή κληρονομιά, τουλάχιστον, των κρατών εξάπλωσής της, η διεθνικότητα των οικοτόπων από τους οποίους εξαρτάται δεν είναι παγιωμένη κατάσταση. Πράγματι, τα κράτη ανθίστανται ακόμη και είναι ιδιαίτερα ευαίσθητα να αναγνωρίσουν, χαλαρής μορφής έστω, διεθνικότητα σε οικοτόπους που αποτελούν τμήμα του κατ'εξοχήν χώρου άσκησης της κρατικής τους κυριαρχίας και με τον τρόπο αυτό να παραιτηθούν από την πλήρη άσκησή της που πρακτικά μπορεί να συνεπάγεται περιορισμούς οικονομικών, εκμεταλλευτικών κλπ. χρήσεων. Όμως ήδη διεθνή κείμενα, όπως π.χ. η Σύμβαση Ραμσάρ για τους υγροτόπους (1971) και η Σύμβαση της UNESCO για την παγκόσμια κληρονομιά (1972), έχουν καταγράψει τη δυνατότητα διεθνοποίησης οικοτόπων της πτηνοπανίδας και φυσικών οικοσυστημάτων (υγροτόπων κλπ.) που ανήκουν στο χώρο άσκησης της κρατικής κυριαρχίας και προς αυτή την κατεύθυνση συντείνουν, σε διαφορετικό βαθμό, τα περισσότερα συναφή κείμενα. Συνολικά οι ρυθμίσεις που αφορούν την πτηνοπανίδα και τους οικοτόπους της διευρύνουν και προάγουν ιδιαίτερα το περιεχόμενο και την προστατευτική παράμετρο της έννοιας της ΚΚΑ, κυρίως σε σχέση με τα πτηνά αλλά και με τους οικοτόπους.

7. Επίσης σε σχέση με το ουσιαστικό επίπεδο της παρεχόμενης προστασίας για τα πτηνά και τους οικοτόπους τους από τα επί μέρους κράτη, παρατηρείται ότι τελικά υφίσταται παγκόσμια ένα ικανοποιητικό και σχετικά ομοιόμορφο νομικό καθεστώς προστασίας και διαχείρισης του διεθνούς πόρου των αποδημητικών πτηνών (εσωτερική νομοθεσία, διοικητικά μέτρα, νομολογία) προσανατολισμένο σε διεθνείς αναγκαιότητες ακόμη και σε κράτη τα οποία δεν έχουν αναλάβει καμιά συμβατική ή

συναφή δέσμευση προστασίας ενός πόρου που είναι κοινός, δηλαδή πρόσφορος για υπερεκμετάλλευση. Η διαπίστωση αυτή ενισχύει την πιθανότητα ύπαρξης σχετικού εθιμικού κανόνα Διεθνούς Δικαίου για την προστασία των αποδημητικών ειδών της πτηνοπανίδας από υπερεκμετάλλευση, δεν τεκμηριώνει όμως και ανάλογη υποχρεωτικότητα προστασίας των οικοτόπων της.

Γ. 1. Το μέλλον της ύπαρξης των 100 περίπου δισεκατομμυρίων πτηνών που στην πλειοψηφία τους είναι αποδημητικά (υδρόβια κλπ.) και παράλληλα των οικοτόπων τους που καλύπτουν ένα σημαντικό τμήμα του πλανήτη (μόνο οι υγρότοποι εκτείνονται στο 6% της χερσαίας επιφάνειας και στο 2-3% του συνόλου της γης) εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το επίπεδο εφαρμογής, λειτουργίας, υλοποίησης και εκσυγχρονισμού των υφισταμένων διεθνών νομικών-κανονιστικών ρυθμίσεων και θεσμών προστασίας και διαχείρισης.

2. Αρχικά πρέπει να γίνει η επισήμανση πως γενικά οι ρυθμίσεις για την πτηνοπανίδα, ως ειδικότερο τμήμα του Διεθνούς Δικαίου, αντιμετωπίζουν τα γενικότερα εγγενή προβλήματα του κλάδου που έχουν σχέση με τις περιορισμένες δυνατότητες εξαναγκασμού των κρατών να ανταποκριθούν στις συμβατικές τους υποχρεώσεις κλπ. Περαιτέρω, αρκετές ρυθμίσεις έχουν αδρανοποιηθεί, ολικά ή μερικά ("sleeping treaties"), επειδή ουσιαστικά "επιβλήθηκαν" σε συγκεκριμένες κυβερνήσεις, κυρίως από την πλευρά οργανωμένων μη κυβερνητικών συμφερόντων, και έγιναν αποδεκτές για λόγους σκοπιμότητας (πολιτικό κόστος, επιδίωξη επίδειξης περιβαλλοντικών ευαισθησιών σε εσωτερικό και διεθνές επίπεδο) χωρίς πολιτική βούληση εφαρμογής τους.

3. Γενικά πάντως τα διάφορα συμβατικά κλπ. διεθνή κείμενα για τα πτηνά, κατά περίπτωση, συμβάλλουν στη διατήρηση ενός περιβαλλοντικού status quo για τα συγκεκριμένα στοιχεία του φυσικού περιβάλλοντος, σπανιότερα επιτυγχάνουν βελτίωση και αποκατάσταση των πληθυσμών και των οικοτόπων (υγροτόπων κλπ.), ενώ συχνά η αποτελε-

σματικότητά τους είναι αμελητέα. Στις περισσότερες περιπτώσεις όμως επιτελούν μια σημαντικότερη λειτουργία, η οποία έχει υποτιμηθεί σε μεγάλο βαθμό, δηλαδή επιβάλλουν ελεγχόμενους ρυθμούς υποβάθμισης και παρέχουν τη δυνατότητα μελλοντικής διορθωτικής παρέμβασης από καταλληλότερες ρυθμίσεις και θεσμούς.

4. Περαιτέρω, το επίπεδο υλοποίησης του προστατευτικού καθεστώτος έχει σχέση με το ίδιο το περιεχόμενο των συμβάσεων και τις επί μέρους επιλογές τους, με το επίπεδο ανάπτυξης των διεθνών σχέσεων των κρατών που αφορούν, με το οικονομικό, επιστημονικό και τεχνικό υπόβαθρο, με την ύπαρξη και αποτελεσματική λειτουργία γενικότερων περιβαλλοντικών θεσμών στο εσωτερικό των χωρών, με την ύπαρξη πολιτικής βούλησης για συμμόρφωση στις συμβατικές υποχρεώσεις, με την αποτελεσματική παρέμβαση μη κυβερνητικών οργανισμών (εθνικών και διεθνών) κλπ.

5. Ειδικότερα επισημαίνεται ότι οι φιλόδοξες προσπάθειες που επεδίωξαν την υιοθέτηση συμβατικών κειμένων με ευρεία γεωγραφική κάλυψη (παγκόσμιες ή περιφερειακές σε επίπεδο ηπείρων) και συγχρόνως την προστασία του συνόλου της άγριας ζωής και των οικοτόπων της ή κάποιου σημαντικού τμήματός της, γενικά απέτυχαν σε μεγάλο βαθμό και φυσικά δεν μπόρεσαν να προστατεύσουν ούτε την πτηνοπανίδα (π.χ. Συμβάσεις 1940 και 1933 για την προστασία της άγριας ζωής στην Αμερική και Αφρική αντίστοιχα). Επίσης η επιδίωξη αυξημένης προστασίας οικονομικά εκμεταλλεύσιμων ειδών (θαλάσσια πανίδα) συγχρόνως με είδη εκτός εκμετάλλευσης (χερσαία είδη, πτηνά κλπ.) απεδείχθη λανθασμένη επιλογή αφού αποτρέπει σειρά κρατών που διαθέτουν οικονομικά σημαντικά είδη να συμμετάσχουν σε σχετικές διεθνείς προσπάθειες (π.χ. Σύμβαση Βόννης, 1979, για τα αποδημητικά είδη). Αντίθετα, ιδιαίτερα επιτυχή υπήρξαν τα εξειδικευμένα διεθνή κείμενα παγκόσμιας (Σύμβαση Ραμσάρ, 1971, CITES, 1973 και Σύμβαση της UNESCO για την παγκόσμια κληρονομιά, 1972) και περιφερειακής εμβέλειας (Σύμβαση

ΗΠΑ-Καναδά για τα αποδημητικά πτηνά, 1916) τα οποία συνδυάζοντας την επιδίωξη συγκεκριμένων στόχων με ρεαλιστικές ρυθμίσεις, έτυχαν ευρείας αποδοχής και αποτελεσματικής εφαρμογής. Οι επανειλημμένες αποτυχημένες προσπάθειες στην Ευρώπη να υιοθετηθεί ένα αποτελεσματικό πολυμερές καθεστώς για την πτηνοπανίδα, αποτελούν ένα ιδιόμορφο φαινόμενο η συνολική εξήγηση του οποίου είναι πέρα από τις δυνατότητες ενός μελετητή του Διεθνούς Δικαίου. Είναι χαρακτηριστικό ότι ούτε στα πλαίσια των νομικών ρυθμίσεων της υπερεθνικής οργάνωσης των ΕΚ επιλύθηκε αποτελεσματικά το προηγούμενο πρόβλημα που επικεντρώνεται σε μια αντιπαράθεση ευρωπαϊκού Βορρά-Νότου με αντικείμενο διαφωνίας το περιεχόμενο και την έκταση προστασίας των πτηνών.

6. Επίσης, με δεδομένο ότι η αποτελεσματική εφαρμογή συμβατικών υποχρεώσεων απαιτεί σημαντική οικονομική και τεχνική υποδομή την οποία στερούνται κυρίως οι χώρες του Τρίτου Κόσμου αλλά μπορούν να την αποκτήσουν μέσα από τη συμμετοχή τους σε σχετικές διεθνείς προσπάθειες, παρατηρείται το εξής φαινόμενο: οι αναπτυσσόμενες χώρες μετέχουν μαζικά ή σε σημαντικό βαθμό σε συναφείς συμβάσεις (π.χ. Ραμσάρ για τους υγροτόπους, 1971 και UNESCO για την παγκόσμια κληρονομιά, 1972) και επιδιώκουν συστηματικά να επωφεληθούν οικονομικά, τεχνολογικά κλπ., παρ'ότι τόσο συγκεκριμένες ρυθμίσεις των προηγούμενων κειμένων όσο και οι όροι παραχώρησης της σχετικής βοήθειας συνδέονται με ουσιαστική ή επιφανειακή διάβρωση της εθνικής τους κυριαρχίας σε επίπεδο διάθεσης και διαχείρισης φυσικών τους πόρων. Η αρκετά αντιπροσωπευτική αυτή τάση αποτελεί μέχρι κάποιο σημείο σιωπηρή στροφή από τις πανηγυρικές διακηρύξεις που αφορούσαν τη διαρκή κυριαρχία στους φυσικούς πόρους κλπ. και ακολούθησαν τη μαζική αποαποικιοποίηση μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου.

7. Το επίπεδο εξέλιξης και υλοποίησης των διεθνών ρυθμίσεων για την πτηνοπανίδα και τους οικοτόπους της και κυρίως τους υγροτόπους -οι οποίοι αποτελούν φυσικό πόρο με τεράστιες δυνατότητες βρα-

χυχρόνιας οικονομικής (καταστροφικής) εκμετάλλευσης-εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την υπάρχουσα πολιτική βούληση των επί μέρους κρατών να αναλάβουν υποχρεώσεις που συνεπάγονται βραχυχρόνιο πολιτικό, οικονομικό και κοινωνικό κόστος, περιορισμό της απόλυτης κυριαρχίας στους φυσικούς τους πόρους και στην περαιτέρω δυνατότητα εκμετάλλευσής τους, ανάσχεση της "αναπτυξιακής" διαδικασίας κλπ. Στα πλαίσια αυτά πρωταρχικό μέλημα του διεθνούς νομοθέτη πρέπει να είναι η ρεαλιστική εκτίμηση των αντικειμενικών συνθηκών και η κατάλληλη σύζευξη αναπτυξιακών και προστατευτικών πολιτικών.

8. Τέλος, μπορούμε εύλογα να συμπεράνουμε πως τόσο η πτηνοπανίδα και οικότοποί της όσο και τα υδρόβια πτηνά και οι υγρότοποι καθώς και η άγρια ζωή συνολικά θα εξακολουθήσουν να θέτουν προβλήματα προστασίας αφού ούτε οι αιτίες υποβάθμισης θα πάψουν άμεσα να υφίστανται ούτε οι διεθνείς ρυθμίσεις και θεσμοί θα καταστούν ιδεώδεις και απόλυτα αποτελεσματικοί εφόσον λειτουργούν σε δεδομένο εσωτερικό και διεθνή περίγυρο με συγκεκριμένους όρους και δυνατότητες υλοποίησης. Όμως οι παραπάνω διεθνείς νομικές ρυθμίσεις, στην έκταση που καλύπτουν ρυθμιστικά (γεωγραφική κάλυψη) και στο βαθμό που υλοποιούνται αποτελεσματικά, ανασυνθέτουν σε θεσμικό επίπεδο την οικολογική ενότητα του κατακερματισμένου από κρατικά σύνορα γήινου χώρου και συντελούν στην προστασία όχι μόνο του εξειδικευμένου αντικειμένου τους αλλά και ευρύτερων στοιχείων του φυσικού περιβάλλοντος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Γιώργος Δ. Σαμιώτης-Γρηγόρης Ι. Τσάλτας. *Διεθνής προστασία του περιβάλλοντος*, τόμος 1, Εκδόσεις Παπαζήσης, Αθήνα 1990
2. Αγγελική Καλλιά-Αντωνίου. *Ελληνική και κοινοτική νομοθεσία*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1988
3. Θ. Γεωργιάδη-Δ. Τζανουδάκη. *Το Ελληνικό περιβάλλον*, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 1966
4. Θ. Λαζαρέτου. *Οδηγός για την έννομη προστασία της φύσης*, Εκδόσεις ΕΚΒΥ, Θεσ/νίκη 1982
5. Τ. Νικολόπουλος. *Νέα οικολογία*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, 1988
6. Χρήστος Κορκοβέλος. *Η προστασία του περιβάλλοντος στην Ε.Ε.*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα 1997
7. Τ. Νικολόπουλος. *Νόμος και φύση*, τόμος 3, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 1997
8. Γιώργος Δ. Σαμιώτης. *Το Διεθνές Δίκαιο της Άγριας Ζωής*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 1996
9. Βρεπού Σ., *Υγρότοποι: Υποψήφιος θανάτου οι πηγές ζωής*, Οικονομικός Ταχυδρόμος φ. 4 (1655, 23-1-1986)
10. Γ. Βαλκανά. *Οικολογία*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1985
11. Π. Σάμουελ. *Οικολογία*, Εκδόσεις Νεφέλη, Αθήνα 1973
12. Αλεξ. Σακελλαρόπουλος. *"Σκέψεις για το πρόβλημα του περιβάλλοντος από τη νομική σκοπιά"*, τόμος II, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1982

13. Κώστας Βασιλάκης, Μαρία Παναγιωτοπούλου, Γεωργία Τσάκωνα. *Σημαντικές περιοχές για τα πουλιά της Ελλάδας*. Ειδική έκδοση Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρία (Ε.Ο.Ε.), Αθήνα 1994
14. Μαρκέλα Καρημαούνα. *Γαιόρημα*, Ειδικές Εκδόσεις Α.Ε., Μαρούσι 1998

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

1. Η Σύμβαση της Βέρνης

Το Συμβούλιο της Ευρώπης (ίδρυση 1949) σε επίπεδο διεθνών κυβερνητικών οργανισμών, ευαισθητοποιήθηκε νωρίς (1961) σε θέματα προστασίας της άγριας ζωής, απευθύνοντας Συστάσεις και Αποφάσεις προς τα Κράτη-Μέλη ή δημιουργώντας όργανα και θεσμούς με σκοπό τη διαμόρφωση και υλοποίηση σχετικών πολιτικών⁵³. Η προστασία των πτηνών -ιδιαίτερα των αποδημητικών- και των οικοτόπων τους (υγρότοποι κλπ) υπήρξε επίκεντρο των συναφών δραστηριοτήτων του ΣΕ από το τέλος της 10ετίας του '60.

Είναι ιδιαίτερα ενδιαφέρον ότι, αμέσως μετά την υιοθέτηση της Σύμβασης Ραμσαρ το ΣΕ (Επιτροπή Υπουργών) έδωσε ιδιαίτερη έμφαση στην προστασία παράκτιων και παρόχθιων υγρότοπων, τους οποίους θεώρησε -περιλαμβανομένης και της χλωρίδας-πανίδας που στηρίζουν- ως *"χαρακτηριστική κληρονομιά της Ευρώπης"*. Η προστασία των προηγούμενων οικοσυστημάτων συνδέθηκε άμεσα με τη διεθνή συνεργασία σε παγκόσμιο αλλά και περιφερειακό επίπεδο, ενώ έγινε άμεση αναφορά -σχετικά με το θέμα της προστασίας των παράκτιων υγρότοπων- στο Project MAR⁵⁴, το οποίο θεωρήθηκε ως πρότυπο.

Μέσα στα πλαίσια των προηγούμενων δραστηριοτήτων του ΣΕ, σταδιακά, άρχισε να ωριμάζει η ιδέα της δημιουργίας συμβατικού κειμένου, το οποίο όμως θα κάλυπτε ευρύτερο φάσμα προστατευόμενων αποδημητικών και μη ειδών και σχετικών μ'αυτά οικοτόπων. Η υιοθέτηση κειμένου με ανάλογο περιεχόμενο συνδέεται τυπικά με τις τρεις Ευρωπαϊκές Υπουργικές Διασκέψεις για το Περιβάλλον (1973, 1976 και 1979). Ειδικότερα μετά την πρώτη Ευρωπαϊκή συνδιάσκεψη για το Πε-

⁵³ Για Συστάσεις και Αποφάσεις (μετά το 1961) καθώς και για το θεσμό των Υπουργικών Διασκέψεων για το Περιβάλλον, βλ. Σαμιώτη Γ και Γ.Τσάλτα (1990) σσ.173-175. Επίσης, ήδη από το 1962 στο ΣΕ λειτουργούσε η European Committee for the Concervation of Nature and Natural Resources.

⁵⁴ Πρόκειται για την ουσιαστική αρχή της διαδικασίας, που οδήγησε στην υιοθέτηση της Σύμβασης Ραμσαρ

ριβάλλον (Βέρνη, 28-30 Μαρτίου 1973) στις 28 Σεπτεμβρίου η Κοινοβουλευτική Συνέλευση διατύπωσε σύσταση, σύμφωνα με την οποία η Επιτροπή Υπουργών επέτρεπε να προσδιορίσει καθεστώς προστασίας της άγριας ζωής -αν ήταν δυνατόν με σύμβαση- με ειδική αναφορά στα πτηνά. Η Δεύτερη Ευρωπαϊκή Υπουργική Συνδιάσκεψη για το Περιβάλλον (Βρυξέλλες, 23-24 Μαρτίου 1976) με την απόφαση 2 (βασισμένη σε σχετική αναφορά της Ελβετικής κυβέρνησης) συνέστησε στην Επιτροπή Υπουργών να δημιουργήσει σχέδιο νομικού πλαισίου για την προστασία της άγριας ζωής και ιδιαίτερα των αποδημητικών ειδών και των οικοτόπων τους στην Ευρώπη.

Περαιτέρω του Ιουνίου του 1976 η Επιτροπή των Υπουργών αποφάσισε να δημιουργήσει μια ad hoc Επιτροπή για την Προστασία της Άγριας Ζωής, η οποία θα ανελάμβανε το έργο της διαμόρφωσης συμβατικού κειμένου, σύμφωνα με τις αρχές που είχαν τεθεί υπό την προηγούμενη Συνδιάσκεψη (1976) και τη σχετική απόφαση 2. Η ad hoc Επιτροπή, μετά από μια σχετικά μακρά περίοδο εργασιών, με πρόεδρο τον G. Seidenfaden (Δανία), διαμόρφωσε Σχέδιο Σύμβασης, που υπέβαλε στην Επιτροπή Υπουργών (19 Δεκεμβρίου 1978). Τελικά, η Επιτροπή (Υπουργών) υιοθέτησε το προηγούμενο Σχέδιο στις 18 Ιουνίου 1979 και η Σύμβαση για τη Διατήρηση της Άγριας Ζωής και των Φυσικών Οικοτόπων της Ευρώπης ανοίχθηκε για υπογραφή στις 19 Σεπτεμβρίου 1979 στα πλαίσια της Τρίτης Ευρωπαϊκής Υπουργικής Συνδιάσκεψης για το Περιβάλλον, που πραγματοποιήθηκε στη Βέρνη. Το κείμενο αυτό είναι ευρύτερα γνωστό (σε νομικούς και μη) ως "*Σύμβαση της Βέρνης*".

Η Σύμβαση της Βέρνης παρουσιάζει αρκετές ομοιότητες με το περιεχόμενο των ρυθμίσεων της Οδηγίας 79/409 ΕΟΚ, για τη διατήρηση των άγριων πτηνών, με βασική διαφοροποίηση το ευρύτερο αντικείμενο προστασίας (γενικά είδη και οικοτόποι). Ειδικότερα, στο Προοίμιο παρατίθενται οι αξίες της άγριας ζωής (αισθητικές, επιστημονικές, ψυχα-

γωγικές, οικονομικές αλλά και ενδογενείς ή εγγενείς), όμως ενώ αναγνωρίζεται η αναγκαιότητα της διεθνούς συνεργασίας για την προστασία της και κυρίως των αποδημητικών ειδών, τελικά γίνεται μόνο απλή μνεία στη "φυσική κληρονομιά", που αντιπροσωπεύει η άγρια πανίδα και χλωρίδα και επισημαίνεται η αναγκαιότητα μεταβίβασης της στις επερχόμενες γενιές. Δηλαδή, η Σύμβαση αποφεύγει να χαρακτηρίσει σαφώς την άγρια ζωή και τους οικοτόπους της ως κοινή κληρονομιά και φυσικά στα πλαίσια αυτά ούτε τα αποδημητικά είδη μπορούν να θεωρηθούν ως κοινός πόρος (shared resource). Επίσης, στο Προοίμιο, η υιοθέτηση της Σύμβασης εντάσσεται στο πλαίσιο της υλοποίησης αναλογούντος αιτήματος για ανάληψη διεθνούς δράσης, στον τομέα της προστασίας της άγριας ζωής, που είχε διατυπωθεί στη Συνδιάσκεψη του ΟΗΕ για το Ανθρώπινο Περιβάλλον (Στοκχόλμη 1972).

Σκοπός της Σύμβασης, όπως εξειδικεύεται στο άρθρο 1, είναι η προστασία της άγριας χλωρίδας-πανίδας και των οικοτόπων της και κυρίως των ειδών των οικοσυστημάτων, που απαιτούν διεθνή συντονισμένη προσπάθεια. Αντικείμενο ειδικής μέριμνας είναι τα απειλούμενα και ευπαθή είδη και κυρίως τα αποδημητικά.

Περαιτέρω, το Άρθρο 2 επιβάλλει στα Συμβαλλόμενα Μέρη την υποχρέωση να υιοθετήσουν τα αναγκαία μέτρα προστασίας των ειδών και των οικοτόπων της άγριας ζωής, ώστε να διατηρήσουν ή να προσαρμόσουν τους πληθυσμούς των ειδών *"σε επίπεδο ανταποκρινόμενο ιδίως στις οικολογικές επιστημονικές και πολιτιστικές απαιτήσεις, λαμβάνοντας ωστόσο υπόψη τις οικονομικές και ψυχαγωγικές απαιτήσεις..."*. Πρόκειται δηλαδή για προστασία κατά προτεραιότητα, υπηρετεί τα εκάστοτε οικολογικά επιστημονικά και πολιτιστικά δεδομένα, όπως ακριβώς προβλέπει και το αντίστοιχο Άρθρο (2) της Οδηγίας 79/409 ΕΟΚ για τη διατήρηση της άγριας πτηνοπανίδας.

Η προστασία των οικοτόπων ρυθμίζεται από το Άρθρο 4 και προβλέπεται υποχρέωση υιοθέτησης μέτρων για τη διατήρηση των οικοτό-

πων των ειδών καθώς και για τους απειλούμενους με εξαφάνιση βιοτόπους. Ιδιαίτερη προσοχή αποδίδεται στη δημιουργία και προστασία ζωνών για τα αποδημητικά πτηνά σε χώρους που είναι απαραίτητοι για τις αποδημητικές μετακινήσεις (διαχείριση, συγκέντρωση, διατροφή, αναπαραγωγή, αλλαγή πτερώματος)⁵⁵. Οι διατάξεις του Άρθρου 4, συνολικά, έχουν άμεση σχέση με το καθεστώς της Σύμβασης Ραμσάρ, όπως διαμορφώνεται από τα Άρθρα 2-5.

Η προστασία των ειδών καθορίζεται από τα Άρθρα 5-9 στα γενικότερα πλαίσια των σύγχρονων συναφών κειμένων και ειδικότερα της Οδηγίας 79/409 ΕΟΚ. Το Άρθρο 7 αφορά τα προστατευόμενα αυστηρά είδη πανίδας (πτηνά κλπ). Προβλέπεται απαγόρευση κάρπωση, διάταξη συνθηκών αναπαραγωγής, συλλογής αυγών κλπ, καθώς επίσης και *"υποβάθμισης ή καταστροφής των τόπων αναπαραγωγής ή των περιοχών αναπαύσεως"*. Όμως σε όλες τις προηγούμενες περιπτώσεις οι συγκεκριμένες ενέργειες αποδοκιμάζονται από τον νομοθέτη όταν γίνονται *"εκ προθέσεως"*. Επίσης είναι ιδιαίτερα αρνητικό ότι στην ίδια ρύθμιση που αφορά άμεσα την προστασία ειδών, υπάρχει και διάταξη που απαγορεύει την *"εκ προθέσεως υποβάθμιση ή καταστροφή των τόπων αναπαραγωγής ή των περιοχών αναπαύσεως"*.

Επίσης στο ίδιο Άρθρο (ε) προβλέπεται η απαγόρευση της εμπορευματικής διακίνησης των ειδών και των παραγωγών τους (με την προϋπόθεση να αναγνωρίζεται εύκολα η προέλευσή τους)⁵⁶, η οποία σχετικοποιείται εφόσον η απαγόρευση επιβάλλεται *"όταν το μέτρο αυτό συμβάλλει στην αποτελεσματικότητα των διατάξεων του παρόντος Άρθρου"*.

Το Άρθρο 7 της Σύμβασης της Βέρνης αναφέρεται στην προστασία των ειδών, τα οποία υπόκεινται σε εκμετάλλευση που όμως δια-

⁵⁵ Άρθρο 4 παρ. 3

Βλ. όμως και συμπληρωματικές διατάξεις του γενικότερου Άρθρου 3, που αφορά και τους οικοτόπους

⁵⁶ Βλ. αντίστοιχη ρύθμιση της Οδηγίας 79/409 ΕΟΚ. Η διάταξη αυτή επιτρέπει, ενδεχόμενα, την παράνομη διακίνηση παραγωγών της πτηνοπανίδας (π.χ. πολτοποιημένου κρέατος πτηνών) επειδή θεωρείται δύσκολη η αναγνώριση της προέλευσής τους.

σφαλίζει τη διατήρηση των πληθυσμών του εκτός κινδύνου και με βάση τις ειδικότερες απαιτήσεις του Άρθρου 2 (επίπεδο πληθυσμού ανταποκρινόμενο ιδίως στις οικολογικές, επιστημονικές και πολιτιστικές απαιτήσεις). Η εκμετάλλευση των προηγούμενων ειδών συνοδεύεται με περιορισμούς χρονικούς και τοπικούς, ενώ, επίσης, παράλληλα -"εάν είναι αναγκαίο"- επιβάλλονται και περιορισμοί μεταφοράς, πώλησης κλπ. Η τελευταία ρύθμιση της εμπορευματικής διακίνησης (Άρθρο 7 παρ.3γ) κρίνεται μάλλον υπερβολικά επιτρεπτική.

Το Άρθρο 8 απαγορεύει την κάρπωση των ειδών με μέσα και μεθόδους που προκαλούν μαζικές απώλειες (μη επιλεκτικές) ή απειλούν είδη με τοπική εξαφάνιση.

Ένας εκτεταμένος κατάλογος εξαιρέσεων από το απαγορευτικό καθεστώς των Άρθρων 4-8 παρατίθεται στο Άρθρο 9 και επεκτείνει ορισμένα αρνητικά σημεία των προηγούμενων διατάξεων. Ως προϋπόθεση ενεργοποίησης των εξαιρέσεων τίθεται η μη ύπαρξη "*άλλης ικανοποιητικής λύσης και εφόσον η παρέκκλιση δεν βλάπτει την επιβίωση του συγκεκριμένου πληθυσμού*" (Άρθρο 9 παρ.1). Επίσης, για το ίδιο θέμα, τα Συμβαλλόμενα Μέρη υποβάλλουν κάθε διετία έκθεση στη Διαρκή Επιτροπή (όργανο της Σύμβασης Άρθρο 13) με αντικείμενο τις σχετικές παρεκκλίσεις (Άρθρο 9 παρ.2). Η έκταση των εξαιρέσεων θεωρείται μάλλον υπερβολική για το επίπεδο ανάπτυξης της Δ.Ευρώπης, ενώ είναι ιδιαίτερα αρνητικό ότι με το Άρθρο 9 καθιερώνεται δυνατότητα εξαιρέσεων ακόμη και στο καθεστώς προστασίας των οικοτόπων (Άρθρο 4) αλλά και στο Άρθρο 3 παρ.2 (χάραξη χωροταξικής-αναπτυξιακής πολιτικής). Η τελευταία δυνατότητα εξαιρέσεων από το καθεστώς προστασίας των οικοτόπων δεν υπάρχει ούτε στο αντίστοιχο Άρθρο 9 της Οδηγίας 79/409ΕΟΚ.

Τα αποδημητικά είδη και οι οικοτόποι, απολαμβάνουν ειδικό, αυξημένο καθεστώς προστασίας (πέραν από αυτό των Άρθρων 4-8). Ειδικότερα, σύμφωνα με το Άρθρο 10 της Σύμβασης της Βέρνης, τα

Συμβαλλόμενα Μέρη που είναι τα κράτη κατανομής των σχετικών ειδών "αναλαμβάνουν την υποχρέωση να συντονίσουν τις προσπάθειες τους για τη διατήρηση των αποδημητικών ειδών".

Η Σύμβαση προβλέπει επίσης υποχρεώσεις για συνεργασία και έρευνα των Συμβαλλομένων Μερών, σε θέματα προστασίας, για έλεγχο και απαγόρευση της εισαγωγής μη ιθαγενών ειδών κλπ (Άρθρο 11). Επίσης η λειτουργία, η υλοποίηση και ο εκσυγχρονισμός του κειμένου ανατίθενται στη Διάρκη Επιτροπή, έναν ενδιαφέροντα θεσμό, ο οποίος βέβαια στηρίζεται και ενισχύεται από τα όργανα του ΣΕ (Άρθρα 13 και 14).

Τα υπόλοιπα Άρθρα (15-24) αναφέρονται στην τεχνική λειτουργία και τοπική ενεργοποίηση της Σύμβασης και ανταποκρίνονται στα δικαιοπαραγωγικά πρότυπα του ΣΕ.

Αν και θεωρητικά η Σύμβαση της Βέρνης μπορεί να αποτελέσει ένα σημαντικό, συμπληρωματικό ή παράλληλο παράγοντα προστασίας σε σχέση με το καθεστώς των Συμβάσεων Ραμσαρ και Βόννης, για τα πτηνά και τους οικοτόπους της Δ.Παλαιοκρατικής περιοχής στην πράξη έχει αποδειχθεί ανεπαρκής. Η ύπαρξη όμως του ΣΕ που συνδέεται άμεσα με τη δημιουργία και το μέλλον του σχετικού κειμένου το καθιστά σημαντικό και εξελίξιμο για την περίπτωση της πτηνοπανίδας. Άλλωστε ο οργανισμός αυτός και μετά την υιοθέτηση της Σύμβασης (1979) έχει επιδείξει ιδιαίτερη δραστηριότητα στα θέματα προστασίας των υγρότοπων και της πτηνοπανίδας τους.

2. Σύμβαση RAMSAR

*Για τους Υγρότοπους Διεθνούς Σημασίας
ειδικά ως βιοτόπων των Υδροβίων Πουλιών*

Τέθηκε σε ισχύ το Δεκέμβριο του 1975 και ήταν η πρώτη σύμβαση που ασχολήθηκε αποκλειστικά με την προστασία των Βιοτόπων. Οι κύριες υποχρεώσεις που αναλαμβάνουν τα συμβαλλόμενα μέρη είναι:

- Να οριοθετήσουν κατάλληλους υγρότοπους μέσα στα όρια της εδαφικής επικράτειάς τους, που θα περιληφθούν σε έναν κατάλογο Υγροτόπων Διεθνούς Σημασίας.

- Να καθορίσουν και να εφαρμόσουν τέτοιο σχεδιασμό ώστε να προωθήσουν τη διατήρηση των υγροτόπων, που περιλαμβάνονται στον κατάλογο αυτό και την -κατά το δυνατόν- ορθολογική χρήση των υγροτόπων εντός της εδαφικής τους επικράτειας.

- Να προωθήσουν την προστασία των υγροτόπων και της υδροβίας ορνιθοπανίδας, οριοθετώντας προστατευόμενες περιοχές σε υγροτόπους, είτε περιλαμβάνονται στον κατάλογο είτε όχι και παρέχοντας επαρκή μέσα για τη φύλαξή τους.

- Κάθε συμβαλλόμενο κράτος πρέπει να οριοθετήσει τουλάχιστον μία περιοχή, που να συμπεριληφθεί στον κατάλογο κατά τη στιγμή που υπογράφει την Σύμβαση.

Από τις επτά συμβάσεις ή οδηγίες, που περιγράφονται εδώ, η *Ramsar* είναι αυτή που καλύπτει την ευρύτερη γεωγραφική έκταση. Έχει 24 ευρωπαϊκά συμβαλλόμενα μέρη και 278 ευρωπαϊκές περιοχές (συμπεριλαμβανομένης και της Γροιλανδίας), συμβάλλοντας σημαντικά στη διατήρηση πολλών ευρωπαϊκών υγροτόπων. Η Σύμβαση έχει επίσης εισάγει την έννοια της "ορθολογικής χρήσης", που αναφέρεται σε όλους τους υγροτόπους μιας χώρας, είτε περιλαμβάνονται στον κατάλογο είτε όχι, και έχει ευρεία απήχηση.

Η Ελλάδα ήταν η 7η χώρα που υπέγραψε και ενεργοποίησε τη

Σύμβαση *Ramsar* με το Ν.Δ. 191/74, ανακηρύσσοντας 11 υγροτοπικές περιοχές που περιλαμβάνονται στον κατάλογο Υγροτόπων Διεθνούς Σημασίας⁵⁷. Για τις περιοχές αυτές υπάρχουν προτάσεις για την οριοθέτηση ζωνών προστασίας ήδη από το 1986, ενώ έχουν αρχίσει ενέργειες από τη Δ/ση Περιβαλλοντικού Σχεδιασμού του ΥΠΕΧΩΔΕ, για την εφαρμογή των προτάσεων. Όμως από το 1986 έως σήμερα έχουν οριοθετηθεί με υπουργική απόφαση μόνο τέσσερεις υγρότοποι (Αμβρακικός, Κερκίνη, Μεσολόγγι και Κοτύχι) ενώ υπάρχει από το 1974 Προεδρικό Διάταγμα και την Πρέσπα.

Στις περιοχές που προαναφέρθηκαν, δυστυχώς, δεν γίνεται ουσιαστική εφαρμογή των προβλεπόμενων μέτρων και ούτε η προστασία είναι ουσιαστική.

Το καθεστώς προστασίας των υπόλοιπων έξη περιοχών (Νέστος-Ισμαρίδα, Βιστονίδα, Αξιός-Λουδίας-Αλιάκμονας, Έβρος και Βόλβη-Κορώνεια) εκκρεμεί ακόμη, 20 χρόνια μετά την υπογραφή της Σύμβασης από την Ελλάδα.-

3. Σύμβαση της Βόννης

Για τη Διατήρηση Μεταναστευτικών ειδών

Άγριων Ζώων-Πουλιών

Τέθηκε σε ισχύ τον Νοέμβριο του 1983 και θεμελιώδης στόχος της είναι η προστασία των μεταναστευτικών ειδών (όχι μόνο πουλιών αλλά και θηλαστικών, ψαριών και ασπόνδυλων), αναγνωρίζοντας το γεγονός ότι τα είδη αυτά χρειάζονται προστασία σε όλο το εύρος της μεταναστευτικής διαδρομής τους και ότι η προστασία αυτή απαιτεί διεθνή συνεργασία και δράση. Έως το 1991 είχαν υπογράψει την Σύμβαση 35 χώρες σε όλο τον κόσμο.

⁵⁷ Ειδική έκδοση της Ελληνικής Ορνιθολογικής Εταιρίας "Σημαντικές περιοχές για τα Πουλιά της Ελλάδας"

Η Σύμβαση της Βόννης προβλέπει τρεις βασικές δράσεις για την προστασία των μεταναστευτικών ειδών άγριας πανίδας:

- Τα συμβαλλόμενα μέρη πρέπει να προωθούν, να συντονίζουν και να υποστηρίζουν την έρευνα σχετικά με τα μεταναστευτικά είδη.

- Τα συμβαλλόμενα μέρη πρέπει να σπεύσουν στην άμεση προστασία των μεταναστευτικών ειδών, που περιλαμβάνονται στο παράρτημα I της Σύμβασης.

- Τα συμβαλλόμενα μέρη πρέπει να συνάπτουν συμφωνίες για την προστασία και διαχείριση των μεταναστευτικών ειδών που αναφέρονται στο παράρτημα II της Σύμβασης.

Έτσι, αν ένα συμβαλλόμενο κράτος αποτελεί χώρο διέλευσης ενός μεταναστευτικού είδους που αναφέρεται στα παραρτήματα I και II, τότε το κράτος αυτό αναλαμβάνει την υποχρέωση να παρέχει αυστηρή προστασία όσον αφορά στα είδη του παραρτήματος I και να συνάπτει συμφωνίες με άλλα κράτη διέλευσης για τη διατήρηση και διαφύλαξη ειδών του παραρτήματος II. Τα είδη του παραρτήματος I απειλούνται με εξαφάνιση σε ολόκληρη την κατανομή τους ή σε μεγάλο μέρος της και τα είδη του παραρτήματος II είναι εκείνα που θα επωφεληθούν από τη διεθνή συνεργασία για τη διατήρηση και προστασία τους.

Για τα είδη του παραρτήματος I τα συμβαλλόμενα μέρη που αποτελούν κράτη διέλευσης είναι υποχρεωμένα να προσπαθήσουν, μεταξύ άλλων, να διατηρήσουν και, όπου είναι εφικτό να αποκαταστήσουν βιοτόπους που έχουν σημασία για την επιβίωση των ειδών που αντιμετωπίζουν κίνδυνο εξαφάνισης.

Για τα είδη του παραρτήματος II, τα συμβαλλόμενα μέρη υποχρεώνονται να υπογράψουν συμφωνίες που μεριμνούν για τη διατήρηση ενός δικτύου σημαντικών βιοτόπων κατάλληλα κατανομημένων σε σχέση με τις μεταναστευτικές οδούς.

Ορισμένα είδη πουλιών που απειλούνται παγκοσμίως με εξαφάνιση και υπάρχουν στην Ευρώπη, περιλαμβάνονται στο παράρτημα I. Ορι-

σμένες από τις χώρες διέλευσης των ειδών αυτών έχουν κυρώσει την Σύμβαση π.χ. Ουγγαρία, Γερμανία, Νορβηγία και Σουηδία για τον θαλασσοσαυτό *Haliaeetus albicilla* και Ιταλία, Ισπανία για τον Αιγαιάγλαρο *Larus audouinii*.

Πάντως, ένας αριθμός παγκοσμίως απειλούμενων ειδών που υπάρχουν στην Ευρώπη δεν περιλαμβάνεται, προς το παρόν, στο παράρτημα I, παρ'όλο που κάποιες από τις χώρες διέλευσής τους είναι συμβαλλόμενα μέρη π.χ. *Prerodromaflae*-Πορτογαλία, *Marmaronetta angustirostris*-Ισπανία, *Crex crex* -όλα τα συμβαλλόμενα μέρη της Ευρώπης⁵⁸. Μέχρι σήμερα δεν έχει επιτευχθεί καμία συμφωνία μεταξύ των χωρών διέλευσης για τα είδη του παραρτήματος II αν και ένα σχέδιο συμφωνίας έχει ετοιμαστεί για τον πελαργό *ciconia ciconia* και άλλο ένα για πάπιες και χήνες στην Δυτική Παλαιαρκτική, ένα θέμα που θεωρείται ζήτημα άμεσης προτεραιότητας. Η Ελλάδα έχει επίσης υπογράψει την Σύμβαση της Βόννης.

4. Σύμβαση της Βαρκελώνης

Για την προστασία της Μεσογείου από τη ρύπανση

Το 1976, οι κυβερνήσεις των χωρών που βρίσκονται στα παράλια της Μεσογείου υπέγραψαν αυτήν την Σύμβαση. Ένα σημαντικό πρωτόκολλο, που σχετίζεται με τη Σύμβαση, υιοθετήθηκε το 1982 και ονομάζεται Πρωτόκολλο περί των Ειδικά Προστατευόμενων Μεσογειακών Περιοχών. Υιοθετήθηκε για να προσφέρει ειδική προστασία στα μεσογειακά είδη που βρίσκονται σε κίνδυνο καθώς και τους βιοτόπους που θεωρούνται ζωτικοί για τη διατήρησή τους. Τα συμβαλλόμενα μέρη έχουν συμφωνήσει:

⁵⁸ βλέπε Σημαντικές περιοχές για τα πουλιά της Ελλάδας. Ειδική έκδοση της Ελληνικής Ορνιθολογικής Εταιρίας, σελ. 46

- Να παίρνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα με σκοπό την προστασία εκείνων των θαλάσσιων περιοχών που έχουν σημασία για τη διασφάλιση των φυσικών πόρων και περιοχών της Μεσογείου.

- Να καθιερώσουν προστατευόμενες περιοχές και να επιχειρήσουν την ανάληψη των απαραίτητων δράσεων για την προστασία των περιοχών καθώς και δράσεων για την αποκατάστασή τους, όσο το δυνατόν γρηγορότερα.

Τέτοιες περιοχές πρέπει να καθιερωθούν ώστε συγκεκριμένα να διασφαλιστούν α) οι περιοχές βιολογικής και οικολογικής αξίας με γνώμονες όπως: γενετική ποικιλία, ικανοποιητικά επίπεδα πληθυσμών των ειδών, χώροι αναπαραγωγής, κατάλληλοι βιότοποι, αντιπροσωπευτικοί τύποι οικοσυστημάτων καθώς και οι οικολογικές τους λειτουργίες, β) περιοχές ιδιαίτερης σημασίας λόγω του επιστημονικού, αισθητικού, ιστορικού, αρχαιολογικού, πολιτιστικού και εκπαιδευτικού ενδιαφέροντός τους.

5. Σύμβαση για την προστασία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής και Φυσικής Κληρονομιάς

Γνωστή ως Σύμβαση για την Παγκόσμια Κληρονομιά τέθηκε σε ισχύ τον Δεκέμβριο του 1975 και στόχος της είναι η προστασία της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς που έχει εξαιρετική παγκόσμια αξία. Κατά τη Σύμβαση, ως "φυσική κληρονομιά" θεωρούνται τα παρακάτω:

- Φυσικά μνημεία που αποτελούνται από φυσικούς ή βιολογικούς σχηματισμούς ή ομάδες τέτοιων σχηματισμών, που έχουν εξαιρετική παγκόσμια αξία από αισθητική ή επιστημονική άποψη.

- Γεωλογικοί και φυσιογραφικοί σχηματισμοί και ακριβώς οριοθετημένες περιοχές που αποτελούν βιοτόπους απειλούμενων ζωικών και φυτικών ειδών παγκοσμίου αξίας από την άποψη της επιστήμης ή της ανάγκης διατήρησής τους (των ειδών).

• Φυσικά τοπία ή επακριβώς οριοθετημένες περιοχές εξαιρετικής παγκόσμιας αξίας από την άποψη της επιστήμης, της ανάγκης διατήρησης ή του φυσικού κάλους.

Το άρθρο 4 της Σύμβασης επισημαίνει ότι κάθε συμβαλλόμενο μέρος αναγνωρίζει την υποχρέωση να διασφαλίζει την οριοθέτηση προστασίας, διατήρηση και παράδοση στις μελλοντικές γενιές της φυσικής κληρονομιάς που βρίσκεται επί του εδάφους του. Το άρθρο 4 απαιτεί κάθε συμβαλλόμενο μέρος να κάνει οτιδήποτε είναι δυνατόν για την επίτευξη αυτών των στόχων. Κάθε συμβαλλόμενο μέρος αναγνωρίζει περιοχές φυσικής κληρονομιάς, σύμφωνα με το άρθρο 2 και υποχρεώνεται, στο βαθμό που είναι δυνατόν:

• Να υποβάλλει στην Επιτροπή Παγκόσμιας Κληρονομιάς απογραφή των αγαθών της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς, που βρίσκονται επί του εδάφους του και πληρούν τις προϋποθέσεις να συμπεριληφθούν στον κατάλογο του άρθρο 11.

Ο κατάλογος που αναφέρεται ονομάζεται Κατάλογος της Παγκόσμιας Κληρονομιάς και υπεύθυνη γι' αυτόν είναι η Επιτροπή της Παγκόσμιας Κληρονομιάς. Τα συμβαλλόμενα μέρη της Σύμβασης δέχονται την νομική ευθύνη να κάνουν ό,τι μπορούν για να προστατεύσουν τις περιοχές του καταλόγου.

Κοινοτικά νομικά κείμενα προστασίας της άγριας ζωής και της βιοποικιλότητας σε σχέση με την Ελλάδα και την ελληνική έννομη τάξη.-

Οδηγία 79/409 ΕΟΚ του Συμβουλίου (2.4.1979) περί της διατηρήσεως των άγριων πτηνών (ΕΕ L103, 25.4.1979, σ.1). Για τις σχετικές τροποποιήσεις βλ. ΕΕ L319, 7.11.81, σ.3, ΕΕ L233, 30.08.85, σ.33, ΕΕ L100, 16.4.86,σ.22, ΕΕ L353,17.12.90, σ.59, ΕΕ L115, 8.5.91,σ.41. Επίσης βλ.Σχετική σύσταση της Επιτροπής (ΕΕ L021,28.1.75,σ.24, καθώς και συναφή Απόφαση του Συμβουλίου ΕΕ C103, 25.4.1979, σ.6).

Η εναρμόνιση της ελληνικής νομοθεσίας σε σχέση με την οδηγία 79/409/ΕΟΚ, καθώς και με τις τροποποιήσεις της θεωρείται χρονικά καθυστερημένη και ουσιαστικά ελλιπή. Βασικό κείμενο εναρμόνισης είναι Υ.Α.414985/1985 (ΕΤΚ Β', φ.757/17.12.1985). Στο ευρύτερο πλαίσιο υλοποίησης του ουσιαστικού περιεχομένου της προαναφερθείσας Οδηγίας εμπίπτουν και οι ρυθμίσεις που αφορούν την οριοθέτηση-διαχείριση υγροτόπων (π.χ.Αμβρακικός Κόλπος) ή τη Θήρα.

Οδηγία 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου (21.5.1992) για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας (ΕΕ L206, 22.7.92, σ.7).

Η εναρμόνιση της ελληνικής νομοθεσίας με το περιεχόμενο της προηγούμενης Οδηγίας δεν έχει ακόμη υλοποιηθεί παρά την εξάντληση της σχετικής προθεσμίας. Πάντως, το πρόβλημα αυτό είναι γενικό στην Ευρωπαϊκή Ένωση.